

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Siyaset ve Uluslararası İlişkiler

**TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNDE EĞİTİM
DİPLOMASİSİ: SOMALİ ÖRNEĞİ**

Muhammed Emin ÖZMEN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Fulya AKSU

İstanbul, 2024

TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNDE EĞİTİM DİPLOMASİSİ: SOMALİ ÖRNEĞİ

Muhammed Emin ÖZMEN

Siyaset ve Uluslararası İlişkiler

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2024

MUHAMMED EMİN ÖZMEN tarafından hazırlanmış ve 14/10/2024 tarihinde sunulmuş “TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNDE EĞİTİM DİPLOMASİSİ: SOMALİ ÖRNEĞİ” başlıklı tez Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy çokluğu** ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Fulya AKSU

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Fulya AKSU

Uluslararası İlişkiler Bölümü,

Altınbaş Üniversitesi

Doç. Dr. Erhan AKDEMİR

Uluslararası İlişkiler Bölümü,

Anadolu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Turan ÇAĞLAR

Uluslararası İlişkiler Bölümü,

Altınbaş Üniversitesi

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığımı beyan ederim.

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Muhammed Emin ÖZMEN

İmzası

X

İTHAF

Yüksek lisans ders sürecimde çalışma koşullarımı iyileştiren ve fazlasıyla tolerans gösteren THY Teknik AŞ A Bakım Dar Gövde Müdürü Abdullah ERTEN'e, güncel veriler ile tezimi güçlendirmem konusunda destekleri için Türkiye Maarif Vakfı'na, mülakatları ile tez sürecime katkıda bulunan Altınbaş Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Çağrı ERHAN'a, T.C. İletişim Başkanlığı Kamu Diplomasisi Daire Başkanı Sayın Oğuz GÜNER'e, T.C. İletişim Başkanlığı İstanbul Bölge Müdürü Sayın Metin EROL'a, YÖK Genel Sekreteri Sayın Batıkan AKSOY'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Ders ve tez sürecimde desteğini esirgemeyen, akademik bilgisi ile ufkumu açan, yolumun keşişmesinde büyük mutluluk duyduğum danışman hocam Doç. Dr. Fulya AKSU'ya şükranlarımı sunarım.

ÖZET

TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNDE EĞİTİM DİPLOMASİSİ: SOMALİ ÖRNEĞİ

ÖZMEN, Muhammed Emin

Yüksek Lisans, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Doç. Dr. Fulya AKSU

Tarih: Ekim/2024

Sayfa: 115

Literatüre girmeden önce de Türkiye dışında Osmanlı Devleti'nde dahi uygulamalarına sıkça rastladığımız kamu diplomasisi faaliyetleri uluslararası sistemde etkisini esas olarak Soğuk Savaş sonrası dönemde göstermiştir. Küresel güçlerin çok yönlü dış politikalarında askeri gücü barındıran sert güçten ziyade kitleleri sürükleyici güce sahip olmak için kullandıkları aktörler yumuşak güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetlerinde kullanılan yumuşak güç aktörleri ile sağlıktan ekonomiye, kültür-sanattan eğitime kadar birçok alanda yapılan faaliyetler diğer ülkelerin halklarına tanıtılmakta, kitleleri ikna ederek dış politika çalışmalarına ağırlık verilmektedir.

Soğuk Savaş sonrası çok yönlü bir dış politika belirleyen Türkiye'nin bölgesel güç olma iddiasında Osmanlı Devleti'nden kalan kültürel ve tarihi bağlarının bulunduğu Afrika Kıtası önemli bir konumdadır. Bu bağlamda 1998 yılında hayata geçirilen Afrika Açılım Eylem Planı ile Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri tekrar başlamış olup ortaklık politikası ile devam etmektedir. Afrika Kıtası'na yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştiren Türkiye'nin kıtadaki konumu gün geçtikçe kuvvetlenmektedir. Sağlık, insani yardım ve ekonomik yardımların yanı sıra eğitim alanında kıtada yapılan yatırımlar ilişkilerin uzun vadede olumlu seyretmesi için büyük önem arz etmektedir. Özellikle eğitim diplomasisi kanalını kullanan Türkiye, her yıl binlerce Afrikalı öğrenciye farklı derecelerde eğitimler vermektedir. Eğitim hayatları sonrası ülkelere dönen Somali öğrencilerin ülkeleri ile Türkiye arasındaki ilişkilere olumlu katkı sağlayacakları hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Yumuşak Güç, Eğitim, Diplomasi, Türkiye-Afrika İlişkileri.

ABSTRACT

EDUCATIONAL DIPLOMACY IN TURKISH PUBLIC DIPLOMACY: THE CASE OF SOMALIA

ÖZMEN, Muhammed Emin

M.A., Politics and International Relations, Altınbaş University,

Supervisor: Assoc. Prof. Fulya AKSU

Date: October/2024

Pages: 115

Before entering the literature, public diplomacy activities, which we frequently encounter in the Ottoman Empire, which we consider as Turkey's heritage, have shown their impact in the international system, especially in the post-Cold War period. In the multifaceted foreign policies of global powers, rather than hard power, which includes military power, the actors they use to have the power to attract the masses appear as soft power. Soft power actors used in public diplomacy activities and activities carried out in many fields from health to economy, culture and arts to education are introduced to the people of other countries, and emphasis is placed on foreign policy studies by convincing the masses.

The African continent, where Turkey has cultural and historical ties dating back to the Ottoman Empire, is in an important position in Turkey's claim to become a regional power, having determined a multifaceted foreign policy after the Cold War. In this context, Türkiye-Africa continent relations have resumed with the African Opening Action Plan implemented in 1998 and continue with the partnership policy. Carrying out public diplomacy activities for the African Continent, Turkey's position on the continent is strengthening day by day. In addition to health, humanitarian aid and economic aid, investments made on the continent in the field of education are of great importance for the positive course of relations in the long term. Türkiye, especially using the educational diplomacy channel, provides education at different degrees to thousands of African students every year. It is aimed that African students returning to their countries after their education will make a positive contribution to the relations between their countries and Turkey.

Keywords: Public Diplomacy, Soft Power, Education, Diplomacy, Turkey-Africa Relations.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
TABLO LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xiiiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1 KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1.1 Diplomasi.....	4
1.1.2 Yumuşak Güç.....	6
1.2 KAMU DİPLOMASİSİ.....	8
1.2.1 Kültürel Diplomasi.....	11
1.2.2 Eğitim Diplomasi	16
1.2.2.1 Eğitim.....	16
1.2.2.2 Eğitim diplomasisi kavramı	17
1.2.2.3 Eğitim diplomasisi aktörleri ve uygulamaları.....	19
1.3 KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ İLİŞKİSİ.....	21
2. TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNDE AFRİKA KITASI.....	24
2.1 TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ	25
2.1.1 Türk Kamu Diplomasisi Aktörleri	29
2.1.1.1 Dışişleri Bakanlığı	30
2.1.1.2 Türk Kızılay Derneği	31
2.1.1.3 Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)	32
2.1.1.4 Türk Hava Yolları (THY)	34
2.1.1.5 Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)	36

2.1.1.6 Anadolu Ajansı (AA).....	36
2.1.1.7 Sağlık faaliyetleri	37
2.1.1.8 Türkiye Diyanet Vakfı	37
2.1.2 Türk Kamu Diplomasisine Yönelik Görüşler	38
2.2 TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNDE AFRİKA KITASI.....	42
2.2.1 Afrika Kıtasına Genel Bakış	42
2.2.1.1 Afrika Kıtasının önemi	44
2.2.1.2 Afrika Kıtasında kaynaklar üzerinden küresel çekişme.....	45
2.2.2 Türkiye Afrika Kıtası İlişkileri	46
2.2.2.1 Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri açılım dönemi (1998-2010).....	48
2.2.2.2 Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri stratejik ortaklık dönemi (2010-Günümüz)	50
2.2.2.3 Türkiye'nin Afrika Kıtasına yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri	53
2.3 TÜRKİYE'NİN AFRİKA KITASINA UYGULADIĞI EĞİTİM DİPLOMASİSİ .	55
2.3.1 Türkiye Maarif Vakfı	55
2.3.2 Yunus Emre Enstitüsü	57
2.3.3 Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı	59
3. TÜRK EĞİTİM DİPLOMASİSİNDE SOMALİ ÖRNEĞİ	62
3.1 SOMALİ'YE GENEL BAKIŞ	62
3.2 TÜRKİYE SOMALİ İLİŞKİLERİ	62
3.3 TÜRK EĞİTİM DİPLOMASİSİNDE SOMALİ FAALİYETLERİ	66
4. SONUÇ	74
REFERANSLAR	77
EK A	105

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1: Ziyaret Edilen Kurumlar ve Görüşme Yapılan Yetkililer.....	39
Tablo 2.2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları ve Amaçlar.....	39

KISALTMALAR

AA	:	Anadolu Ajansı
AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ACEI	:	Association for Childhood Education International
AET	:	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFAD	:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFB	:	Afrika Birliği
AFMED	:	Afrika Medya Temsilcileri Eğitim Programı
AGİT	:	Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı
AKP	:	Adalet ve Kalkınma Partisi
BET	:	Bölgesel Ekonomik Topluluk
BM	:	Birleşmiş Milletler
BMGK	:	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
DEİK	:	Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
D-8	:	Gelişen Sekiz Ülke
ERASMUS+	:	European Region Action Scheme for the Mobility of University Students
FETÖ	:	Fethullah Terör Örgütü
GİB	:	Göç İdaresi Başkanlığı
GSB	:	Gençlik ve Spor Bakanlığı
G20	:	Group of 20 (20 Grubu)

HİB	:	Hizmet İhracatçıları Birliği
IELTS	:	International English Language Testing System
İİT	:	İslam İş Birliği Teşkilatı
KATİP	:	Kamu Görevlileri ve Akademisyenlere Yönelik Türkçe İletişim Programı
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
MÜSİAD	:	Müstakil Sanayiciler ve İş Adamları Derneği
M.Ö.	:	Milattan Önce
NATO	:	North Atlantic Treaty Organization
OECD	:	Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü
SAA	:	Sahra Altı Afrika
SAM	:	Stratejik Araştırmalar Merkezi
SETA	:	Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
TASAM	:	Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
THY	:	Türk Hava Yolları
TİKA	:	Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı
TMF	:	Türkiye Maarif Vakfı
TOBB	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOEFL	:	Test of English as a Foreign Language

TRT	:	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	:	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRK SOM	:	Türkiye Somali Askeri Eğitim Üssü
TÜSİAD	:	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
TYS	:	Türkçe Yeterlilik Sınavı
UNESCO	:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YEE	:	Yunus Emre Enstitüsü
YÖK	:	Yüksek Öğretim Kurumu
YTB	:	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

1. GİRİŞ

Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerde devletlerin kamuoyunu ve diğer sivil toplum aktörlerini etkileyerek itibar oluşturmaya, ilişkiler geliştirmeyi ve ulusal çıkarları desteklemeyi amaçlayan bir kavramdır. Bu yaklaşım, topluluklar arasındaki iletişimi ve anlayışı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Soğuk Savaş sonrası yeni dünya düzeninde uluslararası ilişkiler literatüründe yeni kavramlar ortaya çıkmaya başladı. Kamu diplomasisi kavramı, Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemin değişen dinamikleri ve küreselleşmenin etkisiyle uluslararası ilişkiler literatüründe ortaya çıkmıştır. 1980 öncesi dönemde küresel sistemde devletler sisteme hâkim olurken Soğuk Savaş sonrası küresel sistem merkezine devletleri değil kamuoyu ve sivil toplumu almıştır. Bu durum sonucunda yeni düzende siyaset ve iktidar halk merkezli devam etmiştir. Siyasetin halkı merkeze alması ile diplomasi kamuoyu merkezinde değişmeye başlamış ve küresel sisteme medya, kamuoyu, iş insanları, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları, sporcular, dizi/film oyuncularını gibi devlet dışı aktörler dahil olmuştur. Bu şekilde devlet dışı aktörlerin sisteme dahil olmasıyla uluslararası ilişkiler literatüründeki kamu diplomasisi kavramının önemi artmıştır. Kamu diplomasisi yaklaşımının amacı, ülke halkları arasındaki anlayışı artırmak, kültürel ve ekonomik ilişkileri geliştirmek ve farklı toplumlar arasında diyalogu teşvik etmektir. Kamu diplomasisi, ülkelerin hükümetler arası ilişkilerinin yanı sıra kitle iletişim araçları, akademik kurumlar, kültürel etkinlikler, sivil toplum kuruluşları, iş hayatı ve diğer sivil toplum aktörlerini de içeren geniş bir aktörler ağı tarafından yürütülmektedir. Bu aktörler, çeşitli iletişim araçları ve stratejileri aracılığıyla hedef ülkeleri etkilemeye çalışırlar. Örneğin, kamu diplomasisi araçları eğitim programları, kültürel etkinlikler, medya kampanyaları, dil eğitimi ve insani yardım olabilir.

Günümüzde birçok ülkenin dış politika stratejilerinde kamu diplomasisi önemli bir rol oynamaktadır. Ülkeler, diğer ülkelerin kamuoyları ile iletişimi artırarak uluslararası ilişkilerde daha etkin hareket etmeye ve değerlerini yaymaya çalışmaktadır. Kültürel farklılıklara saygı duymak, diyalogu teşvik etmek ve karşılıklı güven inşa etmek önemlidir. Bu sebeple devletler sistemindeki savaş tehditli sert güç yerini kamuoyu merkezli yeni sistemde çeşitli aktörlerle ikna sanatı olan yumuşak güce bırakmıştır.

Bu çalışmada YÖK verilerine göre yıllara bağlı olarak Türkiye'ye gelen öğrenci sayısındaki en fazla artışın olduğu ve TÜİK verilerinde ihracat-ithalat rakamlarının büyük oranda artış gösterdiği ülke olması bakımından örnek olay olarak Somali ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı Somali'de uygulanan Türk eğitim diplomasisi faaliyetlerini detaylı olarak analiz etmek, bu faaliyetlerin Türk kamu diplomasisi çerçevesindeki yerini ve Türkiye Somali ilişkilerine olan katkısını ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda çalışmanın belirlenen araştırma soruları;

a. Yumuşak güç aracı olarak kullanılan eğitim diplomasinin Türkiye Somali ilişkilerinin gelişmesine nasıl katkı sağlamaktadır?

b. Türk kamu diplomasisi çerçevesinde eğitim diplomasinin katkıları nelerdir?

Çalışma bağlamında belirlenen araştırma sorularından ortaya çıkan hipotezler;

a. Somali'de uygulanan eğitim diplomasisi faaliyetleri Türkiye Somali ilişkilerini güçlendirmektedir.

b. Türk eğitim diplomasisi çerçevesinde Somali'de yapılan faaliyetler Somali'nin eğitim kalitesini yükseltmekte ve dolaylı olarak Somali ve Afrika Kıtası'nın kalkınmasına olanak sağlamaktadır.

Bu çalışma kapsamında literatür taraması ve nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmış olup nitel araştırma yöntemi olarak uzman görüşleri ile kurum görüşmesi yapılmıştır. Çalışma kapsamında konuyla ilişkili kitaplar, tezler, makaleler, dergiler ve raporlar incelenerek literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmanın birinci kısmında kamu diplomasisi, eğitim diplomasisi, yumuşak güç ve diplomasisi kavramlarına değinilerek temel oluşturulmak istenmiştir. Birinci kısımda son olarak yumuşak güç ile kamu diplomasisi ilişkisinden de bahsedilmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında Afrika Kıtası ile Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri ve Türk kamu diplomasisi başlıkları altında tarihsel süreç ve olaylar üzerinden kamu diplomasinin gelişimi ve uygulama araçlarından bahsedilecektir.

Üçüncü ve son kısımda ise Türkiye Somali ilişkilerinin tarihi süreci incelenecek olup Türkiye'nin Somali'de uyguladığı kamu diplomasisi faaliyetleri ile bu faaliyetleri

gerçekleştirirken kullandığı aktörler anlatılacak ve eğitim diplomasisi bağlamında Somali'ye yönelik faaliyetler incelenecek olup Türkiye Maarif Vakfı örnek olayında detaylandırılacaktır.

Sonuç kısmında ise Türkiye'nin eğitim diplomasisi politikalarının dünyanın birçok noktasında farklı kurumlar aracılığıyla uygulandığı, Türkçe kursları verilmesi, Türk kültürünün tanıtımının gerçekleştirilmesi, yükseköğretimde Türkiye'yi tercih eden uluslararası öğrencilere yönelik çalışmaların yürütüldüğü gözlemlenmiş olup Türk eğitim diplomasisine yönelik politikaların daha kapsayıcı olması, bu alanda çalışmalar yürüten kurumların koordineli bir şekilde faaliyet göstermesi gibi öneriler verilerek çalışma tamamlanmıştır.

1.1 KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Uluslararası ilişkiler çok boyutlu bir sistematik düzeni ifade etmektedir. Bu çok boyutlu düzen içerisinde dönemin konjonktürüne göre yeni kavramlar ortaya atılmış ve uluslararası düzen yeniden şekillenmiştir. Genel itibariyle uluslararası ilişkilerde amaç ülkelerin hedeflerine ulaşmalarına giden süreçte diğer ülkelerin yönetimlerini etki altında bırakmak, ülkelerin halklarıyla olan etkileşimi arttırmak ve uluslararası kamuoyunu hedefleri doğrultusunda yönlendirmektir. Uluslararası ilişkilerin tarihsel sürecine baktığımızda sert güç ön planda gözüktse bile daha önce uygulamalarına çokça rastlanılan ve Soğuk Savaş sonrası dönemde iki kutuplu dünya düzeninin yıkılmasıyla literatüre giren kamu diplomasisi kavramının desteklediği yumuşak güç de artık kendini göstermeye başlamıştır. Zorlama, tehdit, yaptırımlar gibi sert müdahaleler yerine yumuşak gücün ön planda olduğu kamu diplomasisinin uygulanmasıyla çok boyutlu uluslararası ilişkilerde yeni bir döneme geçilmiştir.

Teknolojinin gelişimine bağlı olarak iletişim kanallarının kullanımının artması, devlet odaklı anlayışın insan odaklı anlayışa dönmesiyle politikadaki değişimler, yönetim mekanizmalarında alınan kararlara sivil toplumun da dahil olması gibi birçok yenilik yumuşak gücün daha aktif kullanılmasına imkan sağlamış ve kamu diplomasisi uygulamalarını yaygınlaştırmıştır.

Çalışmanın bu kısmında temel oluşturarak konu bütünlüğünün sağlanması adına kamu diplomasisi, yumuşak güç, kamu diplomasisinin alt başlıklarından eğitim ve kültürel diplomasisi kavramları açıklanacak ve tarihsel gelişimleri ile uygulamaları değerlendirilecek, Son olarak, kamu diplomasisi ve yumuşak güç arasındaki ilişki de açıklanıp değerlendirilerek.

1.1.1 Diplomasi

Diplomasinin çok eskilere dayanan bir geçmişi vardır. Tarihsel sürece bakıldığında diplomasinin M.Ö. 2500’li yıllara kadar dayandığı bilinmektedir (Ekşi, 2014, s. 73). Mısır, Mezopotamya, Antik Yunan ve Roma gibi medeniyetler yazılı belgeler ve elçiler aracılığıyla diplomatik ilişkiler kurmuşlardır. Diplomasi kavramı zaman içerisinde farklı boyutlara evrilmiş, uygulanma şekli çeşitlenmiştir (Yörük, 2022, s. 8-9). Birden fazla anlamı olan diplomasinin etimolojik olarak kökenine baktığımızda ise Antik Yunan’da kullanılan diploma kelimesi ön plana çıkmaktadır (Arıboğa, Ayman, & Dedeoğlu, 2017, s. 186). Bu kapsamda diplomasi kavramı Yunancada belgeleri ikiye katlamak için ifade edilen “diploun” kelimesinden türetilmiştir (Tuncer, 2009, s. 19). Diplomasi bir devletin diğer devletlerle, onların halklarıyla ve küresel çapta olan kuruluşlarla olan dış ilişkilerinin tamamını kapsamaktadır. Aynı zamanda devlet yönetiminin kararlarının diğer devlet yönetimlere direkt olarak iletilmesi olarak da ifade edilebilir (Arıboğa, Ayman, & Dedeoğlu, 2017, s. 186).

Bernard du Rosier’in 1436’da yazdığı Short Treatise About Ambassadors adlı diplomatik ilişkilere ilişkin ilk ders kitabı, aynı zamanda yayınlanan ilk diplomatik çalışma olarak da anılır (Welch, 2017, s. 35). Venedik, Roma gibi İtalyan şehir devletlerindeki temsilcilikler ile 1400’lü yıllardan itibaren gelişmeye başlayan diplomasi, 19. yüzyıla kadar bilinen tanımıyla belgeleri inceleyen bilim dalı olarak anılmıştır (Bostancı, 2012, s. 05-40).

1455 yılında İtalyan şehir devletlerinde kalıcı olarak kurulan ilk diplomatik misyon diplomasinin 15. yüzyıldaki ilk uygulamasıdır (Derian, 1987, s. 106) ve diplomasiye haber mektup sistemini getirenler de İtalyanlardır (Tuncer, 2009, s. 37). 1648 yılında Vestfalya Antlaşmasıyla modern devletin doğuşunun ortaya çıkmasıyla modern diplomasi de kendini göstermeye başlamıştır (Ekşi, 2014, s. 74).

Edmund Burke tarafından 1796 yılında günümüzdeki anlamına yakın bir anlamda ifade edilen diplomasi kavramı, devletler arası politikalar ve dış politikanın yürütülmesi ile bağdaşmaktadır (Tuncer, 2009, s. 19). Ernest Satow 1917 tarihli Guide to Diplomatic Practice eserinde diplomasiyi bağımsız devletler arasındaki resmi ilişkilerin akıllı ve incelikli yönetimi olarak tanımlar ve diplomasinin gizlice uygulanması gerektiğine dikkat çekmiştir (Satow, 1979, s. 3-4).

Uluslararası ilişkilerde diplomasinin doğasına ilişkin farklı fikirler mevcuttur. Genel olarak diplomasi tanımlarında, ülkeler arasında resmi müzakerelerin yapılması ve müzakerelerin sanat diliyle uygulanması anlamına gelmektedir. Konusu ve boyutu itibarıyla uluslararası ilişkilerde devletlerin davranışları ve karşılıklı ilişkilerini konu alan önemli bir dış politika argümanı olarak değerlendirilmektedir (Bahçacı V. , 2022, s. 10).

Dış politikayla ilişkili olarak diplomasi uluslararası sistemde iletişim ve müzakerelerle politikaların uygulanması ve ilişkilerin düzenlenmesi sanatıdır (Aydemir, 2016, s. 72). Dış politikada diplomasi bir araç görevi görmektedir. Dış politika ve diplomasi birbirini tamamlayan iki kavram olarak iş birliği içerisinde birbirlerini harekete geçirmektedirler. Politika stratejileri belirlerken diplomasi ise taktikleri geliştirir. İki kavram bir araya geldiğinde uygulama ortaya konmuş olur (Aydemir, 2018, s. 11).

İskit'e göre diplomasi, dış politikanın yasal mevzuatla korunan bir diplomatlar ağı aracılığıyla yürütülmesi anlamına gelir (İskit, 2007, s. 2-3). Yine benzer bir tanıma göre diplomasi, bir ülkenin resmi temsilcileri tarafından gerçekleştirilen, sorunlara yönelik barışçıl çözüm önerilerinin geliştirildiği, iletişim sürecinde hükümet başkanı, başbakan, bakanlar ve diğer yönetim kademesi de dahil olmak üzere diğer ülke liderlerine ülkenin fikirlerini doğrudan aktarma sürecidir (Arı, 2013, s. 324-325).

Hans J. Morgenthau diplomasiyi hedefleri bağlamında tanımlamıştır. Buna göre diplomasinin ilk görevi, gerçek güç aracılığıyla siyasi hedefleri belirlemek, ikincisi devletler tarafından hedeflenen istekleri aynı kriterlere göre değerlendirmek, üçüncüsü farklı hedeflere sahip devletlerin hedefler konusunda ne ölçüde anlaşabileceklerini belirlemek ve dördüncüsü ise bu hedeflere ulaşmak için efektif araçları seçmektir (Morgenthau, 1970, s. 684).

Yukarıdaki açıklamalara da bakacak olursak diplomasiinin temel amacı ülkelerin çıkarlarını korumak, anlaşmazlıkları çözmek, diğer ülkelerle iş birliği kurmak ve uluslararası ilişkileri sürdürmek için iletişim ve müzakereyi kullanmaktır. Sorunlara dair çözümleri barış içerisinde aramak, ilişkileri daha sağlam ve sakin zemin üzerinde yönetmek de diplomasiinin amaçları arasında yer alır. Bütün bu amaçlara ulaşırken araç görevi diplomasiidedir. Bir iletişim sanatı olarak ele aldığımız diplomasi, devletlerarası ilişkilerin devlet yönetimi ve diğer resmi organlar tarafından yürütüldüğü araç ve süreç olarak tanımlanabilir.

1.1.2 Yumuşak Güç

Uluslararası ilişkilerde tartışılan konuların başında gelen güç kavramı, normal şartlarda yapılma olasılığı düşük olan şeyleri diğer ülkelere yaptırmaya zorlamak veya mevcut durumdan etkilenecek yapması için potansiyel tüm kaynaklarını kullanmak olarak açıklanıyor (Barnett & Duvall, 2005, s. 39-75). Yumuşak güç, siyasi veya ekonomik baskı veya zorlamadan ziyade cazibe, ikna ve etkileme yoluyla istenen sonuçlara ulaşma yeteneğini ifade eder.

Soft Power kavramı Türkçe’de yumuşak güç ya da ince güç olarak karşılık bulmaktadır. Kavram literatürde oldukça yeni olmasına rağmen ilk pratik örneği bilinmese de uygulamada çok eski olduğu tahmin edilmektedir (Nye J. , 2002, s. 6). Nitekim Savaş Sanatı adlı eserinde Sun Tzu içinde kelime olarak yumuşak gücü kullanmamasına rağmen “*Bütün savaşlarınızı kazanmak üstün mükemmellik değildir; üstün mükemmellik düşmanlarının dirayetini savaşmadan kırmaktır*” diyerek yumuşak gücün tanımını yapmıştır (Tzu, 2008, s. 120). Yumuşak gücün farklı örneklerine değinecek olursak Weber’in otorite, Foucault’nun disiplin, Bourdieu’nün simgesel güç ve Gramsci’nin hegemonya anlayışları verilebilir (Selimoğlu, 2023, s. 12). Yakın dönem örneklerine bakacak olursak ABD’nin Marshall yardımları, Sovyetler Birliği’nin Asya ve Afrika Kıtası politikaları, Türkiye’nin Sovyetler Birliği’nin yıkılmasından sonra Türki Cumhuriyetlerle olan ilişkileri yumuşak güce örnek verilebilir (Güzel, 2016, s. 347).

Ekonomik ve toplumsal açıdan sonuçlarının ağır olması sebebiyle devletler sorunlar karşısında askeri güçten ziyade farklı çözüm yolları aramaktadırlar. Savaşlar sonrası devletlerin ekonomik olarak zorlanması ve toplumun ise sağlık, psikoloji gibi alanlarda olumsuz etkilenmesi sebebiyle askeri güç son tercih olarak değerlendirilmektedir. Sorunların

çözümünde kamuoyunda olumlu etkiler bırakmak için devletler yumuşak güce yönelmişlerdir (Selimoğlu, 2023, s. 13).

Ülkeler arasındaki sorunların çözümünde uluslararası mahkemelerin devreye girmesi ve uluslararası hukukun gelişmesiyle birlikte küresel çapta karşılığı olan kuruluşların etkisi artmıştır. Dolayısıyla ülkeler yumuşak güç araçlarını daha fazla kullanmaya başlamışlardır. Olayların uluslararası kamuoyu ile paylaşılmasının gerekliliğinden ötürü kitle iletişim araçlarının önemi de artmıştır (Selimoğlu, 2023, s. 13).

Literatürde yumuşak güç kavramını ilk kez 1990 yılında Joseph Nye kullanmıştır. Yumuşak güç, sert güçten farklıdır. Sert güç, askeri veya ekonomik güç gibi zorlayıcı araçların kullanılması yoluyla istenen sonuçları elde etmektir. Yumuşak güç ise daha ikna edici ve etkili yöntemlere dayanmaktadır. Yumuşak güç kültür, siyasi değerler, kurumlar ve ahlaka dayalı politikalar ile çekim merkezi oluşturularak kullanılır (Nye J. , 2004, s. 10). Bir devlet diğer devletlere sert güç uygulamadan hedefleri doğrultusunda yönlendirebiliyorsa yumuşak güç uyguluyor demektir (Sancak, 2016, s. 71).

Devletler ilişkilerinde etkin olabilmek için sert güç ile yumuşak gücü beraber kullanmaktadır. Kamuoyu oluşturmada yumuşak güç sert güçten daha etkili bir yoldur ve temas halinde bulunan devletlere aynı amaç doğrultusunda çalışmayı benimseterek karşıt güç olmadan hedefe ulaşma konusunda büyük rol almaktadır (Nye J. , 2005, s. 17). Nye gücü ulaşmak istenen hedeflere giden yolda diğer aktörleri etkileme yeteneği olarak ifade eder. Diğer aktörlerin faaliyetlerini üç yolla etkileyebileceğini öne sürer. İlk olarak karşı aktör ya da aktörlerin istenilen hedef doğrultusunda çalışmaları için tehdit yolunu kullanmaktır. İkincisi istenilen hedefe yönlendirirken ikna sanatını kullanmak ve bunun için teşvik unsurlarından yararlanmaktır. Üçüncü yol ise yumuşak güç olarak nitelendirilen çekicilik sayesinde karşı tarafın istenilen hedef doğrultusunda ortak çalışmalar yürütmesini sağlamaktır (Nye J. , 2004, s. 1-8).

Yumuşak gücün uygulanması sırasında birçok araçtan yararlanılmaktadır. Ülkenin sineması, sanatı, müziği, eğitimi gibi sosyal yapısı, tarihi ve coğrafi özellikleriyle kültürel yapısı, hak ve özgürlükler alanı, kendini ifade edebilme ortamı gibi demokratik yapısı, piyasalarındaki rekabet ortamları, sosyal sermayeleri, bilim ve teknolojik gelişmelere olan yakın ilgisi gibi ekonomik ve ticari yapısı, diplomatik faaliyetleri ve yenilikçi tutumları gibi unsurlar

yumuşak güç kullanımında son derece önemlidir ve bu unsurlara sahip olan ülkeler cazibe merkezi haline gelip çekiciliği ile diğer ülkeleri ve kamuoylarını yönlendirebilir (Kalın, 2011, s. 5-8).

Devletler, sert güç unsuru olan tehdit ve ikna yöntemleriyle her zaman başarılı sonuçlar elde edememekte ve bunların uygulanması da tepkilere neden olabilmektedir. Bu nedenle ülkeler uluslararası alanda ideal model olmak, taklit edilmek ve temsil ettikleri değerlerin diğer ülkeler tarafından sürekli savunabilir olmasını sağlayacak yumuşak gücü tercih etmektedirler. (Karagül, 2013, s. 82).

Tanımlardan da yola çıkarak yumuşak güç için genel olarak bir ülkenin kültürü, değerleri, politikaları, idealleri, kurumları, siyasi liderlerinin karizması, dış politika stratejileri ve diğer faktörler aracılığıyla diğer ülkelerde ilgi, hayranlık ve taklit edilme isteği uyandırma yeteneğine dayanmaktadır. Yumuşak güç, bir ülkenin çekici ve değerli bir imaj yaratmasına, diğer ülkelerdeki insanların düşünce ve davranışlarını etkilemesine ve istenen siyasi sonuçlara ulaşmasına yardımcı olur.

1.2 KAMU DİPLOMASİSİ

İngilizce’de “public diplomacy” ve Fransızca’da “diplomatie publique” şeklinde ifade edilen kamu diplomasisi terimi (Sancar, 2012, s. 79) geleneksel diplomasi yollarının kaybolduğu bir dönemde ortaya atılmıştır. Devletlerin politikalarını rahatça anlatabildiği ve uygulamaya geçebildiği bir alan olan kamu diplomasisi, ülkelerin uluslararası kamuoyundaki olumsuz algılarının değiştirilmesinde dış politika ve diplomasiyle tamamlanan bir yapboz olarak karşımıza çıkmaktadır (Melissen, 2005, s. 11).

Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde adından sıkça bahsettirse de Kamu Diplomasisi, Soğuk Savaş’ın başladığı 1950-1960’lı yıllarda ortaya atılan bir ifadedir. Temelinde ülkelerin etkileşime geçmek istedikleri ülkelerin halkları ile temasa geçmeleri ve bu temasın şeklini ve uygulamasını anlatan bir uluslararası ilişkiler kavramıdır. Temasa geçilen halklarla iletişim, onlarda ilgi uyandırmak ve onları bilgilendirmek amacıyla yapılır (Doster D. D., 2018, s. 2-3).

Kamu diplomasisi, devletlerin çıkarlarını, fırsatlarını, tehditlerini ve potansiyel tehditlerini değerlendirerek diğer devletlerin kamuoyunu etkileme çalışmalarını içerir (Kılıçoğlu &

Yılmaz, 2016, s. 87). Bir ulusun insanını, kültürünü, politikalarını ve değerlerini yurt dışında tanıtmak, uluslararası ilişkileri ilerletmek ve olumlu bir imaj ve itibar oluşturmak için kullanılan bir dış politika aracıdır. Hedefleri arasında karşılıklı anlayışı artırmak, iş birliğini güçlendirmek, ulusal çıkarları korumak ve uluslararası siyasi hedefleri desteklemek yer alıyor. Ancak kamu diplomasisi sadece çıkar odaklı olmayıp, diğer ülkelerin kamuoyu anlayışını ve desteğini kazanmayı ve ortak çıkarlar doğrultusunda iş birliği yapmayı da amaçlar. Bu nedenle kamu diplomasisi, ülkelerin dış politika ve hedeflerinin uluslararası camiada tanıtılması ve kabul görmesi için önemli bir araç olarak kullanılmaktadır.

Literatürde kamu diplomasisine ilişkin ilk tanım Edmund A. Gullion tarafından yapılmıştır. 1965 yılında Edward Murrow Merkezinin açılışındaki konuşmasında Gullion, *“Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasinin ötesindeki boyutlarını, hükûmetlerin diğer ülkelerde kamuoyu oluşturmalarını, çıkar gruplarının diğer ülkelerle etkileşimini, dışişleri raporları ve bunların politikaya etkisini, iletişim uzmanları, dış politika muhabirleri ve diplomatlar arasındaki kültürler arası iletişim sürecini kapsamaktadır.”* Şeklindeki ifadesiyle kamu diplomasisine dair ayrıntılı bir açıklama yapmıştır (Cull, 2020, s. 13). Türk Dil Kurumu ise kamu diplomasisini *“bir ulusun düşüncelerini, hedeflerini, ideallerini, güncel politikalarını, kurumlarını ve kültürünü yabancı ülkelerin kamuoylarına anlatma amacıyla uygulanan politika”* olarak ifade etmektedir (Türk Dil Kurumu Sözlüğü).

Uluslararası arenada ülkeler arası ilişkilerde yönetimlerin etkisinin azalmasıyla kamuoylarının daha baskın olması, ülkelerin uluslararası kamuoyunu kendi tarafına çekme girişimlerinde bulunmasının son derece önemli olduğunu göstermiştir. Baskın devletler yerini demokratik devletlere bırakırken Nye’a göre kamuoyunda olumlu yönde algı oluşturmak son derece önemlidir (Nye J. , 2004, s. 106). Uluslararası ilişkilerde kamu diplomasisi stratejik bir unsurdur. Kamu diplomasisi bir ülkenin diğer ülkenin kamuoyunun yanında ülke politikalarını da kendi lehine çevirme adına yapılan stratejik etki çalışmalarıdır (Potter, 2002, s. 3). Mark Leonard ise 2002’de Foreign Policy için yazdığı kesitte kamu diplomasisini hedef ülke kamuoyuna yönelik aşinalığı ve takdiri arttırmak, insanların ilgisini çekmek ve onların davranışlarını etkilemek olarak tanımlamıştır (Leonard, 2002, s. 9-10). Mannheim ise kamu diplomasisinde diplomatik faaliyetlerin yönetimden yönetime,

diplomattan diplomata, halklardan halklara ve yönetimlerden halklara olacak şekilde olduğunu ifade etmiştir (Manheim, 1994, s. 3).

Kamu diplomasisi kavramı literatüre yakın zamanda girmiş olsa da uygulama şekli bakımından çok eskilere dayandığı bilinmektedir. Evlilik yoluyla akrabalık bağları kurmak ve bu bağları geliştirerek hedef ülke halklarını etkileme çalışmaları da kamu diplomasisinin araçları arasında değerlendirilmektedir (Özkan & Ersoy Öztürk, 2012, s. 127). Aynı şekilde İstimalet Politikası uygulayan Osmanlı Devleti'nin bu politikası da kamu diplomasisinin bir uygulama biçimidir (Karadağ, 2016, s. 192). “Kendi tarafına kazan” faaliyetleri ile 14. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yeni topraklar kazanmaya devam ettiği görülmektedir (İnalcık & Renda, 2002, s. 37). Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine doğru halkı etkileme çalışmalarına devam ettiğinin bir örneği olarak Sultan Abdülmecit'in 1874 yılında kıtlık ve yaşayan yüz binlerce insanın öldüğü İrlanda'ya erzak yüklü gemiler göndermesi verilebilir (Özkan & Ersoy Öztürk, 2012, s. 130). 1789 yılındaki Fransız İhtilali'nin “Eşitlik, Kardeşlik ve Özgürlük” mottosunu Sancar, kamu diplomasisinin uluslararası kamuoyuna verdiği ilk mesaj olarak değerlendirmektedir (Sancar, 2012, s. 83).

Nicolass J. Cull kamu diplomasisini dinleme, savunuculuk, değişim diplomasisi, kültürel diplomasi ve uluslararası yayıncılık olarak beş bileşene ayırmıştır (Cull, 2009, s. 17-25). Kamu diplomatlarının ilk görevi olarak Cull dinlemeyi belirtmektedir. Dinleme, hedef ülke hakkında kamuoyundaki düşünceleri dile getirmekte ve bilgi toplamayı kapsamaktadır. Cull, kamu diplomasisinin başarılı örneklerinde dinlemenin önce geldiğini ileri sürmektedir. İkincisi savunuculuk ise bir unsurun uluslararası kamuoyunu hedeflerine yöneltmek için uluslararası iletişim faaliyetleri sürdürmesi olarak tanımlanmaktadır. Kültürel diplomasi üçüncü bileşen olarak karşımıza gelmekte ve kültürel kaynaklar ile başarıların yurtdışında tanınırlığını arttırmak ve kültürel etkileşimi kolaylaştırarak küresel kamuoyunu yönetme isteğidir. Dördüncü bileşen mübadele olarak da bilenen değişim diplomasisi vatandaşlarını yurtdışına gönderme ve yurtdışından belirli dönemler ya da proje kapsamında vatandaşları ülkeye kabul ederek karşılıklı çalışma ortamı oluşturmak ve küresel ortamı yönetme çabasıdır. Uluslararası yayıncılık yani beşinci bileşen ise küresel kamuoyu ile etkileşime geçmek, faaliyetleri tanıtmak ve olumlu algı oluşmasını sağlamak için radyo, televizyon, sosyal medya gibi araçların kullanılmasıdır (Cull, 2009, s. 17-22).

Yukarıdaki tanımlara istinaden kamu diplomasisi, devletlerin yalnızca resmi diplomatik kanallar aracılığıyla iletişim kurduğu fikrinin ötesine geçer. Ülkeler çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla hedef ülkelerdeki kamuoyunu etkilemeye çalışsa da devlet dışı aktörlerin ve kamuoyunun da aktif katılımını sağlamaktadır. İletişimde kullanılan mesajlar, hedef ülkenin ihtiyaç ve beklentilerine göre formüle edilir. Ayrıca algıyı tanıtan ve kontrol eden ülkelerin hikayeleri aktarılmaktadır. İletişim araçları ve stratejileri, insanların bilinçaltına hitap eden, duygusal iletişimi geliştiren ve olumlu bir algı oluşturan unsurlar içerebilir. Bu çok boyutlu paradigma, ülkeler arasındaki anlayışı artıran, iş birliğini teşvik eden, ülkelerin imajını ve itibarını güçlendiren ve uluslararası siyasi hedefleri destekleyen etkili bir dış politika aracıdır. Temel olarak amaç olumsuz algıların olumluya çevrilmesi ve pozitif itibarın devamlılığıdır. Bu anlamda devletler artık fiziken orada bulunmak yerine fikren kalıcılığı tercih etmektedir.

1.2.1 Kültürel Diplomasi

Kültürel diplomasi nispeten yeni bir kavramdır. 21. yüzyılın başlarında kültürel etkileşimlerin uluslararası politika üzerindeki etkisinin artmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni diplomasi anlayışıyla paralel olarak kültürel diplomasi anlayışı ortaya çıktı. Kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin bir alt dalıdır ve bu kavramı tanımlamaya yönelik pek çok yaklaşım bulunmaktadır (Koev, 2013, s. 59-68). Kültür, nesiller boyunca aktarılan, milletlerin kendilerine ait inanç, bilgi, kült, ritüel gibi davranışlarına ve hareketlerine etki eden, hayatlarına yön veren yazılı olmayan kurallar bütünüdür (Erdenir, 2014, s. 625). Gelenek ve görenekler, dil, sanat, din, edebiyat, yönetsel ve ekonomik faaliyetler bir milletin kültürünü oluşturan alt maddelerdir. Kültür ait olduğu toplum için birleştirici özelliğe sahiptir (Önal, 2018, s. 49). Milletlerin geçmişleri ve gelecekleri arasında köprü görevini üstlenen kültür, arkadaş çevresiyle kurulan ilişkiler, aile yaşantısı, mizah ve eğitim gibi birçok faaliyette önemli bir pay sahibidir (Kışlalı, 2008). Öğrenilebilir olması, tarihi ve sürekli olması, zaman içerisinde değişebilmesi, toplumsal ve paylaşılabılır olması, sembollerle anlatılabilir oluşu kültürün önemli özellikleri olarak ön plana çıkmaktadır.

Gelişen teknoloji ve içinde bulunulan dönemin şartlarına göre geleneksel anlamı dışında kullanılmaya başlanan diplomasideki değişim ülkeler tarafından fark edilmeye başlanmıştır. Kamu diplomasisinin alt başlığı olarak yer edinen kültürel diplomasi “ABD Kültürel

Diplomasi Danışma Komitesi Raporunda” kamu diplomasisi faaliyetlerinin ana unsuru olarak ileri sürülmüştür (Harrison, ve diğerleri, 2005, s. 1).

Geleneksel güçlerle beraber yumuşak güç araçlarını kullanmak isteyen ülkeler küresel arenada kültürel unsurları dikkatli şekilde kullanarak politikalarını uygulayabilir. Yumuşak güç kavramının geliştiricisi Nye, yumuşak gücün temel taşı olarak bir ülkenin kültürel unsurlarını hedef ülkelerin kamuoylarına aktarması ve etkileme çalışmalarını yürütmesi şeklinde ifade etmiştir (Nye J. S., 2003, s. 91).

“Kültürlerarası diyalog bir hedef olarak ister hükümetlerin temsilcileri ister vatandaşlar özelinde olsun, bir otel konferans odasında veya çevrimiçi bir sohbet odasında toplanan bireyler arasındaki diyalogla başlar. Bu diyalogla başlayan ilişkiler, daha geniş bir medeniyetler arası diyalogun gelişebileceği yapı taşlarını sağlar. Şiddetin nedenleri ve çareleri hakkında tarafsız tartışma platformları oluşturabilir.” şeklinde ifadeleri ile Cowan ve Arsenault kültürel diplomasinin kültürlerarası iletişim faaliyetlerini arttıran bir araç olduğunu düşünmektedirler (Cowan & Arsenault, 2008, s. 17-18).

Bir diğer tanım ise; *“...kültürün çeşitli unsurlarının yabancı halkları, kanaat önderlerini ve hatta yabancı liderleri etkilemek için kullanılması olarak tanımlanabilir. Bu unsurlar, bir kültür içindeki tüm özellikleri kapsar: sanat, eğitim, fikir, tarih, bilim, tıp, teknoloji, din, gelenek, görgü, ticaret, hayırseverlik, spor, dil, mesleki meslekler, hobiler vb.”* şeklinde ifadesiyle John Lenczowski’ye aittir. Lenczowski’ye göre de hedef topluluğu etkilemek için kültürün farklı unsurlarından yararlanılması gerekmektedir (Lenczowski, 2009, s. 77).

Bir ülkenin kültürel unsurlarının çeşitliliği diğer ülkelerle daha hızlı ilişkiler kurmasına ve kalıcı etkiler bırakmasına olumlu katkılar sağlayacaktır. Nitekim bu konu hakkında Nye; *“bir ülkenin kültürü evrensel değerleri içerdiğinde ve politikaları, başkalarının paylaştığı değerleri ve çıkarları teşvik ettiğinde, yarattığı çekim ve görev ilişkisi nedeniyle istenen sonuca ulaşma olasılığını artırır. Bundan, dar değerlerin ve dar görüşlü kültürlerin yumuşak güç üretme ihtimalinin daha düşük olduğu sonucu çıkar”* şeklinde görüşünü belirtmiştir (Nye J. , 2005, s. 23).

Kültür ve diplomasi iki ayrı kavram olarak olumlu anlamlar hissettirmektedir. En genel anlamıyla insanoğlunun var oluşundan bu yana ortaya çıkardığı maddi ve manevi değerler

bütünü kültür olarak tanımlanmaktadır. Diplomasi, ülkelerin kendi çıkarlarını uzlaşmacı bir şekilde devam ettirmek için kullandıkları en önemli dış politika aracıdır. Uluslararası ilişkiler terminolojisinde kültürel diplomasi, kişiler arası iletişim ve değişim yoluyla ülkeler arasındaki karşılıklı anlayışı geliştirmeye yönelik bir stratejidir (Purtaş, 2012, s. 69-80). Ülkeler açısından bakıldığında kültürel diplomasinin temel amacı, ülkenin uluslararası toplumda prestijini ve temsil ettiği değerleri yükseltmek ve olumlu bir vizyon sunmaktır. Kültürel diplomasi sayesinde ülkeler ve toplumlar arasındaki iletişim artmakta ve güven ortamı oluşturulmaktadır. Karşılıklı güven, küresel sistemde ülkelerin arasındaki siyasi ve ekonomik iş birliğinin zeminini oluşturur. Bu nedenle insani ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi bölgesel ve uluslararası istikrarın sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Kültürel bağlantılar, komşular ve müttefikler arasındaki bağların güçlendirilmesine yardımcı olurken aynı zamanda düşmanlar arasındaki çatışmaların çözülmesine yönelik önlemlerin alınmasını kolaylaştırır. Kültürel diplomasi her ne kadar çok taraflı iş birliğinin başlangıcı olsa da bölgesel ve küresel barışın da anahtarıdır (Purtaş, 2012, s. 69-80).

Kültürel diplomasinin bir diğer aracı ise kültürel ve sanatsal faaliyetlerdir. Uluslararası ilişkilerde karşı tarafa verilmek istenilen bir mesaj, sanatsal araçlarla etkili bir şekilde aktarılabilir. Kültür ve sanat, ülkeler arasında karşılıklı anlayış, fikir alışverişi ve kültürel ilişkilerin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Uluslararası alanda diplomatik ilişkilerin güçlenmesi sonucunda ve özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ülkelerin kültürel zenginliklerini uluslararası düzeye taşımaya başladıkları görülmektedir. Tiyatro, sinema, bale, resim, müzik ve heykel gibi çeşitli sanat dalları dünyanın önemli devletler tarafından kültürel diplomaside uygulanmış ve uygulanmaya devam etmektedir (Topsakal, 2021, s. 29-37). Örneğin Hollywood filmleri, Amerikan kültürünün tanıtılmasında ve olumlu bir imaj yaratılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Akçadağ, 2010, s. 1-24). Aynı şekilde Eurovision Şarkı Yarışması da ülkelere kendilerini ifade etme, kültürel miraslarını aktarma, diğer ülkelerde güvenilirliği, farkındalığı artırma ve o ülke vatandaşlarının sempatisini kazanma fırsatı vermektedir (Sancar, 2012, s. 203-245). Tarihi olaylardan kültürel diplomasiye örnek olarak İngiltere Kraliçesi 1. Elizabeth tarafından Osmanlı Sultanı Murat'a 16. Yüzyılda hediye edilen müzikli saat, İran Şahı Rıza Pehlevi tarafından 20. Yüzyılda Mustafa Kemal'e verilen baston gösterilebilir (Yağmurlu, 2019, s. 1184).

Spies'in *Global South Perspectives on Diplomacy* kitabında “Yeni diplomatik uzmanlıklar (diğerlerinin yanı sıra kültürel, eğitimsel, spor, hatta bilim ve teknoloji diplomasisi), diplomatların ev sahibi devletin sivil toplumunun belirli sektörleriyle amaçlı bir şekilde etkileşim kurması gerektiğini doğrulamaktadır. Artan sayıda devlet, hedefleri devletin dış politika hedeflerine hizmet eden yarı devlet örgütleri aracılığıyla bu tür diplomasiyi kurumsallaştırmaktadır. Fransa'nın *Alliance Française* (1883'te kuruldu), ikili diplomasinin (kültürel) daimi temellerinin atıldığı kurumlar: Almanya'nın *Deutsche Akademie'si* (1925'te kuruldu ve 1951'de *Goethe Institut* olarak yeniden kurumsallaştırıldı) ve Birleşik Krallık'ın *British Council* (1934'te kuruldu) en eski tezahürlerinden bazılarıdır. Daha yeni örnekler arasında İspanya'daki *Cervantes Enstitüsü* ve Güney Kore'deki *Kore Vakfı* (her ikisi de 1991'de kurulmuştur)” (Spies, 2019, s. 52) şeklinde bahsettiği yarı devlet örgütleri çeşitli organizasyonlar düzenleyerek organizasyona ev sahipliği yapan ülkelerin kendi kültürlerini hedef toplumlara tanıtmalarına olanak sağlamaktadır. Kültür aktarımları organizasyon içerisinde düzenlenen dil dersleri, sanat, müzik, film ya da tiyatro gibi etkinliklerle sağlanmaktadır. Bu etkinlikler yoluyla kültürel diplomasiyle birlikte ekonomik hareketlilikte canlanmaktadır. Asya ülkelerinde Fransız iş modellerinin teşviki için kullanılan *Alliance Française* ya da İngiltere eğitim sisteminin tanıtımı ve sürdürülebilirliği için kullanılan *British Council* buna örnek verilebilir (Spies, 2019, s. 52-53).

Kültürel diplomasi, kamu diplomasisinin uygulama metotları arasında önemli bir konumdadır. Ancak kültürel diplomasi uygulamaları hızlı sonuç veren faaliyetler değildir. Genellikle uzun vadede başarılı sonuçlar doğurur. Kültürel diplomasi direkt olarak milletlerle yani bireylerle ilişkilidir. Kültürün nesilden nesile aktarılmasında bireylerin rolü göz önüne alındığında kültürel diplomasi bireyler üzerinden yürütülen bir diplomasi türüdür (Bahçacı B. , 2019, s. 33-56). Günümüz dünyasında devletler arası sınırlar haritalardaki çizgilerden ibaret kalmıştır. Küreselleşme ile kültürel diplomasi daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu durumda bir toplumun kültürel faaliyetlerinin evrensel olması, uluslararası alanda istediği sonuçlara ulaşmasının daha hızlı olacağı ihtimalini ortaya koymaktadır (Nye J. S., 2005). Kültürel diplomasisi faaliyetleri kapsamında yemek, spor, edebiyat, tiyatro gibi unsurlar, uluslararası çevrede ülkelerin amaçlarına ulaşmalarına etki etmektedir. Ancak bu unsurları uygularken amaçlanan etkinin ortaya çıkması için potansiyel ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurularak hareket edilmesi uzun vadede

beklenen sonuçların daha kısa vadede alınmasının önünü açacaktır (Erzen Y. D., 2014, s. 131-135).

Kültürel diplomasi, ülkeler arasındaki iletişimi artırmak, uluslararası anlayışı teşvik etmek, karşılıklı saygıyı güçlendirmek ve barışçıl ilişkileri teşvik etmek amacıyla da kullanılır (Cummings, 2003, s. 1). Bu kapsamda kültürel diplomatik çabalar, ülkeler arasındaki iş birliğini teşvik edebilir ve uluslararası sorunların çözümünde katkı sağlayabilir (Mark, 2009).

Kültürel diplomasi, bir ulusun kültürünün parçası sayılabilecek sanat, eğitim, spor, diaspora, iletişim ve medya gibi unsurları kullanır. Eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları, kanaat önderleri, iletişim organları, lobiciler, baskı grupları ve uluslararası kuruluşlar gibi kültürel diplomatik aktörler bu unsurları uygulamaya çalışmaktadır. Kültürel diplomasi alanlarından ülkelerin ağırlıklı olarak dil öğrenme faaliyetleri, değişim programları, ülkelerin kültür ve sanat alanında kendilerini ifade ettikleri faaliyetler ve medya kullanımları olduğu görülmektedir. Dil bir milletin kültürünün en önemli unsurlarından biridir. Yabancı dil öğrenmek/öğretmek, diğer kültürleri öğrenmek açısından önemli bir durumdur. Bir millet, yabancılara ülkesinin dilini öğrettiğinde, yabancıların da ülkenin edebiyatına, filmlerine, yayınlarına, medyasına ve bunların aktardığı mesajlara erişmesine olanak tanır. Örneğin British Council, İngiltere'nin diğer ülkelerle kültürel, sanatsal ve eğitimsel ilişkilerini desteklemektedir. Benzer şekilde İngiltere de kamu diplomasisinde İngilizcenin dünyanın en popüler dili olmasından faydalanmış ve kültürel diplomasi dil üzerinden yürütülmüştür (Kalin, 2011). Çeşitli ülkelerde Alman dili ve kültürünü tanıtan Goethe-Institut'u, Fransız dili ve kültürünü tanıtan Allianca Française'i ve ilgili merkezlerde Türkçe öğretmek Türk kültürünü tanıtmayı amaçlayan YEE'nü de anmak gerekir. Kültürel diplomasiyi uygulayan ülkelerin iki temel unsuru dil ve eğitimidir. Eğitim, dili tamamlayıcı nitelikte olduğu gibi sanatın ve kültürün çeşitli alanlarını da kapsamaktadır. Okul ve üniversitelerin açılması, kütüphanelerin oluşturulması, değişim programları, roman, öykü, şiir gibi edebi eserlerin yabancı dillere çevrilmesi kültürel diplomasiinin kullanılmasında önemlidir. Uluslararası değişim programları sayesinde farklı ülke vatandaşlarıyla yüz yüze temaslar kurulmakta, bu da kültürlerarası iletişimi kolaylaştırmakta ve dolayısıyla kültürel diplomaside önemli bir rol oynamaktadır (Lima, 2007, s. 234) Eğitimin kültürel diplomasi içerisindeki önemi ve uygulama alanının kültürel diplomasiyi oluşturan diğer unsurlar kadar

geniş bir alana yayılması sebebiyle kültürel diplomasi başlığı altındaki eğitimin kamu diplomasisi altında kültürel diplomasi gibi ayrı bir başlık altında değerlendirilmesi daha doğru olacaktır.

1.2.2 Eğitim Diplomasisi

Karşılıklı olarak iletişim kurulmasını sağlaması ve olumlu algının oluşturulmasında eğitimin yeri önemlidir. Doğumundan ölümüne kadar eğitim hayatı devam eden bireylerde gelecek toplumları istenilen doğrultuda yetiştirmek adına eğitim elzem bir noktada bulunmaktadır. Bu nedenle ülkeler kamu diplomasisi çalışmaları doğrultusunda eğitim alanına yönelik stratejiler geliştirmektedir. Eğitim diplomasisi alanında çalışmalar yürüten ülkelerin diğer ülkelere nazaran cazibe merkezi olması ve tanınırlığının artması olağandır. Gelecek toplumların hedefler doğrultusunda hareket etmeleri adına eğitim diplomasisi alanında çalışmalar hız kazanmıştır. Bu bölüm eğitim ve uluslararasılaşma ile eğitim diplomasisi başlıklarında detaylandırılacaktır.

1.2.2.1 Eğitim

Doğumu itibariyle bir şeyler öğrenmeye başlayan bireyler hayatlarının her safhasında öğrenme davranışlarını devam ettirirler. İnsanlık var olduğu günden bu yana eğitim bireylerin topluma kazandırılması adına önemli bir noktadadır. Eğitim adına yapılan birçok tanımlama mevcuttur. Türk Dil Kurumu'na göre eğitim, *“çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerini, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye”* şeklinde karşılık bulmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlüğü).

Bir diğer eğitim tanımında Tezcan'a göre *“eğitim, bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır.”* (Tezcan, 1985, s. 4) şeklinde yer bulurken Fichter ise eğitimi *“bireyin toplumsal yeteneğinin ve en elverişli düzeyde kişisel gelişmesinin elde edilmesi için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi (özellikle okulu) içine alan toplumsal bir süreçtir.”* şeklinde ifade etmiştir (Fichter, 1957, s. 3).

Tanımlara bakıldığında eğitimin insanlar için kritik öneme sahip olduğu ve insanların topluma katılmasında büyük etken olduğu görülmektedir. Her alanda olduğu gibi eğitim

alanında da uluslararasılaşma kavramı kendini göstermektedir. Bu bağlamda 1851 yılında düzenlenen Londra Evrensel Sergisi'nde ilgi uyandıran uluslararası eğitim kavramı 1893 yılına gelindiğinde Kolomb Dünya Fuarı'nda ülkelerin üzerine yoğunlaştığı ve politikalar geliştirdiği bir alan halinde dönüşmüştür (Odabaş, 2023, s. 35). 1974 yılındaki UNESCO'nun genel konferansında ise devletlerin eğitimin farklı alanlardaki etkilerine istinaden kapsamlı şekilde ele alınması tavsiye kararlar metninde yer almış, (Buergenthal & Torney, 1976, s. 23-26) bu bağlamda uluslararası eğitim kavramı ilk kez 1974 yılında UNESCO tarafından kullanılmıştır. Francois, uluslararası eğitimin tek yönlü olarak değil pedagojik, felsefi ve karşılaştırmalı bakış açıları ile değerlendirilerek çok yönlü ele alınmasının daha doğru olacağını dile getirmiştir (Francois, Avoseh, & Griswold, 2016, s. 6-7). UNESCO ise uluslararası eğitime yararlılık tarafından baktığı 1974 Genel Kongresinde *“öğrenme, eğitim, bilgi ve faaliyetleri birleştiren uluslararası eğitim, birey için gerekli entelektüel ve duygusal gelişimini daha da geliştirmelidir. Daha az ayrıcalıklı gruplara dönük, sosyal sorumluluk ve dayanışma duygusu geliştirmeli ve günlük davranışlarda da eşitlik ilkelerine uyulması sağlanmalıdır.”* (www.unesco.org.tr) şeklindeki kararı almıştır.

Uluslararası eğitim kavramının ortaya çıkmasındaki temel etken öğrenci hareketliliğidir. Ekonomik ve akademik alanlar başta olmak üzere birçok alanda olumlu ivme sağlayan öğrenci hareketliliği insanların toplumla olan entegrasyonu ve gelecek hedefleri doğrultusunda attıkları adımlarda önemli bir konumdadır. Farklı branşlarda alanında uzman olmak isteyen bireyler farklı ülkelerde eğitim almaktadır. Bu sebeple dünyanın her noktasına uluslararası öğrenci hareketliliği etki etmektedir (Odabaş, 2023, s. 36-37).

OECD'ne göre yabancı öğrenci kavramı *“yabancı öğrenci, vize ya da özel izinler çerçevesinde kendi ülkesi dışında akredite bir kurumda belli bir öğrenim programına katılma hakkı verilen kişidir.”* şeklinde açıklanmaktadır (YÖK, 2017, s. 7). Toplumlara yönelik stratejilerin aktarılmasında ve ülkeler arasında köprü görevi görmesiyle yabancı öğrenciler eğitim alanında ülkelerin dış politikaları için son derece önemli bir noktadadır.

1.2.2.2 Eğitim diplomasisi kavramı

Eğitim faaliyetleri de kamu diplomasisi faaliyetlerinin kesişim noktalarından biridir. Kamu diplomasisinde devletler aktif olarak eğitim faaliyetlerini uygulamaktadır (Yılmaz D. V., 2017, s. 138-150). İnsanlar üzerindeki politikaları sebebiyle kendilerine hayranlık

duyulmasını isteyen ülkeler eğitim diplomasisi alanında çalışmalar yapmaktadır. Genç yaşta eğitim amacıyla gelen bireylerle olan ilişkiler ülkelerin gelecekleri adına büyük rol oynamaktadır. Eğitim diplomasisinde uygulanan politikaların sonuçları genellikle uzun soluklu olmaktadır. Genç nesillerle olan ilişkileri geliştirmek amacıyla oluşturulan politikalar eğitim diplomasisinin stratejilerini belirler (Erzen Y. D., 2014, s. 129). Eğitim diplomasisi alanı ülkelerin uluslararası kamuoyu nezdinde olumlu algı oluşturabilmesi, ekonomik anlamda eğitimin büyük bir pazara hitap etmesi ve geleceğe yönelik siyasi alanlarda söz sahibi olmak isteyen ülkeler için sürdürülebilir şekilde çalışmalar yapılması gereken bir alandır (Odabaş, 2023, s. 40).

Kamu diplomasisinin alt başlıkları içerisinde yer alan eğitim süreç içerisinde Eğitim Diplomasisi kavramı ile karşımıza çıkmaktadır (Proitsi, 2015, s. 29). Kavram ilk kez Amerikan kuruluşu Association for Childhood Education International (ACEI) tarafından kullanılmıştır. Kurumun eğitim diplomasisine yaklaşımı, eğitim paydaşlarının tamamı arasında iş birliğini, eğitimle ilgili mevcut sorunlar ile ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde ve eğitimin diğer alanlarında iş birliğini ve okul içi ve dışındaki farklı toplulukları anlamayı içerir (CEI, About Us). Uygulama alanının eskiye dayandığı ancak kavram olarak yeni olan eğitim diplomasisi alanında bir diğer tanım ise sürdürülebilirliği sayesinde kalıcılığının olması sebebiyle küreselleşme sonrasında ülkelerin eğitim stratejileri geliştirme çabaları şeklindedir (Kyvliuk, Polishchuk, Svyrydenko, & Yatsenko, 2018, s. 141). Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü, eğitim diplomasisini "değişim programları ve eğitim iş birliği gibi eğitim konularının diğer ülkelerle diplomatik ilişkiler kurmak için kullanılmasına dayanan diplomasi" olarak tanımlıyor (Dağ, 2016, s. 142-143). Demir, eğitim diplomasisini kısaca "diplomatik ilişkilerin devamlılığında eğitim iş birliğinin uygulanması" olarak tanımlıyor (Demir F. , 2019, s. 232-243). Eğitim diplomasisi, "ülkelerin eğitimde yumuşak güçlerini kamuoyuna etki etmek, yurt içi değerleri yurt dışına yansıtmak ve küresel alanda iyi niyetli olduklarını göstermek için uyguladıkları kamu diplomasisi veya kültürel diplomasi dalı" olarak tanımlanmaktadır (Akar, 2023, s. 117-120). Eğitim diplomasisi ülkelerin kültürel iletişim becerilerinin bir parçası olup çoğu zaman "kültürel diplomasi" ile anılmaktadır. Başka bir deyişle "eğitim diplomasisi" kişilerarası iletişim becerileri olarak tanımlanmaktadır (Signitzer, 2008b, s. 205-218). Soğuk Savaş döneminde iletişimdeki hızlı

değişimlere bağlı olarak eğitim diplomasisi spor, sanat, eğitim gibi alanlarda “yumuşak güç” kavramı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Hayden, 2012).

Eğitim diplomasisi alanında geliştirilen politikalar ve izlenilen stratejiler çok boyutlu olarak birden fazla aktör ile hayata geçirilmektedir. Eğitim diplomasisinin uluslararası bir kimlik taşıması sebebiyle ülkelerin tarihi, kültürel, ekonomik vb. alanlardaki farklılıkları ve gelişmişlikleri de doğrudan eğitim diplomasisini etkilemektedir. Bu bölümde eğitim diplomasisi alanında faaliyet gösteren aktörler yer alacaktır.

1.2.2.3 Eğitim diplomasisi aktörleri ve uygulamaları

Eğitim diplomasisi kapsamında günümüzde hedef konumundaki kitleler gelecek yıllarda eğitim diplomasisinin aktörleri haline gelecektir. Eğitim diplomasisi açısından sürekliliğin önemli olduğu hedef kitlelerinin aktör haline gelmesiyle örneklendirilebilir. Eğitim diplomasisinin aktörleri arasında üniversiteler, araştırma merkezleri, dil okulları, akademik ve idari personeller, sivil toplum kuruluşları yer almaktadır. Eğitim diplomasisi alanındaki politikalarının başarılı sonuçlar vermesinde bu aktörlerin bireysel ve koordineli şekilde çalışmaları önem arz etmektedir.

Üniversitelerin eğitim diplomasisinde yeri son derece önemlidir. Özellikle yüksek öğretim sektöründeki uluslararasılaşma politikaları eğitim diplomasisi politikaları konusunda ülkelere uygulama alanı oluşturmaktadır. Üniversitelerin uluslararasılaşma misyonu uluslararası kalite standartlarını yakalamak, akademik ve idari personellerin dünya ile iletişim halinde olmasını sağlamak, rakip ülke ve üniversitelerin stratejilerini izlemektir. Bu misyon doğrultusunda uluslararası kamuoyuna doğru ve hızlı bilgi aktarılması, sorunlara dair anlık çözümler üretilmesi için üniversitelerde dış ilişkiler ofisleri kurulmaktadır (Odabaş, 2023, s. 43).

Eğitim diplomasisinin aktörleri arasında yer edinen akademik ve idari personeller ise uluslararası değişim programları kapsamında diğer ülkelerdeki üniversitelerde kendi ülkelerini temsil etmektedirler. Seminer, konferans ve çalıştaylarda bilimsel çalışmaları ile güç kaynağı olarak karşımıza çıkan akademisyenler, eğitim alanındaki çalışmalarda gösterdikleri olumlu imaj ile ülkelerini eğitim elçisi (Karadağ, 2016, s. 96) olarak temsil etmekte ve kazandıkları bilgi ve beceriler ile ülkelerinin eğitim kalitelerini arttırmaktadır.

Başka ülkelerde bulundukları ülkenin yasa ve mevzuatlarına göre kurulup eğitim hizmeti vermekte olan yabancı okullar, kendi ülkelerinin dili ve kültürünü bulundukları ülke toplumuna aktarırken okullardaki yöneticiler ise birer diplomat vazifesi görmektedirler. Kendi ülkelerinde farklı bir ülke okulunda eğitim gören öğrencilerde bırakılan olumlu algının uzun vadede iki ülke arasındaki ilişkilerde istenilen sonuçların alınmasında katkısının olması hedeflenmektedir (Odabaş, 2023, s. 44).

Eğitim diplomasisi uygulamalarına baktığımızda aktörler aracılığıyla farklı şekillerde uygulamalar mevcuttur. Burs programları, değişim programları, ortak kurumlar açma ve çeşitli organizasyonlar düzenleme gibi uygulamalardan ülkeler kendilerine uygun ve verimli olanı tercih ederek politikalarını yürütmektedirler. En bilindik uygulamalar olan değişim ve burs programları kapsamında Erasmus+ ve Fullbright dikkat çekmektedir. Sokrates, Comenius, Leonardo Da Vinci, Grundtvig ve Jean Monnet programlarından oluşan Erasmus+ Değişim Programı, Hayat Boyu Öğrenme kapsamında 2014 yılına kadar Erasmus, 2014 yılında sonra ise Erasmus+ şeklinde Avrupa Birliği'ndeki eğitim, öğretim ve gençlik çalışmalarının tamamını içermektedir. 1987 yılında 11 ülke ile başlayan bu programa Türkiye 2004 yılında dahil olmuştur ve günümüzde hitap ettiği ülke sayısı 33'tür. (Odabaş, 2023, s. 57-62).

İngiltere'nin 1983 yılında başlattığı Chevening, 1925 yılında Almanya tarafından uygulanmaya başlayan DAAD, Fransa'nın 1999 yılında uygulamaya başladığı Eiffel Burs programları uluslararası öğrencilere yönelik uygulanan burs programlarıdır. Uluslararası alandaki ilgili burs programları ülkelerin ekonomik ve sosyokültürel yapılarıyla birlikte eğitim diplomasisi alanında stratejiler geliştirdiğinin göstergesidir. ABD ise 1946 yılında Fullbright Burs Programını uygulamaya başlamıştır (Odabaş, 2023, s. 63-65). Fullbright Burs Programı, 2. Dünya Savaşı sonrası ABD'nin izlediği politikalar sonucu ortaya çıkmıştır. Amerikan ırkçılığını ortadan kaldırmak ve uluslararası anlayışı sağlamak amacıyla 1946 yılında Fullbright Antlaşması imzalanmıştır. ABD'ye yönelik olumsuz algıyı kırmayı amaçlayan eğitim diplomasisi faaliyetlerini kapsamaktadır. Uluslararası anlayışı geliştirmek ve iş birliğini sağlamak, eğitim ve araştırmalarda liderlik yapmak, bilgi ve donanım paylaşımına olanak vermek burs programının amaçları arasında yer almaktadır. Amaçlar doğrultusunda çeşitli fırsatlar sunan Fullbright Burs Programı, ABD'nin eğitim diplomasisi alanındaki politikaları için önemli bir strateji kaynağıdır (Fullbright U.S. Student Program).

1.3 KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ İLİŞKİSİ

Kamu diplomasisi ile güç kavramını birbirinden ayırmak imkansızdır. Birbiriyle ilişkisi çok kuvvetli iki kavramdır (Snow, 2020, s. 3-12). Kamu diplomasisi ve yumuşak güç arasında yadsınamaz bir bağlantı olduğu ortadadır. İlk olarak 1990 yılında Joseph S. Nye tarafından ortaya atılan yumuşak güç terimi, bir ulusun değerler, düşünceler, refah düzeyleri ve sağladığı fırsatlar aracılığıyla küresel sistemde bıraktıkları etkinin sonucu ile aldıkları olumlu geri dönüşlere ve potansiyel gücün artmasına odaklanır (Parim & Çetin, 2021, s. 25-55). 20. yüzyılın ikinci yarısında Soğuk Savaş'ın başladığı yıllarda ortaya atılan kamu diplomasisi kavramı diğer devletleri ve devletlerden ziyade o devletlerin halklarını etki altında bırakma sanatıdır. Bu etki kendini haklı çıkarma amacı olarak da görülebilir. Uygulama sırasında etki oluşturmak için yumuşak güç unsurlarından yararlanılır. İlk olarak akla gelenler; kültür, eğitim, sanat, spor, bilim, televizyon programları, medya gibi unsurlardır. Devlet ve devlete bağlı aktörlerden ziyade iş insanları, sporcular, sanatçılar, sivil toplum grupları, düşünce örgütleri gibi yapılar kamu diplomasisinin sahadaki aktörleridir (Doster D. D., 2018, s. 2-3). Benzer anlamlar taşıyıcılar da ordu ve sert güç ayrımında olduğu gibi kamu diplomasisi ve yumuşak güç de farklı terimlerdir. Kamu diplomasisi, yumuşak gücün sahadaki aktörü konumundadır. Küresel sistemde devletlerin kamu diplomasisine sahip olup yumuşak güce sahip olmaması gibi yumuşak güce sahip olup kamu diplomasisini tercih etmemesi de olağan bir durumdur (Cull, 2009).

Son yıllarda devletlerin birbirinin halklarına ulaşması, toplumsal ya da politik konular hakkında ikna etmesi ve cazibe merkezleri olmaları açısından yumuşak gücün kullanılması gerekliliğinin önemi ortaya çıkmıştır. Kamu diplomasisinin uygulanış biçimiyle yumuşak gücün gerekliliğinin ortaya çıkması, bu terimlerin yakından ilişkili olduğunun göstergesidir (Ekşi & Taş, 2020, s. 213-239). Nye, yumuşak güç terimini, ikna kabiliyetlerine dayanarak karşı tarafı cezbetmek olarak nitelendirmiştir. Uluslararası sorunların neticelenmesinde yumuşak gücün uygulanabilirliğine vurgu yapmıştır (Nye J. S., 2005). Kamu Diplomasisi, iktidarların diğer ülkelerin iktidarlarını etkilemekten ziyade halkları ile etkileşime geçerek onlara cezbetmeyi amaçlar ve bu amaç için yumuşak güç kaynaklarını kullanır (Nye J. S., 2008, s. 94 – 109)

Farklı ülkelerin yaşam tarzları, sosyal gelenek ve inançlarının yanı sıra giyim, müzik ve dans tarzları gibi kültürel uygulamaları da toplumları etkilemiştir. II. Dünya Savaşının sonuna kadar devam eden iletişim ve etkileşim, farklı kültürleri etkilemek ve devletin yararına siyasi kararlar almak için tasarlanmış, yapılandırılmış ve akıllı bir stratejiye dönüştü. Bir dünya gücü olma rekabetinin yaşandığı bu dönemde Sovyetler ve ABD insanlar için cazibe merkezi olmak ve onları ikna etmek sebebiyle yumuşak güç aktörlerini daha verimli ve efektif bir biçimde sahada uyguladılar (Gözen & Yenel, 2022, s. 1-15).

Kamu diplomasisi ülkelerin tarihlerini, kültürlerini kısaca kendilerini uluslararası arenada iyi anlatabilmeleri esasına dayanır. Bu aşamada yumuşak güç olarak ifade edilen sanat, kültür, bilim, eğitim gibi alanları etkin şekilde kullanan ülkeler kendilerini uluslararası arenada daha iyi anlatır. Kamu diplomasisi denince akla ilk gelen kamu kurum ve kuruluşlarının aktif rol almasından ziyade politikacıların, yazarların, eğitim kuruluşlarının, iş adamlarının, dini liderlerin, siyasi partilerin aktif rol almasıdır. Kültür aktarımında en önemli husus olan dil için dil kursları sayesinde dil öğretimi gerçekleştirilmesi, yerel dizi ve filmlerin farklı dillerde yayın yapması, sağlık ve eğitim başta olmak üzere insani yardımların yapılması, savunma amaçlı askeri eğitimler yapılması ve teçhizat yardımları kamu diplomasinin araçları arasında yer alır. Grupların düşüncelerinin ya da gündem belirleyici güçlerinin karşıt gruptakilerin tercihlerine etki edecek kadar ilgi çekici olması yumuşak güç ile ifade edilir (Şöhret, 2013, s. 435).

Yumuşak gücün uygulanmasında en popüler aktörler sivil toplum kuruluşları, uluslararası şirketler, sosyal ağlar ve diğer bilgi teknolojileridir (Ünalı, 2019, s. 137 - 159). Amerikan film endüstrisi, uluslararası restoran zincirleri ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki eğitim fırsatları gibi faktörler ülkenin kültürel çekiciliğine katkıda bulunmaktadır. Bu faktörler Amerika'nın kültürel değerleri yayma çabalarına katkıda bulunmuş ve zaman içerisinde yumuşak güç kullanımında diğer devletlerin önünde yer almasına etki etmiştir (Ünalı, 2019, s. 137 - 159).

Kamu diplomasisinin yumuşak güç ile olan ilişkisi uygulama esnasında kullanılan araçların etki edilecek ülke ve halkına yönelik ortak amaç doğrultusunda kullanılmalاریyla ilişkilidir. Amaçlanan asıl önemli husus etki edilecek ülke yönetimi ve halkının, kamu diplomasisi ve

yumuşak güç kullanan ilgili ülkenin çıkarları doğrultusunda tutum sergilemesi ve lehine hareket etmesidir (Güneş Gülal & Akgül Durakçay, 2023).

2. TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNDE AFRIKA KITASİ

Kamu diplomasisi, dış politikadan ayrı olmayıp ülkenin orta ve uzun vadeli hedeflerine uygun olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Kamu diplomasisi faaliyetleri güven ve güvenilirlik temelinde yükselerek genellikle uzun vadeli bir vizyonla başarıya ulaşır (Melissen, 2005, s. 15).

Dış politika uygulamasında Türkiye’de Dışişleri Bakanlığı ön plana çıkmaktadır. Kamu diplomasisinin benimsenip uygulanmasıyla birlikte Dışişleri Bakanlığının yanı sıra TİKA, Kültür Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, AFAD, THY gibi kurumlarda önem kazanmıştır (Çevik & Şahin , 2015, s. 13-14).

Kültürel diplomasi ile eğitim diplomasisi, birbirinin yerine kullanılabilen ve benzer faaliyetlerde bulunan alanlardır ve uzun vadede kamu diplomasisine olumlu katkı sağlayabilirler. Her iki diplomasi de insan temelinde ülke menfaatlerine hizmet etmeyi amaçlar. Kültürel diplomasi, ülkenin kültürel zenginliğini ve değerlerini yurt dışında teşvik ederek uluslararası ilişkilerde yumuşak güç kullanılmasını sağlar. Eğitim diplomasisi ise uluslararası öğrenci değişim programları, burslar ve eğitim yardımları yoluyla diğer ülkelerden gelen gençlere eğitim fırsatları sunarak uluslararası iş birliğini ve karşılıklı anlayışı artırır. Diplomasinin her iki türü de kamu diplomasisinin bir parçası olarak kabul edilir. Kamu diplomasisi uygulayan hükümetler, kendi vatandaşları ile yabancı vatandaşlar arasındaki diyalogu geliştirmeyi ve karşılıklı anlayışı güçlendirmeyi amaçlayan birçok programa mali destek sağlamaktadır. Bu programlar arasında kültürel etkinlikler, sanat festivalleri, sergiler, konserler, spor etkinlikleri ve eğitim programları yer alabilir. Özellikle uluslararası eğitim ve öğrenci değişim programları, halkı etkilemeye yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında hükümetler tarafından desteklenen önemli uygulamalardır. Bu programlar ülkeler arasındaki ilişkileri güçlendirerek karşılıklı anlayışı artırıyor ve genç nesiller arasında dostluk ve iş birliği duygusunu geliştiriyor (Özel, 2021, s. 57-58).

Kamu diplomasisinin bir parçası olarak, uluslararası eğitim ve öğrenci değişim programları bir ülkenin imajını geliştirir ve dış politikayı olumlu yönde etkiler. Avrupa Birliği'nin kamu diplomasisi çabaları özellikle dil eğitimi, kültürel ve eğitimsel değişim programları ile insani yardım ve kalkınma yardımı gibi faaliyetleri içermektedir (Kavoğlu, 2018, s. 143).

2.1 TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ

Jeopolitik lokasyonu ve tarihsel geçmişi ile önemli bir konumda olan Türkiye, stratejik önemi olan su yollarını barındırmaktadır. Avrupa, Afrika ve Asya kıtasının fiziken birbirine bağlandığı noktada bulunan Türkiye’de birçok farklı iklim görüldüğü gibi tarih boyunca farklı topluluklara ve medeniyetlere de ev sahipliği yapmıştır. Doğu ile Batı toplumları arasında köprü görevi gören ve tarihsel arka planı ile bu durumu pekiştiren Türkiye, içinde bulunduğu coğrafyada tarihi geçmişinin getirdiği politik fırsatlarla yumuşak gücü kullanan ülkeler arasında etkili pozisyonundadır. Cumhuriyetin kurulduğu dönemde Mustafa Kemal’in öncülüğünde Türk tarihinin ve kimliğinin uluslararası alandaki yanlış imajını ortadan kaldırmak amacıyla 1930 yılında Türk Tarih Kurumu ve kültür aktarımında dil kavramının önemine binaen Türk dilinin bilinirliğini arttırmak adına 1932 yılında Türk Dil Kurumu kurulmuştur. Bu kurumlar ile Türk kültürünün ve Türk milletinin bilinirliğinin artmasına yönelik faaliyetler yapılmıştır.

Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında Cumhuriyetin ilk yıllarında kamu diplomasisi alanında faaliyetleri bulunan önemli kurumların başında savaş döneminde Mustafa Kemal tarafından kurulan Anadolu Ajansı (AA) gelmektedir. Dönemin konjonktüründe halkın desteğinin alınması, uluslararası alanda verilen mücadelenin meşru olduğunun ispatı için 6 Nisan 1920’de kurulan AA, Türk kamu diplomasisinin başarılı örneklerinin başında gelir (Arslan, 2019, s. 34).

Cumhuriyetin ilan edilmesi ile savaş sonrası iç ve dış birçok sorunla karşılaşan yeni Türkiye, kamu diplomasisine kurumsal olarak 1934 yılında yaklaşmıştır. 1934 yılında Mustafa Kemal Atatürk’ün kamu diplomasisi faaliyetleri kapsamında yeni Türkiye’nin tanıtılması için kurduğu “La Turquie Kemaliste” dergisi, kamu diplomasisinin başlangıç aşamasındaki denemelerinden olması hasebiyle önemli bir yere sahiptir (Duman, 2020, s. 154).

Birinci Dünya Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı arasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin dış politikada motto haline getirdiği “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” temelli izlediği politikalar kamu diplomasisi anlayışına karşı yeni Türkiye’nin bakış açısını göstermektedir. Uluslararası arenada özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrası barış odaklı ilerleyen sisteme dahil olmak için son derece önemli bir mottodur. Büyük savaş sonrası kurulan yeni uluslararası sisteme barış mesajı verilmiştir. Tanzimat döneminden itibaren Batı odaklı

ilerleme, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de dış ilişkilerde izlemeye devam ettiği bir politikadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'nin güdümünde Batı Blok'una dahil olan Türkiye hem Batı Blok'unun hem de NATO'nun önemli bir ittifak üyesi olarak ön plana çıkmaktadır. Süreç içerisinde yerini AET ile ortaklık anlaşması yaparak sağlamlaştıran Türkiye'nin Bandung Konferansı'nda ABD'nin tarafında yer alması ve Cezayir – Fransa sorununda Fransa'nın tarafında olması kamu diplomasisinde stratejik hata olarak adlandıracağımız iki önemli olaydır. Bağımsızlığını yeni kazanmaya başlayan devletler ve kamuoyları bakımından Türkiye'nin olumlu algısının zedelenmesine sebep olmuştur.

Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesiyle SSCB dağılmış ve Türkiye'ye yönelik Sovyet tehdidi ortadan kalkmıştır. Bununla birlikte Sovyetlere karşı NATO'nun ve Batı Blok'unun bölgedeki savunma mekanizması olarak ön plana çıkan ve yerini sağlamlaştıran Türkiye'nin ABD ve AB ülkeleri açısından mevcut konumunu kaybetme ihtimaliyle karşı karşıya kalsa da iki kutuplu dünya düzeninin yıkılmasıyla bölgesel güçlerin uluslararası sistemde yeri oluşmaya başlamış, bu durumda Türkiye'nin stratejik konumundan ötürü popülaritesi ve mevcut konumu büyük önem arz etmeye devam etmiştir (Oran, 2020, s. 232-239).

Bu kapsamda Türkiye yeni dünya düzenine göre dış politikasını yenilemiştir (Arslan, 2019, s. 36). Bulunduğu jeostratejik konum sebebiyle uluslararası sistemde bölgesini ve dünyayı ilgilendiren konularda söz sahibi olma ve karar süreçlerine etki edebilmek, ülke sorunlarında destek görebilmek ve güvenlik, barış ile ticaret sebebiyle G-20, AGİT, Avrupa Konseyi, İİT gibi bölgesel ve uluslararası birçok organizasyona dahil olarak karar alma süreçlerinde aktif rol almaya çalışmıştır. (Kalın, 2011, s. 18).

Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmasının ardından Türkiye istisnasız olarak hepsinin bağımsızlıklarını tanımıştır. Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye arasında ortak kültür, dil, din ve tarihe dayalı derin bir bağ bulunmaktadır. Konumunun ve ekonomik fırsatlarından dolayı bölgede küresel güçlerle ve diğer ülkelerle güç rekabetleri devam etmektedir (Önal, 2018, s. 88). Türk kamu diplomasisi için önemli mihenk taşlarından birisi de 1990'larda açılan Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)'dır. Türk Cumhuriyetleri ile TİKA üzerinden teknik, eğitim, sosyal, ekonomi gibi farklı alanlarda iş birlikleri yapılmıştır.

2001 yılının 11 Eylül'ünde ikiz kulelere yapılan saldırılar küresel siyaset açısından yeni bir dönüm noktası olmuştur. Küresel siyasetteki bu dönüşümler Amerika'da tartışılan yeni

kamu diplomasisi tartışmalarını uluslararası arenada diğer ülkelerin de üzerine düştüğü bir konu haline getirmiştir. Tüm bu karmaşada Türkiye’de Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) Kasım 2002’de ciddi bir oy avantajıyla tek başına iktidara gelmiştir (Çelik, 2023, s. 135-137). AK Parti’nin iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye’nin iç siyasetinde ve dış politikasında yeni bir dönüm noktası ortaya çıkmaktadır. Dış politika Türkiye özellikle bölgesel güç olma hedefiyle daha aktif, hareketli ve hedefleri olan bir politika gütmeye başlamıştır. Küresel düzenin değişmesiyle birlikte kamu diplomasisinin artan önemine Türkiye de kayıtsız kalamamış ve dış politikasını kamu diplomasisi merkezinde geliştirmiştir (Kurtuluş, 2015, s. 193). Objektif bakıldığında Kurtuluş Savaşı sonrası Cumhuriyetin ilan edilmesi, İkinci Dünya Savaşı ile dünya düzeninin farklı boyuta evrilmesi, Soğuk Savaş Dönemi ve akabinde Soğuk Savaş Dönemi’nin bitmesi gibi olaylar uluslararası sistemi fazlasıyla yormuş ve bu durumda Türkiye kamu diplomasisi çalışmalarına yeteri kadar yoğunluk gösterememiştir. Türkiye’nin dış politikasına bakıldığında 2002 yılında iktidara gelen AK Parti ile kamu diplomasisinin tüm dünyada olduğu gibi daha aktif ve uluslararası sisteme uygun olarak kullanılmaya başlandığı ve bu alana gereken önemin verilerek aktif kalındığı görölmektedir. Kamu diplomasisi faaliyetlerini gerçekleştirmesi için paydaş kurumlar devreye girerken paydaş kurumların planlı, düzenli ve istikrarlı şekilde çalışmalar yapmaları için Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuştur (Gündoğdu, 2021, s. 175). AK Parti iktidarı ile hızlanan kamu diplomasisi faaliyetlerine kamu kurumlarının yanında sivil toplum kuruluşları da aktif olarak rol almıştır. Sivil toplumun da kamu diplomasisinde aktif rol alması ve çalışmaların hızlanması sistemli bir politikanın sonucudur (Arslan, 2019, s. 37).

2000’lere kadar Batı odaklı bir dış politika izleyen Türkiye, ortak bağları bulunan ülkelerin yönetimleri ile sorunlar yaşamak durumunda kalsa da kamuoyları tarafından ilgi duyulan bir ülke konumundadır. 2000’lerden sonra değişen dünya düzeniyle birlikte dış politikada farklı yollar izlemeye başlayan Türkiye, yönünü geçmiş dönemlerde izlediği politikalar gibi batı ile birlikte doğuya çevirmiş ve Osmanlı’dan kalan tarihi ve kültürel mirası avantajıyla Ortadoğu, Afrika Kıtası, Balkanlar ve Orta Asya’ya yönelmiştir. Osmanlı’dan kalma hoşgörü, mazlumun yanında olma, haksızlığa karşı gelme gibi özellikleri Türkiye’nin yöneldiği coğrafyadaki ülkelerin halklarıyla iyi ilişkiler kurmasına ve aktif bir kamu diplomasisi uygulamasına yardımcı olmuştur (Çelik, 2023, s. 137).

Stratejik konumu ve yeni dünya düzenindeki farklı hedefleri ile Türkiye 2000'ler sonrasında bölgesel güç olma hedefiyle kamu diplomasisini aktif olarak kullanmıştır. 2002 yılında AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte uygulanan kamu diplomasisi faaliyetleri temelindeki dış politika, Başbakan Danışmanı ve daha sonraki dönemlerde Dışışleri Bakanı olarak da görev yapan Ahmet Davutoğlu'nun verdiği önergeler ve bakanlığı dönemindeki aldığı kararlarla ortaya çıkmıştır. Dışışleri Bakanlığı yöneticilerinin dünya gündemindeki konularla ilgili gerek yurtiçi gerekse yurtdışında paylaşımlar yaparak Türk Kamu Diplomasisinin şekillenmesi ve kurumsal bir yapıya dönüşmesinde Ahmet Davutoğlu'nun dışışleri bakanlığı dönemi önemli bir dönüm noktasıdır (Yeşiltaş & Balcı, 2013, s. 21-22).

Çin ve ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında aktif olarak kullandığı kamu diplomasisi enstitülerini ve merkezlerini Türkiye, 2010 yılı sonrasında faaliyete alabilmiştir (Ünal Erzen, 2012, s. 45). Türkiye kamu diplomasisi faaliyetleri yürüten kurumların düzenli ve sistemli bir şekilde çalışmalar yapması ve bütün bu kurumları koordine etmesi amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK)'nün kuruluşunu Resmi Gazetede 27478 sayılı Başbakanlık genelgesi ile yayınlamıştır. Resmi Gazetede yayınlanan genelgeye istinaden KDK'nün kuruluş amacı ve görevleri şu şekilde belirtilmiştir;

“Günümüzde, küreselleşmenin bir sonucu olarak uluslararası ilişkiler daha karmaşık bir hale gelmiş, devletler arasındaki resmi diplomasi yanında, uluslararası toplumu etkilemenin ve yönlendirmenin bir aracı olarak "Kamu Diplomasisi" ayrı bir önem kazanmıştır. Uluslararası platformlarda, Ülkemizin uzun süredir maruz kaldığı itham ve sorunlar karşısında haklılığımızı kanıtlamaya yönelik çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için, kamu diplomasisi yöntem ve araçlarıyla uluslararası toplumun doğru yönde bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Kamu diplomasisi yöntemleriyle ülkemizin uluslararası kamuoyu nezdinde saygınlığının artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilerek, ülkemizin dış tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin görevler, ilgili mevzuatla çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına verilmiştir. Ancak, ülkesel ve bölgesel sorunların kolayca küresel bir boyut kazandığı günümüzde, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, uluslararası alanda ortaya çıkan fırsatlar ve tehditler, kamu diplomasisi konusunda görevli kurumlar

arasında daha etkin bir koordinasyonu, yakın iş birliğini ve hızlı karar alma süreçlerini zorunlu hale getirmiştir.

Bu itibarla, kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, bir Başbakan Başmüşavirinin uhdesinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün oluşturulması uygun görülmüştür. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün sekretarya hizmetleri Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilecektir.

Tüm kamu kurum ve kuruluşları, sahip oldukları personel, mali kaynaklar, yurt dışı teşkilatları ve teknik ve bilimsel kapasiteleriyle Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün faaliyetlerinin yürütülmesine yardımcı olacaktır. Ülkemizin kamu diplomasisi faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için hazırlanacak yıllık faaliyet planları çerçevesinde ilgili kurum bütçelerine ödenek konulması sağlanacaktır.” (Resmi Gazete, 2010).

KDK, Türkiye’nin tarihi donanımı ve kültürel birikimi olmak üzere yumuşak güç unsurlarını kullanarak kamu diplomasisi alanında yeni iletişim modelleri oluşturma ve uluslararası alanda diğer ülke halklarının desteğini kazanma konusun Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş yapılarına kadar başarılı çalışmalar ortaya koymuştur (Say, 2022, s. 61).

Birçok medeniyete ev sahipliği yapan ve Avrupa, Asya ile Afrika kıtalarının ortasında yer almasıyla birlikte konumunun stratejik öneme sahip olması ve tarihi geçmişi ile kültürel birikiminin zengin olması Türkiye’nin yumuşak güç kaynağı bakımından çeşitliliğini sağlamaktadır. Bunlara ek olarak Türkçe konuşan Balkanlar, Orta Asya ve Kafkaslardaki 260 milyonluk nüfus ile ana dilinde iletişim kurabilmesi Türk kamu diplomasisi açısından büyük önem arz etmektedir (Yılmaz S. , 2012, s. 415).

2.1.1 Türk Kamu Diplomasisi Aktörleri

Türk kamu diplomasisinin gelişmesi yönünde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlardan bu bölümde bahsedilecektir. Kurum ve kuruluşların genel faaliyetleri ve özellikle Afrika Kıtasındaki çalışmalarına değinilecektir.

2.1.1.1 Dışışleri Bakanlığı

Dışışleri Bakanlığı, Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde etkili olduğu temel kurumdur. Uhdesinde kurulan Enformasyon ve Kamu İletişim Dairesi ile kamu diplomasisinde yşrştşlen faaliyetlerin koordinasyonu sağlanmaktadır. Türkiye'nin etkileşiminin artması ve Tşrk dış politikasının daha etkili olabilmesi adına yapılan tanıtım faaliyetlerinin şnemi bşyşktşr (Gşndoğdu, 2021, s. 195).

Gelişen ve bşyşyen dşnya ile nşfus artışlarındaki hızlanma ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar dşnya genelinde etkisini hissettirmektedir. Açlıkla mşcadele, enerji ve iklim değişikliğinden kaynakları sorunlar, kşsel gşler, terşr, fakirlikle mşcadele ve gşvenlik temelli artarak devam eden sorunlar kşsel kamuoyunun gşndem konuları arasında yer almaktadır ve insanlığı ilgilendirmektedir. 1990'lardan sonra değişen dşnya dşzeniyle birlikte içinde bulunduğu coğrafya ve tarihi ile Tşrkiye komşu şlkeleriyle olan ilişkilerinde birden fazla alanda politika şretmek durumuna kalmaktadır. Bu kriz dşnemlerini fırsata dşnşştşrmek, dış politikadaki çok yřnlřlřđř sebebiyle Tşrkiye'nin tanıtım faaliyetlerini de dolaylı olarak arttırması gerektiğine işaret etmektedir (Gşndoğdu, 2021, s. 195-196).

Uluslararası arenada şlkelerin tanıtım faaliyetlerini doğru icra etmesi diğer şlkeler tarafından saygınlık kazanması yşnşyle dış politikanın hedeflerine ulaşması açısından bşyşk şnem arz etmektedir. Dış politikadan bağımsız dşşşnmenin mşmkşn olmadığı tanıtım faaliyetlerinin tşm paydaş kurumlarla belirli bir dşzen içerisinde sistemli ve dış politika hedeflerine uygun olarak yşrştşlmesi gerekmektedir. Dış politikanın uygulanması, uluslararası alanda şlkelerle ilişkilerin kurulması, diğer kurumların dış politikaya uygun faaliyetler yşrştmesi gibi gşrevler bştşnş Dışışleri Bakanlığına verilmiştir. Dış politikaya uygun tanıtım faaliyetlerinin icrası için Dışışleri Bakanlığı başta Kşltşr ve Turizm Bakanlığı olmak şzere sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları gibi tşm paydaş kurumlarla koordineli şekilde çalışmakta ve iş birlikleri kurmaktadır.

Afrika Kıtası şzelinde bakıldığında 2002 yılında 12 bşyşkelilik ile hizmet veren Dışışleri Bakanlığı 2022 yılı itibariyle kıta genelinde 44 bşyşkelilik ile hizmet vermektedir. Bşlgedeki en bşyşk temsilcilik ise Somali'nin başkentinde bulunan Mogadişu'dadır. Dışışleri Bakanlığının bu çalışmalarına karşılık Afrika Kıtasındaki şlkelerin Tşrkiye'deki bşyşkelilikleri ise 2008 yılında 10 iken gşnşmşzde 38'e yşkselmiştir (Tşrkiye

Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı). Aynı zamanda bakanlığa bağı Diplomasi Akademileri kapsamında 1992 yılında başlayan bu proje ile günümüze kadar Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programına Afrika Kıtası ölkelerinden 249 diplomat katılmış, diplomat eğitimleri ile karşılıklı kurumlar arasında kapasite geliştirme programları düzenlenmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı).

Bakanlık koordinesinde gerçekleştirilen 2008, 2014 ve 2021 yıllarındaki üç zirve ve aynı zamanda ara toplantılar ile konferanslarla Türkiye ile Afrika Kıtası arasındaki ilişkiler pozitif yönde gelişmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı).

2.1.1.2 Türk Kızılay Derneğı

Savaş dönemlerinde ayırım yapmaksızın hastalanan ve yaralanan askerlere yardım etmek amacıyla 1868 yılında Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti adında kurulmuştur. Yıllar içerisinde 1877’de Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti, 1923’te Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti, 1935’te Türkiye Kızılay Cemiyeti ve 1947’de Türkiye Kızılay Derneğı adını alarak çalışmalarına devam eden Türk Kızılay Derneğı’nin Kızılay adını Türkiye Cumhuriyeti Kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk koymuştur (Türk Kızılay Derneğı, 2024).

Din, din, ırk gibi herhangi bir ayırım gözetmeksizin afet yönetimi, kan hizmetleri, uluslararası yardımlar, sosyal hizmetler, sağık hizmetleri, göç ve mülteci hizmetleri gibi farklı alanlarda çalışmalar yürüten Türk Kızılay kuruluşundan bugüne 147 ölkede insani yardım faaliyetlerinde bulunmuş ve mazlum coğrafyalar ile yardıma muhtaç insanlara umut olmuştur. Barınma ve beslenme gibi insanların temel ihtiyaçlarının yanında konut, okul, kültür merkezleri, hastane gibi kamu tesisleri, tarım ve sulama alanları gibi ticari faaliyetlerin artması için inşaatlar yaparak da çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Temel ihtiyaçlara ek olarak bölgesel kalkınma ve refah seviyelerinin iyileşmesine yönelik faaliyetleri de bulunmaktadır (Türk Kızılay Derneğı, Neler Yapıyoruz?, 2024).

Türkiye’nin tarihi geçmişıyle paralel olan etkili yumuşak gücü ve dış politikada uygulamak istediğı kamu diplomasisi vizyonuna, değışen dünya düzeni ve uluslararası dinamikler içerisinde Türk Kızılay faaliyetleri son derece örtüşmektedir. Yurtiçinde gerçekleştirdiğı faaliyetlerin yanı sıra uluslararası kamuoyunda Türkiye’nin olumlu bir imaj oluşturmada Türk Kızılay çalışmaları son derece önemlidir. Özellikle insani yardımlar ile Türkiye’nin

yumuşak gücünü göstermekte ve kamu diplomasisi politikalarına ters düşmemektedir (Dağdelen, 2015, s. 239).

Türk Kızılay özellikle Afrika Kıtasındaki yaşanan iç çatışmalar, sağlık sorunları ve kuraklık sorunlarına yönelik diğer sivil toplum kuruluşları ve devlet organları ile Afrika Kıtasında felaket yaşanan bölgelerde ve özellikle Sahra Altı Afrika ülkelerinde yardım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu kapsamda başta gıda ve sağlık alanında olmak üzere farklı alanlarda bölgeye yardım eli uzatan Türk Kızılay faaliyetleri kıta genelinde insani yardım çalışmalarında ön plana çıkmaktadır. Sağlık alanında personel bulundurma ve sağlık taraması işlemleriyle birlikte yerel halka çeşitli eğitim programları düzenlemektedir. Aynı zamanda kıta genelinde gıda ve hijyen malzemesi dağıtımı ile okul, hastane, kreş gibi kurumların tadilatında aktif rol almaktadır (Yörük, 2022, s. 95-97).

2.1.1.3 Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla tarih sahnesine birçok yeni ülke katılmıştır. Orta Asya ve Kafkasya'daki birçok ülke bağımsızlığını ilan etmiştir. Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını tanıyan ve uluslararası alanda tanıtan ilk devlet Türkiye'dir. Türkiye'nin Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan ve Azerbaycan gibi Orta Asya ve Kafkasya devletleriyle ilişkileri, ortak dil, tarih ve kültürel birikim temelinde şekillenmiş olup, bu ülkelerle olan iş birliği Türkiye'nin bölgesel güçlenmesine katkı sağlamıştır. Türkiye, bu devletlerle olan ilişkilerini "aynı milletin farklı devletleri" perspektifiyle ele almakta ve bu yaklaşımı dış politikasının çok yönlü ve etkin bir biçimde yürütülmesinin önemli bir unsuru olarak değerlendirmektedir. Türkçe konuşan ülkelerle yürütülen süreçler, dış politikada Türkiye'nin vazgeçilmez bir vizyonu haline geldi ve uluslararası politikalarda son 20 yılda kendini konumlandırdı (TİKA, Hakkımızda, 2024).

1990'lı yıllardan itibaren Orta Asya'da bağımsızlığını kazanan genç Türk Cumhuriyetlerinin uluslararası kamuoyu tarafından kabul edilmesi ve itibar kazanması Türkiye'nin birincil konusu olmuştur. Tanınırlığın kabul edilmesinden sonra ise yeni kurulan Türk Cumhuriyetleri ve orada yaşayan soydaşları için Türkiye ekonomik, sosyal, sağlık ve kültürel alanlarda farklı ilişkiler kurup çalışmalar yürütmüştür. Öncelikle yardım yoluyla kurulan ilişkiler süreç içerisinde uzun vadeli projelere ve kalkınma modeli iş birliklerine evrilmiştir. Bölgedeki faaliyetlerin dış politika önceliklerine uygun şekilde yapılması,

koordine edilmesi amacıyla 1992 yılında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) kurulmuştur. Aktif bir dış politika anlayışı ile çalışmalar yürüten TİKA, Türkiye ile ortak hafızaya sahip olan ülkeler başta olmak üzere bölgesel ve uluslararası alanda birçok ülke ile temaslar kurarak Türkiye'nin dış politikasının uygulama araçlarından biri olmuştur (TİKA, Hakkımızda, 2024).

İlk koordinasyon ofisi Türkmenistan'da açılmış ve Avrasya bölgesinde bulunan ofis sayısı 6'a kadar yükselmiştir. Kurulduğu yıllardaki amacı bağımsızlığını yeni kazanan Türk Devletleri'nin kültürel ve siyasi haklarının temini, teknik altyapılarının gelişmesi, sosyal yapı ve öz kimlik inşası gibi farklı konularda çalışmalar yürütmektedir. TİKA tarafından eğitimden tarımsal kalkınmaya, sanayiden sağlığa, turizmden restorasyona kadar farklı alanlarda projeler ve çalışmalar gerçekleştirilmiştir (TİKA, Hakkımızda, 2024).

2000'li yıllar sonrası değişen dünya düzenine bağlı olarak Türkiye'nin dış politikası da yeniden şekillenmiştir. Daha aktif bir dış politika benimseyen Türkiye'nin bu politikalarını hayata geçirebilmesi için TİKA'nın faaliyetleri önem arz etmektedir. Aktif dış politika ile TİKA çalışma sahasını genişletmiş, 1992 yılında kurulmuş olmasına rağmen 2002 yılında 12 adet Program Koordinasyon Ofisi kurmuş ve bu sayı 2012 yılına gelindiğinde 33'e yükselmiştir. Günümüzde ise 61 ülkede 63 Program Koordinasyon Ofisi kurarak 5 kıtada 150 ülkede çalışmalarını yürütmektedir. Türkiye'nin aktif dış politikasına binaen çalışma yürütülen ülke sayısı her geçen gün artmakta ve TİKA sayesinde Türkiye bölgesindeki ülkelere yönelik faaliyetleri barış içerisinde gerçekleştirmeye gayret etmektedir. TİKA vasıtasıyla Pasifik'ten Ortadoğu'ya, Balkanlar'dan Latin Amerika'ya, Orta Asya'dan Afrika'ya kadar birçok ülke ile farklı alanlarda ilişkiler kurmakta bilgi ve deneyim paylaşımları yapılmaktadır (TİKA, Hakkımızda, 2024).

TİKA ekonomik olarak yardıma ihtiyaç duyulan yerlerde insani yardımlar ve bölge sorunlarına çözümler ararken; gelişmiş bölgelerde farklı alanlarda iş birlikleri kurarak, küresel barışın ve istikrarın sürekliliği için çalışmaktadır. Bu bağlamda Türk dış politikasına farklı opsiyonlar sunarak aktif bir dış politika izlenmesinde önemli bir konumdadır (Erdağ, 2015, s. 247).

TİKA, 60 aşırı ülkede ofis açıp 1992 yılından günümüze kadar 30 binden fazla projeyi gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin tarihi ve kültürel deneyimlerini ilişkili olduğu ülkelerle

paylaşırken; samimi, şeffaf, koşulsuz, çözüm odaklı, insan merkezli ve karşılıksız gerçekleştirdiği Türk Tipi Kalkınma İş Birliği Modeli ile projeler meydana getirmektedir (TİKA, Afrika'da TİKA).

1998 yılında Afrika Açılım Eylem Planı ile başlayan Afrika Kıtası ile olan ilişkiler 2005 yılında Afrika Yılı ilan edilmesi, 2008 yılındaki 1. Türkiye Afrika Zirvesi ile devam etmiş ve aynı yıl Afrika Kıtası ülkeleri tarafından Türkiye stratejik ortak ilan edilmesi ile TİKA'nın kıtadaki çalışmaları hız kazanmıştır. 2005 yılında Etiyopya'da açılan ilk ofisin ardından geçen 16 yıllık sürede Afrika Kıtası'nda TİKA'nın 22 ofisi bulunmaktadır. Afrika Kıtası'na gerçekleştirilen ziyaretlerde diğer ülke liderlerini geride bırakan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, başbakanlığı ve cumhurbaşkanlığı döneminde kıtayı en fazla ziyaret eden lider konumundadır. Yaptığı her ziyarette kıtanın kurumsal yapısının gelişmesine öncelik verilmesini işaret ederek TİKA'nın önemini vurgulamaktadır.

Afrika Kıtası ile eşitlik ilkesini merkeze alarak karşılıklı kazanma yoluyla ortak gelecek hedeflerine göre politikalar belirleyen Türkiye, merkezine insanı alarak Afrika Kıtası'na çözüm odaklı yaklaşmaktadır. Afrika Kıtası'nda bulunan 22 ülkede ofisi bulunan TİKA, faaliyetlerini doğrudan bu ülkelerde değil, dolaylı olarak yakın ülkelerde de gerçekleştirmektedir. Afrika Kıtası'nda 54 ülkede eğitim, sağlık gibi çeşitli alanlarda faaliyetler göstermiş ve göstermeye devam etmektedir.

Afrika Kıtası'nda ilk ofisini açtıktan itibaren kıtada 7000 fazla projeyi gerçekleştiren TİKA, eğitim, sağlık, tarım, madencilik, sanayi, insani yardım, sosyal altyapı, balıkçılık gibi çeşitli alanlarda faaliyet gerçekleştirmiştir. Özellikle sağlık alanında açılan hastanelerin 5 yıllık süre ile Türkiye ile ortak yönetilmesi ve 5 yıllık süreden sonra yönetimlerinin bulundukları ülkelere bırakılması kıta tarafından da Türkiye'nin olumlu imajına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda TİKA, Covid-19 ile mücadele de 53 proje ile 1 milyondan fazla insana ulaşmıştır. Türk Tipi Kalkınma İş Birliği Modeli ile yaklaşılan Afrika Kıtası'nda insanı merkeze alarak doğrudan kıta halkı ile temas etmeyi hedefleyen TİKA, meslek edinme, sağlık taraması, hastane inşası, sağlıklı içme suyu bulma gibi alanlarda çalışmalar yapmaktadır.

2.1.1.4 Türk Hava Yolları (THY)

1933 yılında 5 uçakla başlayan havacılık yolculuğu günümüzde insanları ve kargoları taşımaktan ziyade kültürleri, kıtaları, ülkeleri ve şehirleri birbirine bağlayan bir ekosisteme

dönüşmüştür. Türk sivil havacılığının gelişmesiyle birlikte İstanbul'dan dünyanın birçok noktasında direkt uçuş yapabilen Türk Hava Yolları, dünyanın en çok ülkesine uçan havayolu mottosuyla birlikte gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında tanınma noktasında üst sıralarda yer alıyor. 458 uçak, 130 ülke ve 300'den fazla uçuş noktasıyla THY aldığı ödüller ile de değerini arttırmaktadır (THY, 2024).

Türkiye'nin markası olan Türk Hava Yolları yerelde olduğundan daha fazla uluslararası alanda tanınırlığını arttırmak için farklı alanlarda markasının gelişmesi adına sponsorluk politikaları yürütmektedir. Spor tutkusu olan milyonlarca insanın izlediği farklı spor branşlarında yapılan sponsorluk anlaşmaları THY'nin tanınırlığı arttırmakla birlikte Türkiye'nin kamu diplomasisi politikalarına da katkı sağlamaktadır (Çelik, 2023, s. 171).

Marka sponsorlukları ile dar alanda faaliyet göstermeyen THY, Türkiye'nin dış politika hedeflerine uygun bir kamu diplomasisi aracı olarak hareket etmektedir. Türkiye'nin dış politika hedefleri doğrultusunda ilişkiler kurduğu ya da kuracağı ülkelerle ticaret ve turizmin gelişmesi adına THY yeni hatlar açarak bu yolu kolaylaştırmaktadır. Orta Doğu, Afrika, Balkanlar ve Orta Asya başta olmak üzere kültür ve tarih birikiminin olduğu yerlerde açılan hatlarda bunun en büyük göstergesidir. Türk kamu diplomasisinin en önemli araçlarından olan THY uluslararası kamuoyunda Türkiye'nin tanınırlığının artması ve insanlar tarafından güven duyulan bir ülke imajı konumuna gelinmesi için çalışmalar gerçekleştirmektedir (Selçuk, 2015, s. 342-343).

Ülkelerin bilinen markalarının diğer ülkelerdeki faaliyetleri ekonomik açıdan değerlendirilse de sistemli bir şekilde ülkenin imajına olan etkisi sebebiyle kamu diplomasisinin bir parçası olarak da görülmesi mümkündür. Ulaşım sektörü ülkeleri birbirine bağlaması sebebiyle ön planda olan bir sektördür. Ulaşım içerisinde hızlı ve güvenilir olması sebebiyle havacılık sektörü bu anlamda öne çıkmaktadır. Dünyanın en fazla ülkesine uçan havayolu mottosuyla hareket eden THY, Türkiye'nin birçok kıtayla olan ilişkilerinin olumlu seyretmesinde büyük bir paya sahiptir. Nitekim Afrika Kıtası ile olan ilişkilerde de THY'nin rolü önemlidir. Afrika Kıtası'nda da en fazla noktaya uçan havayolu olarak THY, kıta halkının dünyaya açılan kapısı olarak Türkiye'yi önemli bir cazibe merkezi haline getirmekte ve ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Kıta genelinde 40 ülkede 62 noktaya uçarak iş adamlarının ve yatırımcıların karşılıklı olarak iletişimlerini kolaylaştırmakta, gelişen ulaşım

imkanı ile süreçleri hızlandırmaktadır. Ticaretin yanında turistik faaliyetlerin artmasında ve Afrikalı öğrencilerin Türkiye’de eğitim almayı tercih etmesinde de Türk Hava Yolları’nın katkısı büyüktür (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 509-510).

2.1.1.5 Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)

Uluslararası arenada kendini en iyi şekilde ifade etmenin yollarından biri yayıncılıktır. Bu anlamda TRT, TRT Belgesel, TRT World, TRT Diyanet gibi kanalları ile kültür, din, tarihi geçmiş gibi unsurları Türkiye’yi tanıtmak amacıyla farklı dillerde çevirerek yayın yapmaktadır. Türk kamu diplomasisi açısından medya faaliyetleri oldukça önemlidir. Uluslararası alanda yayın yapan kuruluşların başını TRT çekmektedir. Gelişen teknolojilerle birlikte internet ortamında yayıncılık faaliyetlerinin hızlanmasıyla içinde Afrika sekmesi de bulunan TRT World sitesi kurularak bu açık kapanmıştır. Arapça, İngilizce, Fransızca gibi birçok farklı dilde yayın yapan TRT aynı zamanda Afrika’nın yerel dili olan Hausa dilinde 2017 yılında yayın yapmaya başlayarak adet küresel rakiplerini geride bırakmıştır (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 491-492). Günümüze gelindiğinde 2023 yılında TRT Afrika dijital kanalı TRT’nin yan kuruluşu olarak kurulmuştur. Afrika Kıtasına yönelik faaliyetlerde bulunacak olan TRT Afrika İngilizce, Svahili, Hausa ve Fransızca olmak üzere dört dilde hizmet verecek şekilde tasarlanmıştır (TRT Afrika, 2023). Olduğu gibi Afrika mottosuyla hareket eden TRT Afrika kıtanın uluslararası alanda imajının güçlenmesi ve yanlış haberlerin servis edilmesinin önüne geçilmesi yönünde çalışmalarda bulunacaktır. Kıta genelinde birden fazla dil kullanılması sebebiyle 4 dilde yayın yapacak olan TRT Afrika’nın tüm kıtayı kapsayıcı şekilde bir politika izlemesi kıta halkının güvenini kazanmasını sağladı. Afrika Kıtasının zengin kültürel birikimini tanıttacak olup kıta hakkında doğru bilinen yanlışları düzeltecek olan TRT Afrika aynı zamanda kıtaya dair güncel gelişmeleri aktarıp kıtanın sesi olması hasebiyle Türkiye Afrika Kıtası ilişkilerine farklı bir boyut kazandırmaktadır (Kavak, 2023).

2.1.1.6 Anadolu Ajansı

Doğru bilgiye ulaşmak ve o bilgilerin kamuoyuyla paylaşılması açısından haber ajanslarının yeri önemlidir. Ülkelerin seslerini duyurarak bilinirliklerinin artmasının sağları (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 492). Mustafa Kemal Atatürk tarafından Millî Mücadele döneminde kurulan Anadolu Ajansı, uluslararası alanda farkındalık yaratmak adına çalışmalar

yapmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşaması dahil her döneme tanıklık eden Anadolu Ajansı “dışarıda milli mücadeleyi savunmak, Türkiye'nin haklı istekleri konusunda kamuoyunu aydınlatmak...” amacıyla 6 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmadan 17 gün önce kurulmuştur (AA). Devlet kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının, şirketlerin faaliyetlerini yabancı dillerde haber yaparak küresel anlamda olumlu izlenim bırakmaktadır. Afrika Bölge Direktörlüğü ve direktörlüğe bağlı Cezayir, Beyrut, Şam, Kahire, Sana, Nairobi, Adis Ababa gibi ona yakın şehirlerde temsilciliği bulunmaktadır (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 493). Anadolu Ajansının yayınladığı Yükselen Afrika Kitabı, Afrika Kıtadaki ülkelerin her açıdan ele alındığı, tarihi birikimi olan Türkiye ile Afrika Kıtası ilişkilerini güçlendirmesi yönünde önemli bir adımdır.

2.1.1.7 Sağlık faaliyetleri

Afrika Kıtası ülkelerinin ihtiyaçları doğrultusunda Türk hekimlerin bölgede hastaneler açıp ameliyatlara yapması gibi hizmetler Türkiye tarafından desteklenmektedir. Darfur-Nyala bölgesinde inşası tamamlanan 150 yatak kapasiteli Türkiye-Sudan Araştırma ve Eğitim Hastanesi bölgedeki en kapsamlı hastanelerden biri olarak 2014 yılında faaliyete başladı. Beş yıl ortak idarenin ardından Sudan temsilcilerine devredilecek olan hastane kamu diplomasisi çalışmaları bakımından oldukça önemlidir. Diğer bir hastane olan Recep Tayyip Erdoğan (Digfer) Hastanesi de 200 yatak kapasiteli olup beş yıllık süreyle Somalilerle ortak işletildikten sonra Somali makamlarına devredilecektir. Türk kamu diplomasisinin hedeflendiği gibi yürütüldüğünün en büyük göstergeleri hastaneler yapımının üstlenilmesi ve belirli bir zaman dilimi içerisinde hedef ülkeye devredilmesidir. Afrika Kıtası'ndaki sağlık sorunlarının farkındalığını arttırmak adına birçok konferanslar ve oturumlarda düzenlenmektedir. Örnek olarak DEİK'in düzenlediği Afrika Sağlık Zirvesi, Hayat Vakfı'nın düzenlendiği Afrika Sağlık Kongresi, TASAM'ın düzenlediği Afrika Sağlık sorunlarına dair programlar Türkiye'nin Afrika Kıtası'na verdiği önemin somut örnekleridir (Boztaş D. Ö., 2018, s. 451).

2.1.1.8 Türkiye Diyanet Vakfı

TİKA, AFAD ve Kızılay gibi faaliyetlerini sürdüren, Diyanet İşleri Başkanlığı'na sosyal faaliyetlerde destek olmak amacıyla 1975 yılında kurulan Türkiye Diyanet Vakfı çeşitli alanlarda faaliyetler düzenleyerek Türk kamu diplomasisine fayda sağlamayı

hedeflemektedir (TDV, Kurumsal). İnsani yardım faaliyetleri ile ön planda olan Türkiye Diyanet Vakfı dini çalışmaları da bir taraftan sürdürmektedir. Afrika Kıtası'ndaki ülkelerde yaşayan ihtiyaç sahipleri için yardım kolileri hazırlamakta ve dağıtımını gerçekleştirmekte, giyim ve yakacak yardımı yapmakta, düzenli kurban organizasyonları ayarlamakta ve su kuyuları açmaktadır. Farklı projeler ile Afrika Kıtası'nda kurban organizasyonları yapıp su kuyuları açan Türkiye Diyanet Vakfı kıtada 33 ülkede 1290 tane su kuyusu açarak yaklaşık 7000 milyon kişinin temiz suya erişmesine vesile olacaktır. Yetim çocuklara yönelik faaliyetlerinde Somali'de 84 öğrenciye eğitim ve barınma desteği sağlamakta, Tanzanya'da yetimhane inşaat projelerine destek olmaktadır. Afrika Kıtası'nda 30'a yakın ülke kurban organizasyonu düzenlemekte, 20'den fazla ülkede 200.000'den fazla Kur'an-ı Kerim dağıtımını yapmıştır. Ramazan ayında iftar programları ve aynı zamanda Afrika Kıtası'ndaki Müslüman liderler ile zirve programlarında bir araya gelmektedir (TDV, Faaliyetlerimiz).

2.1.2 Türk Kamu Diplomasisine Yönelik Görüşler

Eğitim diplomasisinin günümüzde daha popülist bir söylem olarak ortaya çıkması, kültürel diplomasiden ayrı bir başlık olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Uluslararası öğrenci hareketliliğinden ülkelerin yararlanmak istediği bir dönemde eğitim politikalarının doğru belirlenmesi ve uygulanması son derece önemlidir. Tez kapsamında kamu diplomasisi, eğitim diplomasisi, Afrika Kıtası ve bu bağlamda Türkiye Afrika Kıtası ilişkilerinde eğitim faaliyetlerine değinildi. Bu bölümde kamu diplomasisi ve eğitim diplomasisi alanında temel yaklaşımlara değinmek, eğitim faaliyetlerinin öneminin daha iyi kavranması ve eğitim alanındaki çalışmalara daha bütüncül yaklaşım yapabilmek adına bazı kurum yöneticileriyle birtakım görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Tez konusu kapsamında ilk olarak yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Ardından Türkiye'de bulunan eğitim diplomasisi alanında faaliyet yürütmekte olan hangi kurumların ziyaret edilebileceği tespit edilmiş ve ilgili kurumlarla iletişime geçilmiştir. Bazı kurumlara yapılan ziyaretlerde yüz yüze görüşme imkanı sağlanmış olup ziyaret edilen kurumlardaki yönlendirmeler ve tez konusu gereği görüşme yapılması gereken diğer kurumlar da ziyaret edilmiştir. Yapılan ziyaretlerde, yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruları cevaplamayı kabul edenler, Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 2.1: Ziyaret Edilen Kurumlar ve Görüşme Yapılan Yetkililer

Katılımcı	Ziyaret Edilen Kurum	Görüşme Yapılan Yetkili
1	Altınbaş Üniversitesi	Prof. Dr. Çağrı Erhan (Rektör)
2	T.C. İletişim Başkanlığı	Doç. Dr. Oğuz Güner (Kamu Diplomasisi Daire Başkanı)
3	Yükseköğretim Kurulu	Batıkan Aksoy (Genel Sekreter)

Tablo 1’de belirtilen yetkililerle yapılan görüşmelerde sorulan sorular ve soruların tez konusu kapsamında hangi amaçla sorulduğunu gösteren Tablo 2 aşağıdadır.

Tablo 2.2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları ve Amaçlar

	Sorular	Amaçlar
Soru 1	Bağlı bulunduğunuz kurum / görev alanınız / sorumluluklarınız doğrultusunda eğitim diplomasisi alanında ne tür çalışmalar yapılmaktadır?	Tez çalışmasının konusu gereği katılımcıların bulundukları kurum ve görev doğrultusunda yerini belirlemek amacıyla katılımcının görüşünü almak
Soru 2	Kamu diplomasisinde eğitimin yerini nasıl değerlendirirsiniz?	Kamu diplomasisi, eğitim diplomasisi ve kültürel diplomasisi bağlamında çalışmaya zemin oluşturmak
Soru 3	Eğitim diplomasisinin kültürel diplomasiden ayrı bir başlık altında ele alınması sizce doğru oldu mu?	
Soru 4	Eğitim diplomasisi kavramı size neler çağrıştırmaktadır?	Eğitim diplomasisi başlığının literatürdeki karşılığını zenginleştirmek adına katılımcının görüşünü almak
Soru 5	Sizce Türk eğitim diplomasisinin ilerleyen dönemlerde nasıl şekillenmesi gerekmektedir?	Türkiye’nin eğitim diplomasisi alanında yapacağı çalışmalara katkı sağlamasına adına katılımcının bireysel görüşlerini almak
Soru 6	Türk kamu diplomasisi ve eğitim ile ilgili diğer görüşlerinizi belirtir misiniz (Varsa)?	Tez çalışmasına katkı sağlamasına adına katılımcının bireysel görüşlerini almak

Bağlı bulundukları kurumlar çerçevesinde katılımcılar eğitim diplomasisiyle ilgili farklı yönlerden çalışmalar gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Güner; İletişim Başkanlığı Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı olarak Türkiye’deki kamu diplomasisi faaliyetlerini koordine ettiklerini ifade etmiştir. Aksoy ise YÖK olarak değişim programları, fuarlar ve iş birliği anlaşmalarını içeren çalışmalar gerçekleştirdiklerini belirtirken Erhan; Altınbaş Üniversitesi’nin eğitim diplomasisi alanında DEİK ve HİB gibi iki önemli kurumda eğitim alanında görev aldıklarını, üniversite ile yurtdışındaki kurumlar arasında anlaşmalar yaptıklarını, akademisyenlerinin yurtdışındaki faaliyetlerini desteklediklerini ve barındırdıkları uluslararası öğrenci sayısı bakımından farklı alanlarda dereceler kazandıklarını ifade ederek eğitim diplomasisine büyük katkılar sunduklarını göstermiştir.

Çalışmaya zemin oluşturulmak adına katılımcılara sorulan ikinci soruda ise katılımcılar eğitimin kamu diplomasisinin önemli bir paydaşı olduğunu ve uygulama alanları içerisinde ön planda durduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili Doç. Dr. Oğuz Güner; kamu diplomasisinin çok yönlülüğüne dikkat çekerek eğitimi kamu diplomasisi uygulama alanları içerisinde baş sıralara yazmaktadır. Batıkan Aksoy ise kamu diplomasisine uluslararası iletişim boyutu üzerinden değerlendirerek iletişimin eğitim yoluyla sağlandığını ileri sürmüştür. Çağrı Erhan’ın ilk soruya verdiği yanıtta kamu diplomasisinde eğitimin yumuşak güç unsuru olarak karşımıza çıktığını ifade etmektedir. Üçüncü soruda ise katılımcılar eğitimin ayrı bir uzmanlık dalı olması sebebiyle ayrı bir başlık altında değerlendirilmesinin daha doğru olduğunu ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili Güner; kültür ve eğitimin iki ayrı uzmanlık alanı olduğunu ileri sürmüş, Aksoy; dünyadaki örnekleri gibi eğitimin ayrı tutulması gerektiğini söylemiş ancak Türkiye’de bu ayrımın yapılmasının zor olduğunu vurgulamıştır. Erhan ise; eğitimin ayrı bir başlık altında uzun vadeli olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve farklı yönleri ile ele alınması gerektiğini belirtmiştir.

Eğitim diplomasisi kavramına istinaden verilen cevaplarda uluslararası öğrenciler, değişim programları ve akademik çalışmalar gibi eğitimin diplomasisinin alt başlıklarına dikkat çekilmiştir. Güner; orta ve yüksek öğretim kurumlarındaki öğrencilerle, akademisyenler ve üniversiteler arasındaki iş birliklerine vurgu yapmıştır. Aksoy ise eğitim diplomasisinin farklı yönlerine dikkat çekmiştir. Erhan; eğitim diplomasisinin alt başlıklarını sıralayarak kurumların ortak iş birlikleri içerisinde hareket etmeleri gerekliliğinin altını çizmiştir.

Eğitim diplomasisinin geleceğinin şekillenmesi adına sorulan beşinci soruya katılımcılar eğitim diplomasisinin dış politikadan ayrılmadan bu alanda faaliyet gösteren kurumların entegre bir şekilde koordineli hareket etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Güner; eğitim diplomasisi alanında Türkiye'nin daha iyi seviyelere çıkması için paydaş kurum ve kuruluşların entegre şekilde çalışmalarının daha verimli sonuçlar vereceğinden bahsetmiştir. Aksoy; eğitim diplomasisi alanındaki çalışmaların dış politika stratejilerinden bağımsız olmaması gerektiğini vurgulamıştır. Erhan ise Türkiye'nin eğitim geçmişinden bahsederek yapılan hatalardan çıkarılan dersler ile daha tecrübeli ve dünyadaki iyi örnekleri de analiz ederek sistemli ve kapsamlı bir eğitim politikası sunulmasını gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca eğitim diplomasisi alanında mezun öğrencilerinin takibinin yapılmasının altını çizmiştir.

Kişisel görüşlerin sorulduğu son soruya bir katılımcımız cevap vermemiştir. Bu bağlamda ortak çıkarım olarak kamu diplomasisi uygulama alanları içerisinde eğitim diplomasisinin yerinin önemli olduğu ve eğitim diplomasisinde başarılı olmak için tüm çalışmaların koordineli şekilde yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Güner; eğitim diplomasisinin en önemli kamu diplomasisi uygulama alanı olduğunu tekrar vurgulamıştır. Eğitim diplomasisine gelişmiş tüm ülkelerin yatırım yaptığına işaret ederek bu alandaki hizmetlerin gelecek nesiller adına önem arz ettiği ifade etmiştir. Erhan ise eğitim diplomasisi alanında başarılı olmak için tüm diplomasisi kanallarının kullanılması gerektiği ifade ederek, rakip ülkelerin stratejilerine uygun stratejiler geliştirmemiz gerektiğinin önemine vurgu yaptı. Aynı zamanda eğitim diplomasisinde farklı bir seviyeye gelmek adına uygulanan birtakım yanlış politikaların yenilenmesinin rakip ülkelerle olan yarışta bizi öne çıkaracağını belirtmiştir.

Katılımcılar bütün sorulara cevaplandırmış olup sadece kişisel görüş istediğimiz 6. soruya bir katılımcımız cevap vermemiştir. Katılımcıların cevapları incelendiğinde genel itibarıyla benzer noktalara değindikleri görülmektedir. Genel olarak eğitim diplomasisinin kamu diplomasisi içinde önemli bir noktada olduğu ve kültür diplomasisinden ayrı bir başlık olarak değerlendirilmesinin doğru bir kanı olduğu yargısı çıkarılmaktadır. Aynı zamanda eğitim diplomasisini de farklı alt başlıklar altında incelenmesinin ve çalışmaların bu alt başlıklar özelinde gitmesinin daha etkili olacağı söylenmiştir. Eğitim diplomasisinde başarıya ulaşmak için paydaş kurum ve kuruluşların koordineli şekilde hareket etmesinin önemine

vurgu yapılarak gerekirse tüm kurumların koordinesinin Cumhurbaşkanlığına bağlı bir ajans üzerinden yürütülmesi gerektiği fikri öne çıkmaktadır. Eğitim diplomasisinin istenilen hedeflere ulaşması için diğer diplomasi alanları ile hareket edilmesi gerektiğinin önemi ve mevcut sistemin rakip ülkelerle olan yarışta engeller bütünü olarak karşımıza çıktığını bu sebeple kolaylaştırıcı yeni stratejilerin belirlenmesi gerektiği ortak bir kanı olarak ifade edilmiştir.

2.2 TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNDE AFRIKA KITASI

2.2.1 Afrika Kıtasına Genel Bakış

Dünya kara parçalarının yaklaşık %24'ünü kapsayan, Asya Kıtasından sonra Dünyanın en büyük ikinci kıtası olarak yer alan Afrika, Avrupa Kıtasının güneyinde, Asya Kıtasının güneybatısında konumlanmıştır. Cebelitarık Boğazı ile Avrupa Kıtasından, Süveyş Kanalı ve Kızıldeniz ile Asya Kıtasından ayrılan Afrika Kıtası kuzey-güney doğrultusunda 8025 km uzunluğunda ve batı-doğu doğrultusunda 7416 km genişliğindedir (Özey, 2014, s. 1-2). Bu büyüklükte bir kıtada tek bir arazi türü ya da iklimden bahsetmek tabiki mümkün değildir. Kıta genelinde çöller, dağlık araziler, bataklıklar gibi farklı arazi türlerine rastlamak mümkündür. 5895 metre yüksekliği ile Tanzanya'da bulunan Kilimanjaro Dağı kıtanın en yüksek noktası olurken deniz seviyesinin 155 metre altındaki Cibuti'de bulunan Asal Gölü kıtanın en alçak noktasıdır. 9 milyon kilometrekarelik dünyanın en büyük sıcak çölü olan Sahra Çölü, kıtanın kuzeyinin neredeyse tamamını kaplamaktadır (Kalay, 2018, s. 249-251). 195 milyon nüfusu ile kıtanın en kalabalık ülkesi Nijerya'dır. Cezayir ise kıtanın yüzölçümü olarak en büyük ülkesidir (Taştan, 2023, s. 68-81). Ekvator hattı üzerinde bulunması sebebiyle yıl boyu kıta genelinde tropikal iklim görülmekte ve güneş ışınlarının kıtaya dik gelmesi yüksek sıcaklığın, kuraklığın ve kuraklığa bağlı olarak çölleşmenin en büyük nedenidir. Kuzeyindeki Sahra Çölü'nün yanında kıtanın güney kısmında da Kalahari Çölü bulunmaktadır (Dinçer, 2019, s. 6-10). Büyük kıta parçasını spesifik olarak parçalara bölmek adına yapılan adlandırma çalışmaları din ve ırk üzerinden yapılsa da Müslüman veya Hristiyan Afrika ya da Siyah ve Beyaz Afrika tabirleri kıta üzerinde çalışma yapacakları tatmin etmemiştir. Aynı şekilde Arap Afrika'sı, Portekiz Afrika'sı, İngiliz ya da Fransız Afrika'sı olarak da sömürgeci devletler tarafından ithaf edilen söylemler bulunmaktaydı. Akademik çalışmalarda da kabul edildiği üzere kıtayı coğrafi olarak Kuzey Afrika, Güney

Afrika, Doğu Afrika, Batı Afrika, Orta Afrika ve günümüzdeki popüler söylem ile Sahra Altı Afrika olarak parçalara ayırmak akademik çalışmalar için kolaylaştırıcı ve kabul edilebilir bir yöntem olmuştur (Hazar, 2014, s. 380). Kıtanın ismi Pön savaşları esnasında Romalılar tarafından oymaklara verilen Afri ya da Africani isimlerinden türemiştir. Türetilen Afrika ismi kıta genelinden ziyade kıtanın güney kısmı için kullanılmıştır (Özey, 2014, s. 1-2). Afrika Kıtası denince akla ilk gelen kavramlar yoksulluk, kıtlık, kötü hayat tarzı, salgın hastalıklar, geri kalmışlık gibi terimlerdir (Hazar, 2014, s. 380). Geçmişten bugüne kıtanın iki önemli problemi sömürgecilik ve köle ticaretidir. XVI. Yüzyıldan itibaren farklı geçiş güzergahları arayan Avrupalı devletler tarafından kıta fark edilmeye başlanmış ve XIX. Yüzyıl itibarıyla sanayi devrimi sonrası Avrupalı devletler ham madde ihtiyaçları için Afrika Kıtasının zengin yer altı kaynaklarını kullanmaya başlamışlardır. Sömürgeyle sınırlı kalmayan Avrupalı Devletler, Amerika Kıtasının keşfinden sonra işçi sınıfı olarak nitelendirdiğimiz tarım ve hizmet sektöründe çalıştırılmak üzere Afrika Kıtasından köle ticaretine başlamıştır. Köle ticareti sonucu Afrika Kıtasının nüfusunun azalmasına, iş gücünün kaybına bağlı olarak ekonomik, sosyal ve siyasi problemlere sebep olmuştur. Köle ticaretinden maddi çıkar elde etmek isteyen kabile reisleri sebebiyle iç çatışmaların yaşandığı üç yüzyıla yakın bir süre insanlık ayıbı olarak tarih sayfalarında yerini almıştır. Kabilelerden oluşan Afrika Kıtasını sömürgeci Avrupalı Devletler kağıt üzerinde kendi çıkarları doğrultusunda paylaşmışlar ve bunun sonucunda Afrika Kıtasındaki devletler uzun yıllar bağımsızlıklarını kazanamamış, iç çatışmalar ve hatta soykırımlarla karşı karşıya kalmışlardır (Hazar, 2014, s. 380). Zengin yer altı kaynaklarının sömürülmesi ve köle ticareti, kıta halkında etkisini günümüze kadar devam ettiren izler bırakmıştır. Sömürge faaliyetleri sebebiyle mevcut kaynakları özgürce kullanamayan kıtada iç çatışmalar, sağlık ve eğitim gibi alanlarda sorunlar ortaya çıkması ve doğrudan yönetimin aktif olamayışı dünya genelinde iyi bir görüntü oluşturmamıştır. Dünya genelinde 30'un üzerinde en az gelişmiş statüsünde ülkeler günümüzde Afrika Kıtasında yer almaktadır (Vickers, 2013, s. 673-693). Kıta hakkında doğru bilinen yanlışlardan biri de kıtanın tek bir devlet olarak lanse edilmesidir. Kıta sanıldığı gibi aksine tek bir devlet değil irili ufaklı 55 tane bağımsız ülkeden oluşmaktadır. Demokratik Sahra Arap Cumhuriyeti, 80'e yakın ülke tarafından tanınmakta ve Afrika Birliği'nin üyesidir. Ancak Birleşmiş Milletler, Demokratik Sahra Arap Cumhuriyetini tanımamaktadır (Daban, 2017). Afrika Kıtası, Birleşmiş Milletlerin tanıdığı 54 ülkeden oluşmaktadır. Bu ülkeler farklı kültürleri benimseyen, farklı dilleri konuşan ve

ortak paydada ise sömürgecilik sebebiyle geçmişinde kötü izler barındıran 54 ülkedir (Duran, 2021). Birçok kabilenin yer aldığından bahsettiğimiz Afrika Kıtası, diğer zenginliklerinin yanı sıra yaklaşık 1600 dilin konuşulduğu bir kıtadır. Bu diller Afro-Asyatik, Nil-Sahra, Nijer-Kongo ve Khoisan olmak üzere 4 ana dil ailesinde toplanmaktadır (Kalay, 2018, s. 249-251).

2.2.1.1 Afrika Kıtasının önemi

21. yüzyılın başlarında adından “umutsuz kıta” ya da “kara kıta” olarak bahsettiren Afrika Kıtası günümüzde birçok sebepten ötürü küresel güçlerin uluslararası alanda söz sahibi olmaları için zikredilen adının aksine bulunduğu pozisyon, kurduğu ilişkiler, araladığı kapılar ile ilgi odağı haline gelmiştir (Duran, 2021, s. 6 – 9). Demokratikleşme yolunda atılan adımlar, reform paketleri ile Afrika Kıtasındaki ülkelerin kendilerini yenilemesi, yabancı yatırımın 2000li yıllarda 15 milyar dolar seviyesindeyken günümüzde 47 milyar doları geçmesi uluslararası arenada Afrika Kıtasının küresel güçlerin neden ilgi odağı olduğu sorusunun cevabıdır. Yüz ölçümü 30 milyon kilometrekareyi geçen, nüfus olarak 1 milyara yaklaştığı bilinen Afrika Kıtası dünyanın petrol ihtiyacının %15’ini gidermekte, tarıma elverişli topraklarında dünya genelinde 1/3’ünü barındırmaktadır. Doğal gaz, kömür, doğal taş, yenilenebilir enerji, biokütle gibi kaynaklar bakımından zengin, modern teknolojiye kullanılan bakır, koltan, laterit, elmas gibi ham madde kaynakları bakımından ise rezerv deposudur (Yılmaz D. D., 2016, s. 85-110). Dünyadaki altın rezervlerinin %40’ı, platin ve kromun ise %80’ini topraklarında barındırır (Yılmaz S. , 2015). Yüzyıllar önce Doğu’dan Batı’ya kayan ticaret ağı günümüzde tekrar Batı’dan Doğu’ya kaymıştır. Doğal kaynakları ve bulundukları çeşitli organizasyonlardaki oy hakları gibi ticaret merkezi olarak da adından söz ettiren Afrika Kıtası siyasi, ticari, turistik ve stratejik açıdan önemli 421 tane liman barındırmaktadır (Ports.com, 2017). Çeşitli alanlarda faaliyet gösteren 421 limanın 34 tanesi ticaret açısından doğrudan stratejik öneme sahiptir (Boztaş A. , 2017, s. 271-274). Bu limanlardan bazıları Saldanha Körfezi, Lagos, Dar-es Salaam, Durban’dır. Diğer bir taraftan ekonomik ve toplumsal yönden iyileşmelerden ziyade Afrika Kıtası birçok oluşum arasında yer almakta ve oy hakkı sahibidir. Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği, İslam İş birliği Teşkilatı, D8, G20 gibi bölgesel ve küresel on dörtten fazla oluşumun içerisinde olması ve oy hakkının bulunması uluslararası arenada küresel güçlerin Afrika Kıtasını ilgi odağı haline getirmelerini ve iyi ilişkiler kurmak istemelerini açıklamaktadır. Küresel güçler kavramı

literatürde yükselen güçler veya yükselen ekonomiler olarak da adlandırılmaktadır (Örmeci, 2013). Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu küresel güçler ile yükselen güçler Birleşmiş Milletler toplantılarında güçlerini arttırmak amacıyla Afrika Kıtasına yoğun ilgi göstermekte, dış politikalarını belirlerken gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin çoğunlukta olduğu Afrika Kıtasını göz ardı etmemekte, aksine stratejilerini Afrika Kıtasına göre şekillendirmektedirler. Sömürgeci anlayışını benimsemeyen Türkiye gibi devletler ise Afrika Kıtası ile olan ilişkilerinde daha pozitif sonuçların doğacağından hareketle bu durumu fırsat olarak görüp dış politikalarını bu şekilde yürütmektedirler (Gök, 2015, s. 420-421). Diğer oluşumlarda da koltuk sayısı önemli sayıda olsa da Birleşmiş Milletler gibi büyük bir oluşumda 54 tane sandalyeye sahip olmak Afrika Kıtasının küresel güçler için neden önemli olduğuna dair birçok örnek tarihin seyri içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Örnek verecek olursak, Birleşmiş Milletlerin 1668 numaralı Genel Kurul Kararı ile 1971 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Çin'in tanınan tek temsilcisi olarak Güvenlik Konseyine seçilmesine destek vermiştir. Bir diğer örnek olarak Brezilyalı José Graziano da Silva'nın Birleşmiş Milletler Dünya Gıda ve Tarım Örgütü'nün 2011 yılında genel sekreterliğine getirilmesi verilebilir (Vickers, 2013, s. 673-693). Aynı zamanda Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliğine seçilmesinde Afrika Kıtasındaki ülkelerin oyları belirleyici olmuştur (Gök, 2015, s. 420-421).

2.2.1.2 Afrika Kıtasında kaynaklar üzerinden küresel çekişme

Keşifler Çağı olarak da bilinen Coğrafi Keşiflerin başlamasıyla 15. ve 17. Yüzyıllar arasında Afrika Kıtası, Batı devletleri ile yani Avrupa Kıtası'ndaki dönemin güçlü devletleri ile tanışmaya başladı. Sanayi Devrimi'nin 18. ve 19. Yüzyıllarda Avrupa'nın sanayileşmesine olanak sağladığı, yeni iş kollarının ortaya çıktığı dönemde Afrika ile olan etkileşim arttı. Hazır ve ucuz iş gücü olarak Afrika Kıtası'ndaki özellikle genç nüfus artan iş gücünü karşılamaları için Avrupalı devletler tarafından sömürülmeye başlandı. Bunun etkileri Afrika Kıtası'nda uzun yıllar boyunca devam etti. 1884 yılındaki Berlin Konferansı ile Avrupalılar açık bir şekilde Afrika Kıtası'nı kendi aralarında savaş dahi olmadan paylaşmayı başardılar. Sömürge altındaki Afrika Kıtası yoksullukla mücadele ederken aksine Batı devletleri aynı oranda zenginleşti. İlerleyen yıllarda Soğuk Savaş Dönemi'ne kadar sömürge faaliyetleri devam eden Afrika Kıtası'nda, Soğuk Savaş Dönemi'nde iç savaşlar yaşanması, askeri darbelerin yapılarak yönetime el koyma istekleri sömürge faaliyetlerinin başka bir

boyuttaki olumsuz etkilerini devam ettirdi. Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesiyle birlikte küresel rekabet daha da çekişmeli bir hal aldı. Küresel siyasette yerini almak isteyen devletler Afrika Kıtası ile etkileşim haline girmeye başladı. Hindistan, Japonya, Çin gibi Asya Kıtası'ndaki devletler Afrika Kıtası ile olan ilişkilerini geliştirme yoluna girdiler. Açılım süreçleri ile başlayan etkileşimler çeşitli alanlarda yapılan yatırımlar ile farklı bir boyut kazandı. Soğuk Savaş sonrası dönemde küresel siyasette aktif rol almak isteyen Rusya da Afrika ile olan ilişkilerine farklı bir boyut kazandı. Sömürgecilik geçmişi bulunmayan Osmanlı'dan bu yana ilişkilerini sürdüren Türkiye de kıtanın büyük bir çoğunluğu ile yakın ilişkiler kurarak küresel siyasette kendini göstermeye başladı. Soğuk Savaş sonrası yaşanan bu gelişmeler kıta üzerinde sömürgecilik faaliyetleri yürüten Avrupalı devletler için çıkarlarına tehdit oluşturma riskini ortaya çıkardı.

2.2.2 Türkiye Afrika Kıtası İlişkileri

Afrika, dünya üzerinde kapladığı alan bakımından en büyük ve barındırdığı nüfus ile en kalabalık ikinci nüfus konumundadır. 9. Yüzyıl döneminde konumu itibariyle komşu sayılabileceği Arap Yarımadası'ndaki kültürden etkilenmiştir. Batılı kaynaklarda bu etkilenme Arap sömürgesi olarak adlandırılmaktadır (Akyürek & Bilgiç, 2011). Avrupa Devletlerinin sömürgeciliği ise 1800'li yıllardan 2. Dünya Savaşı sonrasına kadar sürmüştür. Ekonomik nedenlerle çıkan sömürgecilik milliyetçilik hareketleri ile son bulmuştur. Belirtilen kaynaklara göre Afrika'nın tamamı sömürgeleşmişken Etiyopya ve Liberya bağımsız kalan 2 devlettir. Bahsettiğimiz milliyetçilik hareketleri aslında Fransız Devrimi ile ortaya çıkan hareketlerdir. Ancak 18. Yüzyılda ortaya çıkan bu akım 21. Yüzyılda Afrika'da görülmeye başlanmıştır.

Afrika Kıtası ile Türkiye ilişkilerine bakmaya başlamadan önce tarihi geçmişi sebebiyle kopukluk olmaması adına Cumhuriyet öncesi Afrika Kıtası ile olan ilişkileri ele almak tarihin seyri içerisinde olayları daha iyi yorumlamak adına doğru olacaktır. Osmanlı Devleti öncesinde Eyyubiler (1171-1250) ve Memlukler (1250-1517) ile kurulan ilişkiler Memluklerin etkisinin azalması ile Osmanlı Devleti ile Afrika arasında ilişkilerin gelişmesine yol açmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2018). En etkili politikalardan olan kan bağı politikası Osmanlı ile Afrika arasındaki ilişkilerinin hızlı

gelişmesine ve günümüzde halen Afrika halkının Türkiye'ye olan sıcakkanlılığının bir göstergesidir.

Sadece kan bağı ile kalmayıp ekonomi, güvenlik, siyasi ve birçok alanda ilişkiler gelişmiştir. Osmanlı Devleti aynı zamanda sömürge devletlerinin kıtada yayılmasını engelleyecek hamleler yapmış ve Afrika Kıtası'nın sömürülme sürecini uzatmıştır. Kuzey Afrika'yı etkileyen bu tutum Osmanlı Devleti'nin Sahra Altı ve Güney Afrika'da da sıcak karşılanmasına sebep olmuştur. Güney Afrika Cape Town'da yaşayan Müslümanlar, İslami yaşayış ve inanışlardaki ihtilafları sonlandırmak, ortaya çıkan sorunlara Müslümanca çözümler bulmak için Osmanlı Devleti'nden bir alim istemişler ve Osmanlı Devleti de 1862 yılında İstanbul'dan Kadı Ebubekir Efendi adında bir alimi o günün konjonktüründe Afrika Kıtası'na göndererek gücünü bir kez daha göstermiştir. Kadı Ebubekir Efendi'nin yaşanan hadiselerle İslami çerçevede yaklaşımı, Kuran ve hadis temeline riayet ederek çözümler bulması kıta nezdinde Osmanlı Devleti'nin halifelik sıfatına yakışır çalışmalar yürüttüğünü göstermektedir (Argun, 2000). Türkiye Afrika Kıtası ilişkilerinin temelini oluşturan Osmanlı Devleti ile Afrika Kıtası ilişkileri Osmanlı Devleti'nin sömürge faaliyetlerini benimsememesi, sömürgeci devletlere karşı Afrika Kıtasının toprak bütünlüğünü savunması gibi etmenlerden dolayı ilişkilerin günümüzde olumlu seyretmesine vesile olmuştur. (Aykaç, 2015, s. 443-465).

Cumhuriyetin yeni kurulması sebebiyle iç politikaya ağırlık veren Türkiye, bürokrasinin tam anlamıyla hayat geçmesi yönünde çalışmalar yapmıştır. Devletçi bir anlayış ile ekonomik kalkınma programları ve Atatürk devrimlerinin benimsenmesi iç politikadaki temel parametrelerdir (Boztaş A. , 2011, s. 139-158). Dış politikada Afrika Kıtası'nın sömürgeci devletler tarafından paylaşılmış olması ve Türkiye'nin ABD endeksli Batıya yönelim ile Batılılaşma politikası sebebiyle Afrika ilişkileri askıda tutulmuştur (Tepeciklioğlu E. E., 2012, s. 59-94). Güvenlik ve sınırları koruma amaçlı temelde küresel birliklerin içinde yer alma politikası Türkiye'nin Batı ve özellikle ABD'nin politikalarına yarayacak adımlar atmasına sebep oldu. Birinci Dünya Savaşı sonrası bağımsızlıklarını kazanan Afrika ülkelerinde büyükelçilikler açarak ilişkilerini devam ettirmeye çalışan Türkiye, ABD politikaları sonrası Avrupa'ya olan batı eğilimli dış politikası sebebiyle Soğuk Savaş dönemine kadar belirli bir seviyede tuttuğu Afrika Kıtası ilişkilerini Soğuk Savaş sonrasında küreselleşmenin benimsenmesiyle çok yönlü dış politikayı devreye sokmuştur. 1925 yılında

Kahire’de açılan ilk büyükelçiliği 1926 yılında Addis Ababa’da açılan büyükelçilik takip etti. Addis Ababa’da açılan büyükelçilik aynı zamanda Sahra Altı Afrika’da açılan ilk Türk büyükelçiliğidir. Türkiye’nin 1950’li yıllarda 2. Dünya Savaşı sonrasında Afrika politikaları Stalin tehdidi, dekolonizasyon hareketleri ve izole edilme süreçlerini değerlendireceği üç temel etken üzerinde şekillenmiştir. Stalin tehdidi ile Doğu Bloku yerine Batı Bloku ve NATO’ya dahil olmuş ve 1955 yılında Bağlantısızlar Grubu ülkeleri Bandung Konferansı’nda toplanarak bağımsızlık taleplerini dünya genelinde deklare etmişlerdir. Süveyş Kanalı’nın millileştirilmesi olayı ile Tunus, Cezayir ve Fas’ın bağımsızlık mücadelelerinde bloksuz politikalara karşı, içinde bulunduğu Batı Blokunun tutumlarını desteklemiştir. Bağımsızlıkların başlamasıyla birlikte bağımsızlığını ilan eden devletleri tanıyarak büyükelçilikler açmıştır. 1954-1994 yılları arasında Sudan, Libya, Fas, Kongo, Senegal, Güney Afrika, Tunus, Nijerya ve Somali de açılan büyükelçilikler ile Afrika Kıtasında 12 büyükelçiliğe ulaşılmıştır. Yunanistan ile 1964 yılında başlayan Kıbrıs Sorunu sonucunda ABD’nin ultimatome mektubu göndermesi ve 1965’te yapılan BM toplantısında Arap ve Afrika ülkelerinden izole derecesinden yeteri kadar oy alamaması Türkiye’nin sarsılarak kendine gelmesine ve dış politikasını çeşitlendirmesine sebep olmuştur. Afrika Kıtası ile olan ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacı ve yeni başlangıçların yapılması gerektiğinin farkındalığı 1965 yılında ortaya çıksa da Soğuk Savaş sebebiyle uzun vadeli başlangıçlar yapılamamıştır. Petrol krizleri ve ardından 1974’te Kıbrıs Harekatı ve 1980 darbeleriyle birlikte Türk siyaseti derinden yaralar almış olup dış politika da bu anlamda duraksamıştır. 1980 sonrasında Afrika Çalışmalarına yönelik lisans programlarının açılması, Turgut Özal’ın çok yönlü dış politika tutumu sayesinde Türkiye çok yönlü politikasında Batı ilişkilerini zayıflatmadan tarihi ve dini değerleri ile ortak geçmişi bulunan üçüncü dünya ülkeleri ve Afrika Kıtasına yönelmiştir. Afrika Kıtası ile olan ilişkilerde başlangıçlar yapıldığının göstergesi olsa da 1998 Açılım Eylem Planına kadar uzun vadeli verim alınan bir çalışma yapılmamıştır (Ermağan & Tepeciklioğlu, 2021, s. 10-11).

2.2.2.1 Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri açılım dönemi (1998-2010)

Günümüzde benimsenen Afrika politikası, Turgut Özal’ın başbakanlık ve cumhurbaşkanlığı döneminde izlediği ve İsmail Cem’in dışişleri bakanı olarak görev yaptığı yıllarda hızlanan aktif dış politika tutumunun bir sonucudur. Bir taraftan uluslararası ekonomiye entegre olmak diğer taraftan ise Türki Cumhuriyetler için örnek alınması ve onlara liderlik yapılması

amacıyla aktif ve çok boyutlu bir politika izlenmiştir (Ermağan & Tepeciklioğlu, 2021, s. 11-12). 1997 ile 2002 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı yapan İsmail Cem, aktif dış politika tutumunu hızlandırmış ve ortaya somut çalışmalar koymuştur. Batı tutumunun yavaş yavaş kırılmasıyla ilişkileri Batı dışındaki farklı coğrafyalara da kaydırma düşüncesinde olan Cem, Latin Amerika ile Karayipler için Eylem Planı ve Afrika Kıtası için Açılım Eylem Planı hazırlayarak bunların kabul edilmesini başarmıştır (Hazar, 2020, s. 340-388). Afrika Kıtası ile olan tarihi ve kültürel bağlar ile Soğuk Savaş sonrası benimsenen çok yönlü dış politikanın sonucu olarak kamu kurum kuruluşlarından yetkililerin, büyükelçilerin, sivil toplum kuruluşları, düşünce kuruluşları ve basın organlarının katılımıyla yapılan toplantılar neticesinde 1998 yılında Afrika Açılım Eylem Planı yayınlanarak Türkiye Afrika Kıtası'na doğrudan yönelmiştir. Türkiye Afrika Kıtası ilişkilerinde inişli çıkışlı bir politikadan ziyade dinamik ve uzun vadeli ilişkilerin gelişmesi yönünde politikalar yürütüleceğine dair yapılan bu atılım sebebiyle 1998 yılı Türkiye ve Afrika Kıtası arasındaki ilişkiler için önem arz etmektedir. Açılım planı ile siyasi danışma merkezlerinin aktif hale gelmesi, insani yardım faaliyetlerinin artırılması, karşılıklı gönderilen resmi heyetlerin yüksek temsilciler boyutunda olması ve ziyaretlerin sayılarının artırılması, teknik alanda ekonomik yardımın yanı sıra eğitim boyutu ile de destek olunması, savunma sanayi, sağlık, eğitim, tarım gibi alanlarda pozitif temaslar geliştirilmesi, burslu öğrenci sayılarının artırılması ve ulaşımın genişletilmesi gibi konularda ilişkilerin seyrine olumlu yönde etki edecek anlaşmalar imzalanmıştır. Bu anlaşmalar ile ilişkilerde canlanma başlamıştır. Ancak bu plan 2000'li yıllara kadar aktif hale gelmemiş, 2000 sonrası dönemde açılım planı ile karşılıklı üst düzey ziyaretler, ekonomik yardımlar, diplomasi ve ticaret alanındaki anlaşmalar ile ilişkilerin gelişmesi hedeflenmiştir. Soğuk Savaş sonrası döneme denk gelen 1998 Afrika Açılım Eylem Planı ile Türkiye, Cumhuriyetin ilanından 1998 yılına kadar büyükelçilikler açarak direkt etkileşime geçilmeyen Afrika Kıtası ülkeleri ile Soğuk Savaş sonrası oluşan boşlukta bahsi geçilen plan ile etkileşimler kurmaya ve geliştirmeye çalışmıştır. Üst düzey ziyaretler, ekonomik yardım paketleri, çeşitli alanlarda iş birlikleri hedeflenmiş ancak Afrika Açılım Eylem Planı istenildiği gibi devam etmemiştir. 2000 sonrası gelişmeye başlayan Afrika Kıtası ilişkilerinde ekonomik krizin 2001 yılında yaşanması ve 2002'deki seçim süreci planın aktif şekilde sürdürülmesinin önüne geçmiştir ve süreci yarıda kesmiştir (Hazar, 2014, s. 380-387). 2003 yılında "Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" Başbakanlığı bağlı Türkiye Dış Müsteşarlığı tarafından geliştirilmiş ve bu strateji

doğrultusunda ticaret ataşelikleri açılmıştır. Açılan ataşelikler, ticari ve ekonomik faaliyetlerde büyük rol almıştır (Tepebaş, 2008). 1998 yılında adımlar atılmaya başlanmasına rağmen bu dönemler emekleme dönemi olarak adlandırılabilir. Tabiri caizse yürümeye tam başlama dönemi olan 2005 yılından sonra Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri karşılıklı olarak aktifleşmiş, ziyaretler ve kalkınma programları düzenlenmiş, büyükelçilik sayılarında gözle görülür artışlar olmuştur. 2005 yılının Türkiye’de Afrika Yılı ilan edilmesi ile Türkiye – Afrika Kıtası ilişkilerinin seyri pozitif ve doğru kaymıştır (Kavas, 2007). 2005 yılında Ekvator çizgisinin altına Sahra Altı Afrika olarak adlandırılan bölgedeki Güney Afrika’ya ve Etiyopya’ya devlet başkanı statüsünde ilk kez ziyaret yapılmıştır (Özkan M. , 2009, s. 573-601). Yine aynı yıl Türkiye Afrika Birliği’nde gözlemci üye olarak olağan zirvelere katılım hakkı elde etmiştir. 2008 yılına gelindiğinde Türkiye, Afrika Birliği tarafından stratejik ortak olarak ilan edilmiş, Afrika Kalkınma Bankasına üye seçilmiş ve Türkiye Dışişleri Bakanı Afrika Birliği’nin 13. Bakanlar Konseyine katılmıştır. İlişkilerin başlamasının ardından ilişkilerin Türkiye için ilk avantajı Afrika Kıtası ülkelerinin çoğunluğunun oy vermesi ile 151 ülke oyunu alarak 2009 - 2010 Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’ne geçici üye olarak seçilmiş olmasıdır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine geçici üyelik sonrasında gelişmekte olan Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri siyasi ve diplomatik alanda hız kazanmıştır (Tepebaş, 2008). 18-21 Ağustos 2008 tarihinde Afrika ülkelerinin, Afrika Birliği dahil 11 uluslararası ve bölgesel temsilcinin katılımıyla 1. Türkiye Afrika İş Birliği Zirvesi İstanbul’da düzenlenmiştir. Zirve sonunda “Türkiye Afrika İş Birliği İstanbul Deklarasyonu: Ortak Bir Gelecek İçin İş Birliği ve Dayanışma” ve “Türkiye Afrika Ortaklığı İçin İş Birliği Çerçevesi” başlıklı kararlar alınmıştır. Bu kararlar ile ilişkilerin karşılıklı olarak eşitlik, adalet ve saygı çerçevesinde ikili fayda üzerine olması konusunda ısrarcı olunmuştur. Zirve sonunda alınan kararlardan diğeri ise zirvelerin beş yılda bir dönüşümlü olarak yapılması ve gelecek zirvelere hazırlık amacıyla iki zirve arasında bakanlar düzeyinde gözden geçirme konferansları yapılmasıdır (Boztaş D. Ö., 2018, s. 439-455).

2.2.2.2 Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri stratejik ortaklık dönemi (2010-Günümüz)

Dışişleri Bakanlığının son dönemlerde bahsettiği şekilde 2008 yılındaki 1. Türkiye – Afrika İş Birliği Zirvesi sonrası açılım tamamlanmış ve açılım yerini ortaklık dönemine bırakmıştır. Yönelimi Batı odaklı olan Türkiye özellikle 1980 sonrası dönemde içindeki Batı sevdasını

bir kenara bırakmasa da dış politikada çok yönlü bir politika izlemeye başlamıştır. Bunun somut örneklerinden biri de Afrika Açılımıdır. Yaklaşık 30 milyon kilometrekarelik yüz ölçümü, 1,25 milyarlık nüfusu ile insan kaynağı bakımından potansiyel oluşturmaya, doğal kaynaklar bakımından zengin ve tarıma uygun toprakları ile küresel güçlerin ilgi odağı haline gelen Afrika Kıtası, bölgesel güç olma yolunda hızlı adımlar atmak isteyen Türkiye içinde büyük bir fırsat kapısı oldu. Afrika Kıtası ile ortak kültür ve tarihe sahip olması, stratejik konumu itibarıyla komşu olması ve sömürgeciliğe dair izler barındırmayan Türkiye'nin Afrika'ya eğilimi, Afrika Kıtası tarafından da sıcak karşılanmıştır.

İzlenilen politikalardan anlaşılacağı üzere Türkiye'nin başlıca amacı Afrika Kıtası'nın ve halkının çıkarlarını gözetmek ve kalkınmasını sağlamaktır. Bunun için sağlık, eğitim ve insanı yardımları merkeze alan politikasını yumuşak güç politikası olarak adlandırıyor. Yumuşak güç politikasında devletlerin karşılıklı ilişkilerinden ziyade sivil toplum kuruluşları, sanayi başta olmak üzere farklı alanlardan şirketlerde etkin görev almaktadır. Yumuşak güç politikası ile sivil toplum kuruluşlarının, şirketlerin ve devletin yatırımlar konusunda ortak hedef olan ilk somut örnek Afrika'dır (Oğurlu, 2018, s. 70-75).

19-21 Kasım 2014 tarihlerinde Ekvator Gine'sinin başkenti Malabo'da 2. Türkiye Afrika İş Birliği Zirvesi düzenlenmiştir. Afrika'nın Sürdürülebilir Kalkınması ve Bütünleşmesinin Güçlendirilmesi İçin Yeni Bir Ortaklık Modeli temalı düzenlenen zirvede ortaklığın sürekli ve kararlı bir şekilde ilerleyeceğine vurgu yapılmıştır. İş birliği çerçevesinde kullanılmak amacıyla 2009 yılından itibaren Afrika Birliği bütçesine bir milyon dolar yıllık düzenli olarak nakdi yardım yapılmaktadır. Siyasi ve diplomatik olarak büyükelçiliklerin açılmasının yanı sıra devlet başkanları ve bakanlar düzeyindeki karşılıklı ziyaretlerde ilişkilerin gelişmesi yönünde teşvik edicidir. Aynı zamanda Dışişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim programı ile Afrika Kıtası ülkelerinden katılan diplomatlara eğitimler verilmekte ve iki ülke arasında kuvvetli bağlar oluşturulması hedeflenmektedir. Karşılıklı ilişkilerin diplomatik alanda da gelişmeye başlaması ile Türkiye'nin 2009 yılında Afrika Kıtası'nda 12 büyükelçiliği bulunurken 2022 yılı itibarı ile 44 büyükelçiliği bulunmaktadır. Afrika Kıtası'nın ise 2009 yılında Ankara'da 10 ülkesinin büyükelçiliği bulunurken bu sayı 2022 yılı itibarı ile Ankara'da 38 Afrika ülkesinin büyükelçiliği bulunmaktadır.

Diplomasi ve siyasi alanda yapılan anlaşmaların yanı sıra Türkiye ile Afrika Kıtası arasında güvenlik iş birliği de ön plana çıkmaktadır. Etiyopya, Tanzanya, Sudan ve Uganda da bulunan askeri ataşelikler sayesinde Türkiye kıtada barışın ve huzurun sağlanması konusunda çalışmalar yürütmektedir. Kıta içerisindeki çatışma durumunun son bulması adına Afrika Birliği tarafından oluşturulan Barış ve Güvenlik Konseyi ile Afrika Hazır Gücü'nün kurulmasına maddi ve personel desteği olarak destek vermektedir. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler barış gücünün sahada aktif görev alan ekiplerine personel desteği vermektedir. Afrikalı askeri personele Polis Akademi ve Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde eğitimler vermekte olan Türkiye, her geçen yıl eğitim alan personel sayısını arttırmayı hedeflemektedir. Bölgede etkin rol alan Türkiye, kıtanın ve kıta halkının barış ve huzur ortamında gelişmesine olan inancını sadece söylemle bırakmayıp fiili olarak da göstermektedir. Bu durum Türkiye'nin uyguladığı yumuşak gücün Afrika ülkeleri tarafından da olumlu karşılanmasına neden olmaktadır.

Teknoloji altyapısı olmayan kıta ülkeleri ile yapılan anlaşmalar ve iş birliklerinde askeri yatırımın sürekliliği sorun teşkil etmektedir. Kıta ülkeleri ile savunma sanayi alanında Rusya, Çin ve ABD iş birlikleri ön sıralarda yer alsa da Türkiye izlediği politika sayesinde kıta nazarında konumunu yükseltmiştir. Savunma Sanayi Başkanlığı Afrika Kıtası'ndaki 25 ülke ile savunma sanayi alanında anlaşmalar imzalamıştır. Savunma sanayi alanında yapılan askeri yatırımla beraber askeri eğitim ve teknoloji transferi diğer ülkelere nazaran Türkiye'nin izlediği karşılıklı kazanma politikasıyla özdeşleşen bir hamle olarak savunma sanayi alanında yapılan yatırımların temelini sağlamlaştırmakta aynı zamanda personel istihdamı sağlayarak Afrika pazarında daha aktif olunmasını sağlamaktadır.

Türkiye'nin yurtdışındaki en büyük askeri eğitim tesisi 2017 yılında Mogadişu'da açılmıştır. Türk uzmanlar tarafından polis, jandarma ve ordu birliklerine eğitimler verilmektedir. Aynı zamanda kıtadaki barış ortamı için BM'ye asker desteği verilmekte ve kıta ülkelerine Barış Gücü kurmaları konusunda maddi ve personel desteği sağlanmaktadır. Afrika Kıta'sında kurulması hedeflenen askeri üsler Akdeniz'in güvenliği açısından büyük önem arz etmektedir.

2.2.2.3 Türkiye'nin Afrika Kıtasına yönelik kamu diplomasisi faaliyetleri

Nitekim yoksulluk, açlık, kuralık gibi kötü terimlerle anılan Afrika Kıtası'nın yer altı/üstü kaynak zenginlikleri, ucuz iş gücü, tarıma elverişli arazileri yüzyıllar boyunca Avrupalılar tarafından sömürüldü ve bu sömürgeciliğin diğer bir sonucu olan kölelik ortaya çıktı. Sömürgecinin Afrika Kıtası'nda bıraktığı izler çok derinlerde olmasının yanı sıra kıta üzerinde olumsuz algı oluşturacak terimlerin ortaya çıkması da bu sömürünün bir diğer sonucudur. Dönem dönem iç ve dış politikalar gereği sekteye uğrayan Afrika Kıtası ile Türkiye'nin ilişkilerinin gelişmesi yönünde adımlar küresel güçlerle rekabet etmek adına karşılıklı olarak atılmaktadır. Nitekim kurulan ve geliştirilen ilişkilerin temelde tarihsel bir zemin üzerinde inşa edilmesi de gayet tabiidir. Afrika Kıtasında sömürgeci bir geçmişe sahip olunmaması Türkiye Afrika Kıtası ilişkileri için pozitif bir durumdur. Osmanlı Devleti'nin devamı niteliğindeki Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bu durumu lehine kullanmaktadır. Osmanlı Devleti zamanında Afrika Kıtasındaki devletlerle dostluk zeminli ilişkiler inşa edilmiştir. Kan bağı faaliyetleri, hoşgörölü esaslı anlayışları ilişkilerin seyri açısından önemlidir. Aynı zamanda Afrika Kıtasının, diğer devletler tarafından sömürölmesine karşı çıkması, özellikle Kuzey Afrika'yı İspanyollara karşı savunması kıta devletleri açısından Osmanlı Devleti'ne karşı ilgiyi arttırmaktadır. Din kardeşliği sebebiyle Türkiye Cumhuriyeti Devletine duyulan ilginin yanı sıra Kurtuluş Savaşı sonucu bağımsızlığın kazanılması, Mustafa Kemal Atatürk'ün reformları da sadece ortak dine mensup Afrikalılardan ziyade kıta genelinde farklı din ve ırk mensuplarının da Türkiye'ye karşı sempaticanlığını arttırmaktadır (Hazar, 2014, s. 380).

Aktif dış politika kapsamında kamu diplomasisi faaliyetlerini uluslararası kamuoyu nezdinde tanınırlık sağlama ve güvenleri kazanarak yönlendirme yapabilmek, aynı zamanda bölgesel güç olma hedefi ile yoğun şekilde kullanmaya başlamıştır (Öztürk, 2009, s. 12-13). 1998 yılında başlayan Afrika Açılım Eylem Planı sonrasında Afrika Kıtası ile olan ilişkiler hız kazanırken Dışişleri Bakanlığı tarafından ilk defa bir kıta özelinde genel müdürlük kurulmuş olup Afrika Genel Müdürlüğü ile kıta olan ilişkilerinin hız kazanması sağlanmış olup sorunlara dair çözümler bulma politikaları geliştirilmiştir (Oba, 2016). Afrika Kıtası'na yönelik TİKA faaliyetleri, insani yardımlar, uluslararası alanda atılan adımlar ve arabuluculuk faaliyetleri Türkiye'nin yumuşak güç uygulamaları kapsamında

değerlendirilip kamu diplomasisinin de aktif ve etkili bir şekilde kullanılmasına olanak sağlamıştır (Araz & Özşahin, 2015, s. 505).

Yeniden düzenlenen uluslararası sistemde jeostratejik konumu sebebiyle bölgesel güç olma hedefi bulunan Türkiye uzun yıllar arka plana atılan Afrika Kıtası ile ilişkileri geliştirmek istemektedir. Tarihi ve kültürel geçmişlerinin yanı sıra kıta halkı tarafından sevilmesinin verdiği avantaj ile uluslararası sistemde siyasi, ekonomik ve stratejik gücünün tanınması ve artması için Afrika Kıtası ile olan ilişkileri değerlendirip kaybedilen yılların telafisi için mücadele etmektedir (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 479-480).

Ahmet Davutoğlu, “*Türkiye’nin dış politikasında en ciddi ihmale uğramış kıta bağlantısı Afrika’dır.*” diyerek Afrika Kıtası ile olan ilişkilerin ne denli önemli olduğuna vurgu yapmıştır (Davutoğlu, 2001, s. 208). Afrika Açılımının diğer önemli tarafı BM’de 53 sandalyenin Afrika Kıtası ülkelerine ait olması ve Akdeniz meselesinde Türkiye’nin Kuzey Afrika ile olan ilişkilerinin söz sahibi olması konusunda kritik olduğudur (Fırıldınıoğlu, 2012).

Bölgesel güç olma yolunda hızlı adımlar atmak isteyen Türkiye için Afrika önemli bir konumdadır. Afrika Kıtası’na tarihi geçmişi ile barışçı ve sorun çözücü olarak yaklaşım eşitlik ilkesine dayalı ilişkiler yürütmek isteyen Türkiye, bu ilişkilerin neticesinde kıtanın kalkınmasını ve kıtanın oyları yardımıyla uluslararası arenada söz sahibi olmak istemektedir.

Nitekim yürüttüğü politika sayesinde isteklerini gerçekleştiren Türkiye, Afrika’nın kuzeyinden ziyade Sahra Altı Afrika bölgesinde izlediği politikalar ile 2009 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu Geçici Üyeliği’ne Afrika Kıtası ülkelerinin oy yardımı ile seçiliyor. Afrika Kıtası ile ilişkilerde üst düzey ve eşit statüde diplomatik ziyaretlerde artış ilişkilerin olumlu seyri açısından önem arz ediyor. 2005 yılından itibaren Başbakan ve Cumhurbaşkanlığı döneminde kıtayı ziyaret etmediği tek yıl 2008 olan Recep Tayyip Erdoğan, görev süresi boyunca her yıl ilk yurtdışı ziyaretlerine Afrika’dan başlayarak ya da yıl boyunca en fazla ziyareti Afrika’ya yaparak verdiği önemi ortaya koymaktadır. Aynı zamanda kıtayı en fazla ziyaret eden lider konumunda olan Recep Tayyip Erdoğan’ın ziyaretleri kıta halkı tarafından da olumlu karşılanmakta ve ilişkilerin samimi bir ortamda ilerlemesine zemin oluşturmaktadır (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017, s. 479-482).

2.3 TÜRKİYE’NİN AFRIKA’DA UYGULADIĞI EĞİTİM DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ

Eğitimin kalitesi Türkiye’de her geçen gün artmaktadır. Verilen eğitimin uluslararası kalitelerde olması Türkiye’ye gelen yabancı öğrenci sayısındaki artışa bağlı olarak da anlaşılmaktadır. Afrikalı öğrencilere verilen bursları uzun vadede ilişkilerin pozitif yönde seyretmesi ve daha farklı iş birliği alanlarına dönüşmesi açısından oldukça önemlidir. Burs verilen öğrenci sayısındaki artış ve Afrikalı öğrencilerin Türkiye talepleri oldukça artmaktadır. Lise ve üniversite eğitimlerinin yanı sıra yüksek lisans ve doktora için de birçok Afrikalı öğrenci Türkiye’yi tercih etmektedir. 1992 yılından bu yana 15.000’den fazla Afrikalı öğrenciye lisans, yüksek lisans ve doktora programları için burs verilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı).

Türkiye’de aldıkları eğitim ile mesleklerini kazanan Afrikalı öğrenciler kültür, ticaret ve fahri diploması elçisi olarak farklı alanlarda ticaret girişimleri ile ekonomik alanda ilişkilerin büyümesini sağlamaktadır. Afrikalı öğrenciler eğitim hayatı boyunca Türkiye’nin kültürünü yakından inceleme fırsatı bularak ülkelerine döndükleri zaman iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesi yönünde çalışmalar gerçekleştirmektedir. Eğitim ilişkileri sadece öğrenciler üzerinden gitmemekte akademik personel değişim programları ile süreç farklı bir boyuta evrilmektedir. Dönem dönem düzenlenen eğitim zirvelerine cumhurbaşkanları düzeyinde katılımın olması kıta ülkeleriyle olan ilişkilerin ne denli önemli olduğuna dair büyük bir işarettir. Türkiye’de kaldıkları sürece olumlu imaja sahip olan Afrikalı öğrencilerin ülkelerine döndükten sonra ekonomiden siyasete kadar pek çok alanda Türkiye ile Afrika Kıtası ülkeleri arasındaki ilişkileri olumlu seyretmesine katkı sağlayacaktır (Boztaş D. Ö., 2018, s. 450).

2.3.1 Türkiye Maarif Vakfı

Türkiye Maarif Vakfı (TMV), Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına yurtdışında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) dışında eğitim kurumu açmaya doğrudan yetkili tek kurumdur. Kar amacı gütmeyen ve kamu yararı gözetilen bir vakıf olarak birçok ülkede okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar eğitimin her aşamasında aktif olarak faaliyet göstermek amacıyla 17.06.2016 tarihli ve 6721 sayılı kanun ile kurulmuştur. TMV, “*Anadolu irfanı ile insanlığın ortak kültürel birikimlerini harmanlayarak iyi insan yetiştirmek misyonuyla*” ve “*dünyanın*

her yerinde nitelikli eğitim kurumları açarak nitelikli eğitim vermek vizyonuyla” çalışmalarını sürdürmektedir (TMV, Hakkımızda, 2024).

Vakfın birden fazla alanda çalışmaları bulunmakta olup bu çalışmalar eğitim-öğretim alanında; okul öncesinden başlayarak temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları açmakta, etüt merkezleri ile kültür merkezleri kurmakta, eğitime destek alanında; farklı kültürlerden öğrenciler bulunması hasebiyle kültürel çeşitliklere uygun eğitim felsefesi hazırlamakta, Kariyer Takip ve Rehberlik Sistemi ile öğrencileri takip ederek kariyer planlamalarını yapmakta, burs ve barınma alanında; farklı kademelerdeki öğrenciler için yurt, pansiyon gibi barınma tesisleri kurmakta ve eğitim amaçlı nakdi yardımlar yapmakta, yayınlar ve ders materyalleri alanında; farklı kademelere uygun müfredatlar geliştirmekte ve bu müfredatlara uygun yayınlar hazırlamakta, tüm kademelerdeki öğrenciler için eğitim materyallerini sağlamakta olup eğitim sisteminin gelişmesi adına zirveler düzenlemektir (TMV, Çalışma Alanları, 2024).

Türkiye Maarif Vakfı, yatırımlarının kalıcı hale gelmesinin ancak eğitim ile olduğunun bilincinde olan Türkiye tarafından Türkiye eğitiminin uluslararası alanda dünyaya açılan kapısı niteliğindedir. ABD’den Afganistan’a, Almanya’dan Tanzanya’ya kadar dünya genelinde 67 ülkede tüzel kişilik kurma çalışmalarını tamamlayarak 52 ülke 467 eğitim kurumu ile eğitim faaliyetlerini sürdüren Türkiye Maarif Vakfı, Afrika Kıtası’nda 26 ülkede 198 okul ile eğitim faaliyetlerini devam ettirmektedir. Yaklaşık 23 binin üzerinde öğrenci eğitim hayatına Türkiye Maarif Vakfı sayesinde devam etmektedir (TMV, 2024). Afrika Kıtası’ndaki genç nüfus göz önünde bulundurulduğunda kıtaya yapılan yardım ve yatırımların en önemli alanı eğitimidir. Eğitim alanında yapılan yatırımlar hem Türkiye hem de küresel güçler açısından gelecek vadeden Afrika Kıtası için büyük önem arz etmektedir. 2016 yılı ve sonrasında Türkiye Maarif Vakfı’nın Afrika Kıtası’nda açılan ve devralınan eğitim kurumları ile Türkiye’nin Afrika Kıtası ile olan ilişkilerinde insan odaklı olduğunu söylemle kalmayıp uygulamaya koyduğunun en büyük göstergesidir. Afrika Kıtası’ndaki eğitim kurumlarındaki personellerin yerel vatandaşlardan seçilmesi kıta halkı için istihdam kaynağı oluşturmaktadır. Yürüttüğü bu inşa kaynakları politikası ile Türkiye Maarif Vakfı sadece eğitim alanında değil, ekonomik ve sosyal alanda da çalışmalara destek olmaktadır. Türkiye Maarif Vakfı’nın kıtadaki faaliyetleri arasında;

- Eğitim bakanlığı ve yüksek öğrenim kurumu ile iş birliği halinde olarak Afrika'daki eğitimin küresel anlamda dünyada geçerliliği olan bir eğitim halini alması,
- Afrika'daki genç nüfusa kaliteli eğitimler vererek, nitelikli bir nesil yetiştirme,
- Kıta halkına kendi dillerinde ve yerel kültüre saygılı, çağa uygun becerilerle donatmak,
- Türkçeyi öğretmek ve Türkiye'yi sevdiren bir müfredat ile FETÖ ile mücadele etmek yer almaktadır.

2.3.2 Yunus Emre Enstitüsü

Adını insan sevgisi ve toplumsal barışı temsil eden sembol bir isim olan 13. Ve 14. yüzyıllarda Anadolu'da yaşamış mutasavvıf Yunus Emre'den alan Yunus Emre Enstitüsü (YEE) (YEE, Neden Yunus Emre, 2024), *“Türkiye’yi ve Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla kurulmuş, faaliyetlerine 2009 yılında başlamıştır.”* (YEE, Kurumsal, 2024). Dünya genelinde 53 ülkede 64 tane kültür merkezi bulunan YEE, kültür merkezinin bulunmadığı ülkelerde ise çevrimiçi şekilde Türkçe öğretimine devam etmekte olup her yaş grubundan katılımcıya Türkçe öğretmektedir. Yabancı ülkelerde bulunan merkezlerde Türkçe öğretmekte ve Türk kültür ve sanatını da dünyaya tanıtmaktadır (YEE, Kurumsal, 2024).

Türk kamu diplomasisinin önemli bir paydaşı olduğunu yeni kurulmasına rağmen etki ettiği faaliyet alanı ve ulaştığı kişi sayısı ile gösteren YEE, kamu diplomasisi alanında başarılı çalışmalara imza atmaktadır. Yeni merkezlerin kurulmasıyla daha geniş bir coğrafyada hizmet verecek olan YEE bu anlamda Türk kamu diplomasisine verdiği önemi ortaya koymaktadır. Kültürün aktarımında dilin yadsınamaz öneminin bilincinde olarak dil eğitimi ve kültürel faaliyetlerle hizmet veren YEE, dış politikada Türkiye'nin uluslararası bilinirliğinin artması yönünde faaliyet göstermektedir (Gündoğdu, 2021, s. 204-205).

Dünyanın her yerinden Türkiye ile dost insan sayısını arttırmak vizyonu ve Türkiye'nin uluslararası alanda tanınırlığını arttırarak güven sağlaması misyonu ile hareket eden YEE, vizyon, misyon ve kuruluş ilkesine uygun hareket etmeye çalışmaktadır. Eğitim ve kültürel faaliyetler olmak üzere iki alanda çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Eğitim alanında

yabancılara Türkçe öğretimi hizmeti vermekte ve çeşitli eğitim programları düzenlemektedir. Kültür etkinlikleri düzenleyerek farklı kültürlerin etkileşime geçmesini ve Türk kültürünün uluslararası alanda yayılmasını sağlayarak da kültürel alanda çalışmalarını yürütmektedir.

Türk dili ve edebiyatını, kültürünü, sanatını sevdirek kültürel alışverişi arttırmayı hedefleyen Yunus Emre Enstitüsü, Türkçe öğretmek için Türkoloji ve Türk Dili ve Edebiyatı alanında öğretim elemanlarını geçici görevlendirme ile Afrika Kıtası'na göndermektedir. Burundi, Fas, Güney Afrika Cumhuriyeti, Nijerya, Ruanda, Somali, Cezayir, Uganda, Tunus, Tanzanya, Mısır, Sudan ve Senegal olmak üzere toplam 13 Afrika ülkesinde faaliyetlerini sürdürmekte olan Yunus Emre Enstitüsü Somali, Sudan ve Fas'ta ikişer tane kültür merkezi ile hizmet vermektedir. Kültürel ve tarihi birikimin daha fazla olduğu bölgelerde faaliyetlerin yapıldığı göz ardı edilmemektedir. Dünyayı sarsan pandemi dönemi Covid-19 virüsü sebebiyle YEE'nün faaliyetlerini yavaşlatsa da 2022 yılından itibaren çalışmalarına ara vermeden devam etmektedir. Kültür-sanat, eğitim, kültürel diplomasi ve bilim-akademi başlıkları altında faaliyetler 4 maddede toplanmaktadır. Türk kültür merkezleri vasıtasıyla Türkiye'nin tanınırlığını arttırmayı hedeflemektedir. Kültür merkezleri içerisinde çeşitli etkinlikler düzenlenerek bu faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Topçu, 2024, s. 48-49).

Eğitim başlığında yapılan faaliyetler arasında “Yabancılar İçin Türkçe Kursları, Türkçenin Seçmeli Yabancı Dil Olarak Okutulması Projesi, Türkçe Öğretim Setleri ve Yardımcı Materyallerin Hazırlanması, Uzaktan Türkçe Öğretimi Projesi, Eğitimcilerin Eğitimi ve Türkçe Yeterlilik Sınavı (TYS)” gelmektedir. Yabancılar için Türkçe eğitimleri sayesinde binlerce kişinin her yıl Türkçe öğrenmesi sağlanmaktadır. TOEFL ve IELTS gibi İngilizce akreditasyonunu sağlayan sınavlar gibi Türkçe Yeterlilik Sınavı (TYS) her yıl düzenlenmekte ve uluslararası akreditasyonu sağlayarak Türkçe öğretimi sertifikalandırmaktadır (YEE, 2019, s. 20).

YEE açılan kültür merkezlerinde farklı faaliyetler düzenleyerek kamu diplomasisine katkı sağlamaktadır ama en etkili olduğu alan Türkçe eğitimidir. Türk Kültür Merkezleri vasıtasıyla merkezin bulunduğu bölgelerde her yıl binlerce kişinin Türkçe eğitimi almasına ve Türk kamu diplomasisinin olumlu yönde gelişmesine imkan vermektedir. Kültür

merkezinin ilkinini 2009'da açan YEE Afrika Kıtası'ndaki çalışmalara ise 2010 yılında Kahire'de açtığı kültür merkezi ile başlamıştır. Osmanlı'dan kalan tarihi ve kültürel mirasa binaen Kuzey Afrika ile daha sıkı ilişkiler yürütse de günümüzde kıta genelindeki 16 kültür merkezini öncelikle 20'ye çıkartarak faaliyetlerine devam etmekte ve Türk dış politikasının bir paydaşı olarak yerini almaktadır (Topçu, 2024, s. 49-50).

Sadece kültür merkezlerinde Türkçe eğitimi ile sınırlı kalmayan YEE birçok üniversiteyle Türkoloji bölümlerinin açılması için iş birlikleri de yapmaktadır. Türkçe öğretiminde üniversite düzeyinde verilecek olan bu eğitim için Afrika Kıtası'ndaki birçok üniversiteyle anlaşma sağlanmıştır. 2022 yılına gelindiğinde başlangıçta kıta genelinde 4 tane olan Türkoloji bölümü sayısı 27'ye yükselmiştir (YEE, 2022, s. 48-49). Ortak mirasın olduğu Kuzey Afrika bölgesiyle birlikte özellikle Doğu Afrika'daki ilişkiler ve yapılan çalışmalar Türk dış politikasının hedeflediği Türkiye'nin tanınırlığının ve Türk kültürüne olan ilginin pozitif yönde artmasını göstermektedir. İnsani yardımla birlikte teknik yardımlar da sağlayarak ülkelerin kalkınmasını sağlayan Türkiye, yaptığı yardımlar ve çalışmalarla Türkiye'ye karşı beslenen iyi duyguların gelişmesini ve güven ortamının oluşmasını sağlamıştır. Bu durumu her yıl sayısında artış gösteren kültür merkezlerine katılım sayısı, Türkçe Yeterlilik Sınavındaki başarı sayısı ve Türkoloji kapsamında protokol imzalamak isteyenlerin sayısı doğrulamaktadır (Topçu, 2024, s. 52). Türkoloji bölümünde okuyan kişiler Türkçeyi öğrenmenin yanında Türkiye'yi de yakından tanıma fırsatı elde etmişlerdir.

2.3.3 Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB)

6 Nisan 2010 tarih ve 5978 Sayılı “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile ihdas edilen ve 15 Temmuz 2018 Tarihli ve 4 Sayılı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile yeniden yapılandırılan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB); Türkiye'deki uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalar yapmakta, yurtdışında yaşamlarını sürdüren vatandaşları, soydaşları ve akraba topluluklarına yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir (YTB).

7 milyonluk Türk diasporası dünyanın dört bir tarafına dağılmış vaziyettedir. 7 milyonluk diasporanın bulundukları ülkeler, kendileri ve Türkiye için anavatanları ile olan bağlarını koparmamaları, aksine güçlendirmeleri son derecede önemlidir. Bu bağlamda YTB'nin çok

yönlü ve kapsamlı bir politikası bulunmaktadır. Türklerin kimlik ve kültürlerinin ve özellikle dillerinin muhafaza edilerek aidiyetin kaybolmaması adına yapılan faaliyetler YTB'nin diaspora politikasının ana unsurlarıdır (YTB).

Kafkasya'dan Afrika'ya, Ortadoğu'dan Doğu Avrupa'ya, Balkanlar'dan Orta Asya'ya kadar uzanan geniş coğrafyada tarihi ve kültürel birikimlerinin ortak olduğu kardeş olarak nitelendirilen soydaşları ve akraba toplulukları ile ekonomik, akademik ve sosyal gibi farklı alanlarda ilişkileri yönetmek, çalışmalar yapmak YTB'nin diğer ana faaliyet alanıdır (YTB).

Uluslararası öğrenci hareketliği YTB'nin üçüncü çalışma alanıdır. Türkiye Bursları 2012 yılından beri YTB'nin uhdesinde gerçekleştirilmektedir. Türkiye Bursları, farklı kurumlarla koordineli şekilde yönetilen farklı ülkelerden Türkiye'ye eğitim amacıyla gelen yükseköğretimdeki uluslararası öğrencilere yönelik zengin içerikli ve detaylı bir programdır. 175'ten fazla ülkeden 165 bin başvurunun alındığı ve her yıl 5 bin kişiye verilen Türkiye Bursları kapsamında şu an Türkiye'de 15 bin burslu yükseköğretimde eğitim gören uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler lisans ve lisansüstü programlarda kısa ve uzun vadeli seçeneklerle bu burs programından yararlanmaktadırlar. Eğitimlerinin ardından nitelikli insan kaynağı olarak ülkelerine dönen mezun öğrencilerin Türkiye ile olan ilişkilere katkı sağlamaları beklenmektedir. Dünya genelinde Türkiye Bursları ile mezun olan ve Türkiye Mezunları ailesine dahil olan 150 bin mezun öğrenci vardır. YTB, Türkiye'nin dış politikada yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinde yumuşak güç aracı olarak verilen yetki kapsamında kendi alanında çalışmalarını yürütmektedir. (YTB).

Türkiye ile ortak geçmişinin yüzyıllar öncesine dayandığı Afrika Kıtası ülkeleri ile olan ilişkilerde YTB kamu diplomasisi bağlamında yumuşak güç unsuru olarak ilişkilere olumlu yönde katkı sağlamak adına çalışmalar yürütmektedir. Uluslararası öğrenci hareketliliği son yıllarda dünya genelinde çok hızlanmıştır. YTB olarak Türkiye'nin bu alanda çalışmalarını hızlandırmak adına düzenlediği Türkiye Bursları programlarına her yıl 160 binden fazla öğrenci dünyanın dört bir yanından başvuru yapmaktadır. Türkiye Burslarına yapılan başvuruların dörtte birini Afrika Kıtası'ndan başvuran öğrenciler oluşturmaktadır. Bu yoğun talebin karşılığı olarak her yıl verilen 5 bin bursun hatırı sayılır bir kısmı Afrikalı öğrencilere ayrılmaktadır. Lisans, yüksek lisans ve doktora alanlarında yapılan burs başvurularında 2022 yılında 845 Afrikalı öğrenciye yeni dönem için burs verilmiştir. Bu sayıyla birlikte kıta

genelinden gelerek eğitim hayatına Türkiye’de devam eden 3928 Afrikalı öğrenci bulunmaktadır. Eğitim planlaması yapılırken gelen öğrencilerin ülkelerinin ihtiyaç duydukları alanlarda üniversitelerdeki bölümlere yönlendirilmesi sağlanmakta olup mezuniyet sonrası ülkelerinde yapacakları çalışmalar ile Afrika Kıtası’nın kalkınmasında önemli rol oynayacaklardır (Tepeciklioğlu & Bayram, 2023, s. 8).

Eğitim hayatlarını başarıyla tamamlayan uluslararası öğrenciler, mezuniyet sonrasında Türkiye Bursları programı kapsamından çıkarak Türkiye Mezunları grubuna dahil olmaktadır. Türkiye Mezunları, Türkiye’de eğitim gören öğrencilerin mezuniyet sonrası ülkelerine döndüklerinde hem kendilerinin Türkiye ile olan bağının kopmaması hem de bulundukları unvan neticesinde ülkeleri ile Türkiye’nin ilişkilerinin sosyal, akademik, ekonomik gibi farklı alanlarda pozitif yönde seyretmesi adına çalışmalar yürütülmesi YTB’nin bir diğer faaliyet alanıdır. Türkiye Mezunları dünya genelinde 150 bine yaklaşmıştır (Tepeciklioğlu & Bayram, 2023, s. 8).

Mogadişu, Addis Ababa, Trablus ve Hargeysa’da 2022 yılında mezunları ile buluşan YTB Afrika Kıtası’nın genelinde 14 tane Türkiye Mezunları Derneği ile 12 ülkede faaliyetlerini gerçekleştirmektedir (Tepeciklioğlu & Bayram, 2023, s. 8-9). YTB’nin eğitim ve kültürel hareketlilik adına düzenlediği Afrika Medya Temsilcileri Eğitimi Programı (AFMED) ile Kamu Görevlisi ve Akademisyenlere Yönelik Türkçe İletişim Programı (KATİP) programları ile Afrika odaklı çalışmalar yürütmektedir. 2022 yılında AFMED kapsamında 19 katılımcıya ve KATİP kapsamında 10 katılımcıya Türkçe ve medya alanları başta olmak üzere farklı alanlarda zengin içerikli eğitimler düzenlemiştir. Bu tarz çalışmalarının sürdürülebilir olması YTB ile Afrika Birliği arasında yükseköğretim, diaspora ve akademik çalışmaları içeren iş birliği protokolü imzalanmasının katkısı büyüktür. Aynı zamanda büyük bir boşluğu dolduran Afrika Yıllığı, 2021 yılında okuyucusuyla buluşmuş Afrika Yıllığı 2022 ve Afrika Yıllığı 2023 ile seri halde devam etmekte, Türkiye Afrika Kıtası ilişkilerine farklı açılardan değinerek detaylı ve derinlemesine bir çalışma içermektedir (Tepeciklioğlu & Bayram, 2023, s. 9).

3. TÜRK EĞİTİM DİPLOMASİSİNDE SOMALİ ÖRNEĞİ

3.1 SOMALİ'YE GENEL BAKIŞ

Somali, Afrika Kıtası'nın doğusunda yer almaktadır. Güney ve güneydoğusunda Hint Okyanusu, güney ve güneybatısında Kenya, kuzey ve kuzeydoğuda Aden Körfezi ile Cibuti ve batıda Etiyopya ile komşudur. 3000 kilometreden fazla denize olan kıyısı ile Afrika Kıtası'nın en uzun sahil şeridinde sahip ülkesidir. Bab'ül Mendep Boğazı ile Süveyş Kanalı'na olan yakınlığı ile stratejik olarak önemli bir konumda yer almaktadır. Güneyindeki Juba ve Shabelle nehirlerinin etkisiyle ılıman iklim koşulları görülürken ülkenin kuzey kesiminde dönem dönem kuru ve sıcak havanın etkisiyle kuraklıklar görülmektedir (Artokça, 2014, s. 207-208). Ülkenin coğrafi konumuna bakıldığında düz araziler ön plana çıkmaktadır. Petrol ve doğalgaz bakımından zengin olan Somali, kıtanın geri kalanına bakıldığında tarıma elverişli verimli topraklara sahiptir (Mehmetçik & Belder, 2017, s. 442-443). Somali'nin başkenti Mogadişu'dur. Etnik olarak nüfusa bakıldığında %85'i Somalililer, %15'lik dilimi ise Bantular ve Somalili olmayanlar oluşturmaktadır. Resmi dil olarak Somali dili ve Arapça kullanılırken ülke genelinde hakim olan inanç ise Sünni (Şafi) İslam anlayışıdır (Mwangi, 2012, s. 517).

3.2 TÜRKİYE SOMALİ İLİŞKİLERİ

Derin bir tarihe sahip olan Türkiye Somali ilişkilerine bakılan bu bölümde konu bütünlüğü bakımından 1923 yılı öncesinde Osmanlı Devleti Somali ilişkilerine de değinilmiştir. Kıta içindeki çatışmalar sebebiyle Somalililer, Osmanlı Devleti'nden yardım istemişlerdir (Lewis, 2003, s. 26). Osmanlı Devleti, 1506 – 1543 yılları arasında İmam Ahmed İbrahim liderliğindeki Somalilere Hristiyan düşmanlarına karşı mücadelelerinde ateşli silah desteği sağlamışlardır (Farer, 1965, s. 5-7). Somali kıyı şehirleri 17. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti ile kan bağı olan yerel hanedanlıklar tarafından yönetilmiştir (Lewis, 2003, s. 27-33). 20. yüzyıla kadar Avrupalı ülkelerin sömürgeleştirme politikalarını engellemek mümkün olmasa da sürecin uzatılması için Osmanlı Devleti bölgede kendisine bağlı beylikler, emirlikler ve kabileler gibi yerel unsurlara destekler vermiştir. En önemli yerel unsur olarak değerlendirilen ve 1899'da başlayıp ölümüne kadar hareketinin liderliğini sürdüren Seyyid Hasan liderliğindeki Derviş Hareketi, Osmanlı Devleti'nden askeri danışmanlık ve silah

desteği almıştır (Şahin M. , 2021, s. 116). Habeşistan Kralı ve Seyyid Hasan'ın dahil olduğu, sömürgecileri bölgeden çıkarmak için Enver Paşa'nın yaptığı plan, Habeşistan Kralı'nın Türk yanlısı tutumuyla tahtan indirilmesiyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Orhonlu, 1996, s. 171-174). I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin desteğinin kesilmesiyle Seyyid Hasan maddi imkansızlıklardan dolayı başarısız olmuş ve 1920 yılında hava saldırısı sonucu öldürülmüştür. Seyyid Hasan sonrasında sömürgecilere karşı Somali'de herhangi bir girişim görülmemiştir (Omar, 1992, s. 473-475).

Cumhuriyet'in kuruluşundan 2000'li yıllara kadar Somali ilişkileri üst seviyede olmamıştır. Bağımsızlığını 1960 yılında kazanan Somali ile bu dönemde çeşitli temaslar kurulmuştur. 1960-1969 yılları arasında kısa bir demokrasi tecrübesi olan Somali, 1969'daki SSCB yanlısı darbe sonrasında Doğu Blokunda yer almış ve Somali ile Türkiye arasında, Somali Doğu Blokundan Etiyopya'ya açtığı savaş yüzünden çıkartılıp Batı Blokuna dahil olana kadar ilişki kurulmamıştır. İlişkileri derinleştirmek adına 1979 yılında Somali, Türkiye'de büyükelçilik açmıştır. Buna müteakip Türkiye de 1981 yılında Somali büyükelçiliğini açmıştır. İlişkileri derinleştirmek adına ilk adımlar atılmasına rağmen Somali'de başlayan iç savaş sebebiyle Türkiye 1993 yılında Mogadişu'da bulunan büyükelçiliğini kapatmak durumunda kalmıştır (Şahin M. , 2021, s. 116-117). Bölgede BM aracılığıyla ilişkilerini devam ettiren Türkiye, Korgeneral Çevik Bir komutasındaki UNOSOM II taburunu Somali'ye göndermiş ve bu birlik Mogadişu Havalimanı'nın güvenliğinden sorumlu olmuştur. Bu süre zarfında Somalililere insani yardımda bulunan Türk taburu, bölgede Türkiye'ye karşı olumlu algı oluşmasını sağlamıştır (Bir, 1993, s. 29-46). 1994 yılında ABD'nin Somali'den çekilmesiyle Türkiye bölgeden ayrılmıştır. 2000-2012 yılları arasında Somali Geçiş hükümetlerinin yönetimleri döneminde Türkiye Somali ilişkileri sınırlı bir seviyede kalmış, üst düzey ziyaretler ve temaslar gerçekleşse de olumlu sonuçlar alınmamıştır (Group, 2012, s. 2-3).

Türkiye Somali ilişkileri 2011 yılındaki kıtlık ile tekrar canlansa da ilişkinin zemini 1998 yılındaki Afrika Açılım Eylem Planının ilan edilmesiyle başlamış, 2005 yılının Afrika Yılı ilan edilmesi ve 2008 yılında 1. Türkiye Afrika Birliğı Zirvesinin gerçekleşmesi ile takip edilmiştir. 2010 yılında Afrika Strateji Belgesi imzalanmış ve kıta ülkeleriyle olan ilişkiler derinleşmeye başlamıştır (Şahin M. , 2021, s. 117). Somali ilişkilerinde dönüm noktası olan ve Somali için ağır sonuçları olan kıtlık krizinde ilişkilerin ilerlemesini Türkiye'nin krizi ele

alma biçimi sağlamıştır. Krize dair karar alıcı konumunda kalmayan Türkiye, Somali'nin krizi atlatması için seferber olmuştur. 19 Ağustos 2011'de Başbakan Erdoğan'ın STK temsilcileri, iş insanları, medya temsilcileri, sanatçılar, bakanlar ve aile üyelerinin bulunduğu kalabalık bir heyetle Mogadişu'ya gitmesi Türkiye'nin Somali'ye karşı pozitif tutumunun dünyaya duyurulması olarak gözlemlenmektedir (Şahin M. , 2021, s. 119). Bu ziyaret uzun yıllar sonra Afrika Kıtası dışından bir liderin Somali'yi ziyaret etmesi bakımından oldukça önemlidir. Ziyaret sonrasında diplomatik ve siyasi ilişkiler gelişmeye başlamış ve Türkiye 1 Kasım 2011'de Mogadişu'daki büyükelçiliğini tekrar açarak diplomatik faaliyetlere başlamıştır (Faraade, 2022, s. 52). İnsani yardım ile başlayan Türkiye Somali ilişkileri günümüzde çok yönlü olarak devam etmektedir. 2011 yılındaki kuraklık sonrasında Türkiye'nin Somali'ye yönelik insani yardım faaliyetleri ivme kazanmış ve yapılan yardımlar 400 milyon doları geçmiştir. Yapılan bu ciddi tutarlı yardım Türkiye'nin yurtdışına yaptığı en yüksek miktartlı yardım olarak bilinmektedir (Ozkan & Orakci, 2015, s. 347). İnsani yardım, kalkınma, sağlık, eğitim ve askeri alanlarda başta olmak üzere çeşitli alanlarda ilişkilerin geliştirilmesi adına devlet kurumları, STK'lar ve çeşitli aktörlerle faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'nin Somali'ye yönelik faaliyetleri sadece insani yardımla kalmayarak ülkenin kalkınmasına yönelik çalışmaları da içermektedir. Türk şirketler tarafından Somali'de yapılan yatırım ve alt yapı hizmetleri ile ülkenin ekonomi, inşaat, hayvancılık, endüstri, tarım, internet ve telekomünikasyon gibi alanlarında gelişmeler meydana gelmiştir. Liman ve havalimanlarını da Türk şirketlerin işletmesiyle Somali, Türkiye için yeni bir pazar olarak ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra Somali'nin liman ve havalimanları Türk şirketler tarafından işletilmeye başlanmış olup mevcut yerlerin korunması ve ticari sistemin hızlanması amacıyla 50 milyon dolarlık yatırım yapılmıştır (Şahin G. , 2021, s. 294). Somali'deki yapılan insani yardımlar ile kalkınma yardımları sebebiyle Türkiye insanlar gözünde kurtarıcı rolünde yer almıştır (Cannon, 2016, s. 98-117). Uzun yıllar Afrika Kıtası'nın kuzey ve doğusunu yöneten Osmanlı Devleti'nin devamı niteliğindeki Türkiye Cumhuriyeti'nin sömürgecilik faaliyetlerinden uzak ve Müslüman kimliğe sahip olması Somali ile olan ilişkilerin ilerlemesinde Batılı ülkelere göre kolaylaştırıcı etkenler olarak görülmektedir (Dumangöz, 2022, s. 81).

Dış politikadaki en etkili yöntemlerden olan sağlık alanındaki çalışmalar ülkelerden ziyade bireysel olarak ülke vatandaşlarıyla teması gerektirdiğinden etkisi ve kalıcılığı bakımından oldukça önemlidir. Sağlık alanındaki çalışmalar hastane inşaatları, teknik ekipman tedariki, alanda uzmanlık eğitimleri, ilaç yardımları, hasta taşımacılığı gibi farklı şekillerde yapılmaktadır. Hastane ve sağlık kurumları inşaatlarından teknik ekipman ve ilaç tedarikine, sağlık personelleri gönderimi ve eğitiminden gıda yardımlarına, temiz su kuyuları açılmasından kurban ve ramazan yardımlarına, akademik çalışmalar ile konferanslardan yetimhaneler açılmasına kadar birçok farklı alanda çalışmalar bakanlık koordinesinde TİKA, İHH, YYD ve Türk Kızılay gibi STK'ların destekleriyle yürütülmektedir (Dumangöz, 2022, s. 86). Kıtık ve kuraklık döneminde Somali'de açılan 4 adet sahra hastanesinde 2014 yılına kadar 350 bine yakın Somalili vatandaşa genel cerrah, pratisyen hekim, hemşire, çocuk, dahiliye ve kadın doğum uzmanlarından oluşan Sağlık Bakanlığı UMKE gönüllü ekibi ile sağlık hizmeti sunulmuştur. Aynı zamanda Somali'nin birçok ilinde ilaç ve tıbbi destek tedariki sağlanmıştır. Kriz sonrası yapılan acil insani yardımlar sonrasında kalıcı çözümler arama yolunu tercih eden Türkiye, 2014 yılında Somali'nin başkenti Mogadişu'da 250 yataklı Mogadişu Somali – Türkiye Recep Tayyip Erdoğan Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ni faaliyete geçirmiştir. Doğu Afrika'daki en kapsamlı ve modern hastane olmasının yanında sağlık çalışanlarına yönelik eğitim verilen bir yapısı bulunmaktadır. Toplam 63.000 m2 alan içerisinde lojmanlar, cami, hastane ve hemşirelik okulu bulunmaktadır. Hastane içerisinde ameliyathane, doğumhane, yoğun bakım üniteleri, fizik tedavi, radyoloji, diyaliz gibi farklı üniteler bulunmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2024). Geçen 13 yıl boyunca Türkiye Somali'ye yönelik sağlık yardımlarını devam ettirmiş, ülke genelinde yaşanan her türlü olayda destek vermeye devam etmiştir. Özellikle Covid-19 zamanında 147 ülkeye tıbbi yardım gönderen Türkiye'nin yardım gönderdiği bölgelerde Afrika Kıtası birinci sırayı almıştır. Bu kapsamda Afrika Kıtası'ndaki diğer ülkeler gibi Somali de Türkiye'den tıbbi yardım ve gıda desteği görmüştür. Yardımlar kapsamında çeşitli teknik ekipman, ilaç ve malzeme tedariki sağlanmıştır (Düğer, 2023, s. 9-15).

2011 yılından itibaren yapılan yardımlar, altyapı ve üst yapı çalışmaları ile kalkınma programlarına Türkiye 1 milyar dolardan fazla bir bütçe harcamıştır. 5 Kasım 2020'de Resmi Gazetede belirtildiği üzere Türkiye Somali'nin IMF'ye borcunun hafifletilmesi için 372 bin SDR'lik (Special Drawing Rights – Özel Çekme Hakkı) hibe desteğini açıklamıştır. Bu

yatırımlar ve yardımların bir sonucu olarak Türkiye Somali ticaret hacmi her yıl artarak ilerlemiş ve TÜİK verilerine göre 2013 yılında 61 milyon dolar olan ihracat hacmi 2024'ün ilk altı ayında 207 milyon dolara ulaşmış ve yıl sonu rakamlarında 400 milyonu geçmesi hedeflenmektedir. Aynı şekilde ithalat rakamlarına bakıldığında ise 2013 yılında 1 milyon dolar olan ithalat hacmi 2024'ün ilk altı ayında 20 milyon doları geçmiştir (TÜİK, 2024). Ticaret hacminin bu denli artmasıyla Türk Hava Yolları'nın da doğrudan bağlantısı bulunmaktadır. Somali'nin dış dünyayla bağlantısını İstanbul aktarmalı uçuşları ile onlarca ülkeye uçmalarını sağlamasıyla Türk Hava Yolları gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda rahatlıkla Türkiye'ye gelebilen Somalili iş insanları ile Somali'ye yatırım düşünen Türk iş insanlarının kolaylıkla Somali'ye ulaşması iki ülke arasındaki ticaret hacminin artmasına katkı sağlamaktadır (Faraade, 2022, s. 80-81). TİKA koordinesinde yapılan yatırımlarda çeşitli kamu kurumları ve STK'lar aktif olarak rol almaktadır. TİKA'nın koordinesinde Somali'de DSİ (Devlet Su İşleri) ile ortaklaşa açılan 26 su kuyusuyla 200 binden fazla insanın temiz suya erişimi sağlanmış, Barbera ve Puntland şehirlerindeki hastanelerde tamir ve tadilat işlemleri ile ekipman tedariki sağlanmış, Türkiye Diyanet Vakfı 2012 yılında Baenadır Hastanesinde gıda yardımı ve Hazreti Ayşe Yetimhanesinde tadilat ve tedarik sağlamış, aynı zamanda Merkez Camii ve Abdulaziz Cami olarak TDV Somali'de iki cami inşaatı tamamlamış, İHH 1996 yılından günümüze kadar 36 tane su kuyusu ile 250 binden fazla insanın temiz suya erişimini sağlamış ve Afrika Kıtası genelinde 157 bin katarakt ameliyatının 600 tanesini Somali'de gerçekleştirmiş, Yardımelî Derneği tarafından yaptırılan ve 2016 yılında faaliyete başlayan Somali Çocuk ve Kadın Doğum Hastanesinde yüzlerce Somalili tedavi edilmiş ve Deniz Feneri Derneği'nin katkılarıyla 2011 yılında faaliyetine başlayan Deniz Feneri Acil Yardım Hastanesi ile günlük yaklaşık 300 hasta sağlık hizmetinden yararlanmıştır. Başkent Mogadişu'da Deniz Feneri Derneği'nin 2022 yılında inşaatını tamamladığı bir sağlık ocağı da bulunmaktadır.

3.3 TÜRK EĞİTİM DİPLOMASİSİNDE SOMALİ FAALİYETLERİ

Eğitim diplomasisi faaliyetleri kamu diplomasisi içerisinde önemli bir noktadadır. Kamu diplomasisinde etkili sonuçlar getiren eğitim diplomasisi faaliyetleri genellikle orta ve uzun vade politikalarla yürütülmektedir. Somali'de yürütülen eğitim diplomasisi faaliyetleri eğitim kurumlarının açılışı, Türkçe öğretimi, burslar, öğrencilere yönelik nakdi yardımlar ile ülke güvenliği ve kalkınmasına yönelik personel eğitimlerine yönelik çalışmaları

içermektedir. Somali'ye yönelik eğitim diplomasisi faaliyetlerini Türkiye Diyanet Vakfı, YTB, YEE, Türkiye Maarif Vakfı ile TİKA'nın koordinesinde kamu kurumları ile STK'lar gerçekleştirmektedir.

YEE'nün Somali'de açtığı bir adet kültür merkezi bulunmaktadır ve bu kültür merkezi başkent Mogadişu'dadır. Mogadişu Üniversitesi ile City Üniversitesi ile Türkoloji protokolü imzalanmıştır (YEE, 2023 Faaliyet Raporu, 2023, s. 8). Aynı zamanda Türkçe kurslarına erişimin kolay olması Somalili vatandaşların Türkiye'ye seyahat etmek ya da ülkelerindeki Türk kuruluşlarında çalışmak amacıyla Türkçe öğrenmeye teşvik edilmesi bakımından oldukça önemlidir. Bu kapsamda YEE, Somali'de 3 okulda 624 öğrenciye her yıl Türkçe dil kursu vermektedir (YEE, 2023, s. 234).

Türkiye Diyanet Vakfı'nın Somali'de eğitim diplomasisi alanındaki çalışmalarına bakıldığında Türkiye'ye gelen öğrencilere burs imkanı sağlamak ve Somali'nin farklı bölgelerinde açtığı imam hatip okullarıyla ülkenin din görevlilerini yetiştirmektedir. Bu kapsamda TDV, Somali'de Borama, Hargeisa, Benadir ve Mogadişu'da açtığı ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerindeki toplam 5 okulda çalışmalarını yürütmeye devam etmektedir. Borama'daki Fatih Sultan Mehmet Lisesi'nde 250 öğrenci, Hargeisa'daki Hikma İslami İlimler Fakültesi'nde 30 öğrenci, Mogadişu'daki TDV Mogadishu Şeyh Sufi İmam hatip Lisesi'nde 329 öğrenci, Mogadishu Üniversitesi'nde 65 öğrenci ve Benadir'de bulunan Türkiye Maarif Vakfı Benadir Lisesi'ndeki 44 öğrenci olmak üzere toplam 718 öğrenciye burs desteği sağlamaktadır. Aynı zaman eğitim kurumlarının tadilat işlemlerini gidererek materyal desteği ile nitelikli insan kaynağı yetiştirmek için çalışmalarını yürütmektedir (TDV, 2023, s. 27-32).

Türk eğitim diplomasisinin önemli bir paydaşı olan ve 2012 yılından beri Türkiye Burslarını uhdesinde gerçekleştiren YTB, 2019 yılında 446 Somalili öğrenciye burs vermiştir. Aynı yıl Somalili öğrencilerden 304 tane mezun verilmiş ve mezun öğrenciler ülkelerine geri dönmüşlerdir (AA, Somali'nin 'Kara Gün Dostu' Türkiye, 2019). Mezun olan öğrencilerle iletişimi koparmayan YTB, mezunlarını gönüllü elçi olarak görmektedir. Gönüllü elçiler ülkelerinde Türkiye lehine çeşitli tanıtım faaliyetleri yürütmektedirler. Bu faaliyetlerin devamlılığı ve iletişimin kopmaması adına YTB mezun olan öğrencilerle mezun buluşmaları adı altında farklı aktivitelerle bir araya gelmektedir. Bu aktiviteleri mezun dernekleri

üzerinden yürüten YTB'nin Mogadişu ve Hargeysa olmak üzere Somali'de iki tane mezun derneği bulunmaktadır (Türkiye Mezunları, 2018) . Eğitim diploması orta ve uzun vadeli politikalar gereği yürütülen çalışmalar olarak ifade edilse de yakın dönemde canlı örneklerini görmek mümkündür. 1985 doğumlu Abdulkadir Mohamed Nur Türkiye Bursları programı kapsamında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde eğitim alarak 2016 yılında mezun olmuştur. Ülkesine dönen Nur, 2020 yılında Somali Adalet Bakanı olarak göreve başlamış ve ilk yurtdışı ziyaretini Türkiye'ye gerçekleştirmiştir. 2021 yılında ise Abdulkadir Mohamed Nur, Somali Savunma Bakanlığı görevine getirilmiştir (YTB, 2021). Türkiye Mezunları Fatma Eng. Saalihi ise Somali Cumhurbaşkanı Özel Kalemliği görevini üstlenmektedir (TİKA, 2023).

Somali, Türkiye Maarif Vakfı'nın ilk kez yurtdışında okul açtığı ülkedir (TMV, 2019). Türkiye Maarif Vakfı Somali'deki çalışmalarını 21 Kasım 2016'dan itibaren okul öncesi, ilk ve orta öğretim kademelerinde 7 eğitim kurumu ve 3 yurt ile yürütmektedir. Bu okullar Banadır'da bulunan anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise, KM4 erkek lisesi ile ortaokul ve Hargeisa'da bulunan lisedir (TMV, 2021). Belirtilen okullarda 2016 – 2017 eğitim öğretim yılında 80 öğrenciden 60 tanesi mezun olmuş ve bu öğrenciler Türk üniversitelerinin düzenlediği Yabancı Öğrenci Seçme Sınavını kazanarak yükseköğretimlerini Türkiye'de devam ettirme kararı almışlardır. Öğrencilerin 17 tanesi mühendislik, 5 tanesi bankacılık ve finans, 4 tanesi mimarlık, 8 tanesi eğitim, 6 tanesi siyaset bilimi ve kamu yönetimi, 20 tanesi de farklı branşlar olmak üzere çeşitli fakültelerden kabul aldılar. 2017 verilerine göre Türkiye Maarif Vakfı'nın Somali'deki ilköğretim ve lise kademelerinde 700 öğrenci eğitim hayatına devam etmişlerdir (TMV, 2017). 2019 yılında Somali'de 880 öğrenci TMV okullarında eğitim görürken, KM4 erkek lise okulundan 63, Banadır kız lise okulundan 41 toplamda 104 öğrenci Türkçeyi iyi derecede öğrenerek mezun olmuşlardır (TMV, 2019). Somali'nin en başarılı okulu olarak anılan Somali Maarif Okulları ülke genelinde 3 kampüsünde toplam 1200 öğrenci ile eğitim öğretim çalışmalarına devam etmektedir (TMV, 2022). TMV okulları Somalili gençlere sadece öğrencilik dönemlerine değil mezuniyet sonrasında da hazırlamak amacıyla eğitim öğretim faaliyetleri sırasında kariyer günleri projesi ile farklı mesleklere yönelik tecrübe aktarım programları gerçekleştirmektedir (TMV, 2021).

Bu çalışma kapsamında Türkiye Maarif Vakfı'nın Somali ülke temsilciliği ile görüşme gerçekleştirilmiş ve EK 1'de belirtilen sorular yöneltilmiştir (Türkiye Maarif Vakfı Somali

Temsilciliği, 2024). Görüşmeler sonucu elde edilen verilere göre Türkiye Maarif Vakfı, International Oxford Curriculum akreditasyonuna sahip Somali'de yetkili tek kurumdur (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024). Eğitim müfredatının dili İngilizce olmakla beraber müfredat kapsamında öğrencilere eğitim hayatında Somalice, Arapça ve Türkçe dil eğitimi de verilmektedir (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024). TMV kuruluş ilkelerinde belirtilen misyon ve vizyon çerçevesinde stratejilerini geliştirmekte ve nitelikli bireyler yetiştirmek için çalışmalar yürütmektedir. Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde eğitim veren Türkiye Maarif Vakfı'nın okul öncesi eğitimde 3-4 yaş, 4-5 yaş ve 5-6 yaş olmak üzere üç kademe sınıfı bulunmaktadır. İlk ve ortaöğretimde International Oxford Curriculum'a göre eğitim veren TMV'nin okul öncesi eğitim müfredatında Somali Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylı TMV tarafından geliştirilen Uluslararası Maarif Müfredatına göre eğitim verilmektedir (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024). Başkent Mogadişu'da bulunan kampüste KM4 Erkek lisesi, yurt ve resmi kayıtlara göre 400 üyesi bulunan Somali Türkiye Mezunları Derneği bulunmaktadır. 2024 yılı verilerine göre TMV Somali okullarından mezun 16 öğrenci YTB'nin koordinesindeki Türkiye Bursları kapsamında Türkiye'deki üniversitelerde eğitim hayatlarına devam etmektedirler. YÖK ve ÖSYM koordinesinde Türkiye dışındaki ülkelerde gerçekleştirilen YÖS sınavı Somali'de de yapılmaktadır. Bu kapsamda Türkiye Maarif Vakfı'nın Somali'de bulunan 7 okulundan mezun olan öğrencilerin yaklaşık %60'ı yükseköğretimde Türkiye'yi tercih etmektedir. TMV bu kapsamda mezun öğrencilerine vize ve üniversiteyle olan iletişim başta olmak üzere Türkiye'de konaklayacağı süre zarfında birçok konuda destek olmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024). Türkiye Maarif Vakfı Somali okullarında başta Somalili bürokratların yakınları olmak üzere ülkede bulunan Türkiye dahil farklı ülkelerin diplomatik temsilcilerinin yakınları da eğitim görmektedir. Aslen Somalili olup İngiltere, Fransa gibi farklı ülkelerin pasaportlarına sahip olan ve yaşamlarını o ülkelerde devam ettiren Somali asıllı vatandaşlar, çocuklarının eğitim hayatlarını Somali'de almalarını ve kendi kültürlerini bilmelerini istemektedirler. Bu kapsamda TMV Somali okullarında farklı ülke vatandaşlığı bulunan Somalililer de eğitim görmektedirler. TMV, Türk eğitim sistemiyle entegreli bir eğitim vermese de yükseköğretime kadar her kademede Türkçe eğitim vermesi, mezunları yükseköğretimde Türkiye'deki üniversitelere yönlendirmesi bakımından Türk eğitim diplomasinin önemli bir paydaşı konumundadır (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024). Türkiye

Maarif Vakfı'nın başlattığı öğretmenlik projesi kapsamında TMV mezun öğrencilerine Türkiye'deki ihtiyaca binaen kendi belirttikleri bölümlerde okuyan Somalili öğrencilere ülkelerine döndüklerinde iş imkanı sunmaktadır. TMV'nin Somali'de karşılaştığı sıkıntılar ülkenin iç dinamiklerinden kaynaklı olarak şehir içi ulaşımında güvenlik etkenleri, malzeme tedariki süreçlerinde gümrük işlemleri ve kayıt, vize, pasaport gibi süreçlerde bürokratik süreçlerin yavaş işlemesi olarak sıralanabilir. Bu bağlamda Türkiye'den istihdam edilen öğretmenlerin Somali'deki okullarda çalışmaya başlamaları için süreçlerin yoğun olduğu söylenebilir. TMV Somali'de TÜRK SOM bünyesinde eğitim gören Somalili askeri personele Türkçe öğretmek amacıyla 5 tane Türkçe öğretmeni görevlendirmiştir. Aynı zamanda Türkiye'deki üniversitelerden mezun olup TMV Somali ülke temsilciliği ve bağlı okullarda çalışan 9 kişi bulunmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024).

TMV Somali KM4 okulundan 2017-2018 döneminde 69, 2018-2019 döneminde 63, 2019-2020 döneminde 76, 2020-2021 döneminde 88, 2021-2022 döneminde 77, 2022-2023 döneminde 67 ve 2023-2024 döneminde 61 olmak üzere toplam 501 öğrenci mezun olmuştur (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024).

Benadir'de bulunan TMV okulundan 2017-2018 döneminde 22, 2018-2019 döneminde 40, 2019-2020 döneminde 54, 2020-2021 döneminde 56, 2021-2022 döneminde 51, 2022-2023 döneminde 42 ve 2023-2024 döneminde 50 olmak üzere toplam 315 öğrenci mezun olmuştur (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024).

Hargeisa'da bulunan okuldan da 2017-2018 döneminde 18, 2018-2019 döneminde 42, 2019-2020 döneminde 66, 2020-2021 döneminde 66, 2021-2022 döneminde 64, 2022-2023 döneminde 61 ve 2023-2024 döneminde 45 olmak üzere toplam 362 öğrenci mezun olmuştur. 2024 yılı verilerine göre Somali'deki 3 kampüste toplam 710 öğrenciye eğitim veren Türkiye Maarif Vakfı'nın ülke genelinde öğrenci kabul ve kayıt işlemleri devam etmektedir. Bu kapsamda TMV yaptığı çalışmalar ile Türkiye Somali arasında dostluk bağı kurulmasına etki etmektedir (Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği, 2024).

Güvenlik ve kalkınma alanında çeşitli kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile çalışmalar yürüten TİKA 2012-2024 yılları arasında bölgenin kalkınmasına yönelik çalışmaları ile eğitim diplomasisi alanında çok sayıda faaliyet gerçekleştirmiştir. Eğitim diplomasisi faaliyetlerinin önemli bir paydaşı olan TİKA; 2014 yılında Sivil Havacılık Genel

Müdürlüğü iş birliğinde Ankara’da Somali, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Cibuti, Moritanya ve Çad’dan gelen 12 kişilik ekibe Havaalanı Sertifikasyonu, Emniyet, Yer Hizmetleri, SAFA ve Güvenlik eğitim başlıklarında sivil havacılık eğitim programı düzenleyip (TİKA, 2014) 155’i yatılı toplam 374 kimsesiz çocuğun bulunduğu Anadolu Eğitim Merkezi’ne, 35 erkek ve 15 kız öğrencinin bulunduğu toplam 50 öğrencili Daryel Yetimhanesine ve 5-17 yaş aralığında 150 kız ile 300 erkek çocuğun olduğu toplam 450 öğrencili Ileys Yetimhanesine kırtasiye malzemeleri, teknolojik ekipman, hijyen malzemeleri yardımıyla bulundu (TİKA, 2014). İlk ve orta okul dışında yükseköğrenime yönelik destekleri kapsamında başkent Mogadişu’da bulunan 6 üniversiteye jeneratör tedarigi sağladı (TİKA, 2014). TİKA 2015 yılında Türkiye’ye yüksek lisans ve doktora gelecek öğrenciler için Türkçe kursu projesini hayata geçirdi. Bu kapsamda sabah kurslarına 8, öğlen kurslarına ise 18 öğrenci katılarak Türkçe eğitimi aldılar (TİKA, 2015). 2016 ve 2017 yıllarında ise TİKA Somali’de etkin faaliyet gösteren Al-Nour Society Welfare sivil toplum kuruluşu uhdesindeki toplam 1460 öğrencinin eğitim gördüğü iki okulun fiziki şartlarını ve eğitim kalitesini arttırmak amacıyla kırtasiye ve teknolojik ekipman tedarigini sağladı (TİKA, 2016) ve başkent Mogadişu’da bulunan Aden Abdule Uluslararası Havaalanı içerisinde sivil havacılık eğitimlerinin verilmesi amacıyla teknik ekipmanlarının tedarigini de sağlayarak 600 m2 arsa içerisinde 2 katlı “Sivil Havacılık Uygulamalı Eğitim Merkezini” inşa etti (TİKA, 2017). 2018 yılında ise TİKA yaklaşık 10.000 öğrencinin 8 farklı fakültede eğitim aldığı Somali Üniversitesinde eğitim kalitesini arttırmak ve pratik eğitim imkanı sunmak için 51 kişilik bilgisayar laboratuvarı açtı (TİKA, 2018).

2020 yılına bakıldığında ise TİKA’nın çalışmalarına devam ettiği ve Somali’nin Budhoodle kentinde bulunan ve gelir seviyesi düşük 400 öğrenciye imkansızlıklar sebebiyle sadece teorik eğitim verilen Doğu Afrika Üniversitesi’ne bilgisayar, projeksiyon cihazı, fotoğraf makinesi, çeşitli eğitim setlerinden oluşan teknolojik ekipman tedariginde bulunarak öğrencilerin pratik eğitim almasının önünü açması (TİKA, 2020) ve Somali’nin Wajid kentinde bulunan 540 öğrencili ilköğretim okulunun fiziki durumunu iyileştirmek adına okul sırası yardımıyla bulunması göze çarpmaktadır. Yardım edilen ilköğretim okulunun kentin tek eğitim kurumu olması ve iç savaş sebebiyle lojistik destek alamaması sebebiyle okula yapılan bu yardımla alınan eğitimin kalitesi arttırmaya çalışıldı (TİKA, 2020).

2021 yılında acil servis, yoğun bakım, çocuk yoğun bakım, ameliyathane yardımcı sağlık personeli ve diyaliz olmak üzere 5 farklı alanda her programa 15 kursiyerin katıldığı 8 aylık “Yardımcı Sağlık Personeli Eğitim Programı Projesi” düzenledi (TİKA, 2021). 2022 yılına bakıldığında ise Emniyet Genel Müdürlüğü iş birliği ile “Uluslararası Polis Eğitimi İş Birliği Projesi” kapsamında Somalili 10 emniyet personeline yolsuzlukla mücadele eğitimi verildi (TİKA, 2022). Aynı proje kapsamında Somali Türk Görev Kuvveti Komutanlığında Somalili 20 polis özel hareket personeline VIP önemli kişileri koruma eğitimi verildi (TİKA, 2022). Zamzam Vakfı iş birliği ile Zamzam Vakfı Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği bölümü öğrencileri için Tokat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden Somali’ye 5 teknik öğretmen gönderildi ve bölümün akademik kadrosu ile öğrencilerinden oluşan 197 kişilik ekibe 5 gün boyunca 3D Robotik Kodlama eğitimi verildi. Proje kapsamında Üniversiteye TİKA koordinesinde 3D Robotik Kodlama atölyesi kuruldu (TİKA, 2022).

2023 yılında farklı branşlarda eğitimler TİKA bünyesinde Somalili vatandaşlara verildi. Bu kapsamda TRT iş birliği ile Mogadişu’da 30 tane Somalili gazeteciye dezenformasyonla mücadele, savaş muhabirliği, radyo sunuculuğu gibi başlıklarda “Radyoculuk ve Habercilik Eğitimi” verildi (TİKA, 2023). Acil Durum ve Afet Müdahale Eğitimleri Programı (ADAMEP) kapsamında Konya Büyükşehir Belediyesi’nin iş birliği ile Somalili 16 itfaiye personeline Konya İtfaiyesi Eğitim Merkezinde yangınla mücadele, arama kurtarma, ilk yardım, iş güvenliği, trafik kazalarına müdahale gibi farklı konularda 12 günlük ileri düzey teorik ve uygulamalı eğitimleri içeren “İleri Seviye İtfaiye Eğitimi” verdi (TİKA, 2023). Aynı program kapsamında Somalili 63 itfaiye personeline 6 günlük “Temel İtfaiye Eğitimi” verildi (TİKA, 2023). Tarımsal eğitimi desteklemek amacıyla Mogadişu’daki Devlet Üniversitesi Ziraat Fakültesine 250 metrekairelik ikişer tane tarımsal eğitim ve uygulama serası açıldı ve seraların açılışı sonrasında Türkiye’den gelen mezun mühendisler seracılık üzerine üniversitede teorik eğitim ile pratik eğitim vererek uygulamalarla tecrübe aktarımı gerçekleştirdi (TİKA, 2023). Türkiye Adalet Akademisi iş birliğinde Ankara’da içlerinde Somali Yargı Mevzuatı Direktörünün bulunduğu 9 kişilik hakim ve savcı heyetine “Adalet Yönetimi ve İhtisas Mahkemeleri Eğitimi” düzenledi ve kapasite geliştirme programı kapsamında Somalili heyet ile tecrübe paylaşımı gerçekleştirildi (TİKA, 2023).

2024 yılında başkent Mogadişu’daki Bondhere Kız Yetimhanesinde ilk, orta ve lise düzeyinde eğitim alan 1000 öğrenciye Türkçe eğitimi verilmesi için YEE iş birliğinde iki

sınıf açtı ve bu kapsamda sınıfların en modern teknolojiyle donatılmasını TİKA, eğitimci desteğini YEE sağladı (TİKA, 2024). Somali’de down sendromlu, öğrenme güçlüğü ve konuşma geriliği bulunan 116 öğrencinin bulunduğu özel gereksinimli çocuklar merkezine öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlamaya ve eğitimde fırsat eşitliğini korumaya yönelik eğitim materyalleri desteğinde bulundu (TİKA, 2024).

Eğitim diplomasisi faaliyetleri kamu diplomasisinin önemli bir alt bileşeni olarak dış politikada sıklıkla karşılaşılan bir alandır. Türkiye’de eğitim diplomasisi alanında çalışmalarını dünya genelinde bilhassa Afrika Kıtasında arttırmıştır. Afrika Kıtasından Türkiye’ye gelen öğrenci sayılarına bakıldığında Somali ön plana çıkmaktadır. YÖK verilerine bakıldığında ise 2013-2014 eğitim – öğretim yılında Türkiye’deki üniversitelerde eğitim gören burslu-burssuz Somalili öğrenci sayısı 638’dir. Bu sayı 2023-2024 eğitim – öğretim yılına gelindiğinde 8872’ye yükselmiştir. Afrika Kıtası’ndaki diğer ülkelere bakıldığında oransal olarak yaklaşık 13 kat yükseliş ile en büyük artışın Somalili öğrencilerde olduğu görülmektedir (YÖK). Bu kapsamda elde edilen veriler ışığında değerlendirildiğinde eğitim diplomasisi faaliyetlerinin uzun vadede olumlu etkiler oluşturacağı kanısına ilave olarak kısa vadede atılan adımların yabancı öğrencilerin yükseköğrenim tercihlerine etkisi pozitif yöndedir.

4. SONUÇ

Diplomasinin insan topluluklarının oluştuğu dönemden bu yana olduğunu bilmektedir. Diplomasinin alt başlıklarından olan kamu diplomasisinin Soğuk Savaş sonrası dönemde kavramsal olarak ortaya çıksa da tarihi süreçlere baktığımızda kamu diplomasisi faaliyetlerinin de yüzyıllardır uygulandığını görmekteyiz. Kamu diplomasisi yumuşak gücün kullanıldığı bir diplomasi türüdür. Hedef ülkelerle olan ilişkilerde çıkarları korumak, kamuoyunu doğru yönlendirmek ve olumlu imaj oluşturmak adına yürütölen faaliyetler bütünüdür. Soğuk Savaş öncesinde ve sırasında uluslararası ilişkiler sert güç kullanılsa da Soğuk Savaş sonrası dönemde iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesiyle birlikte uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün etki alanının genişlediğini görmekteyiz. Uluslararası ilişkilerin yeniden şekillendiği küresel dünya düzeninin dönüşüme uğradığı Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası alanda tanınma, kamuoyları nezdinde olumlu imaj bırakılması yumuşak gücün önemini göstermiş ve ülkeler dil, kültür, eğitim, sanat gibi farklı alanlarda çalışmalar yürüterek kamuoylarını etkileri altına almaya çalışmışlardır.

Son yıllarda eğitim diplomasisi, kamu diplomasisinin alt başlığı olarak kültürel diplomasiden ayrı bir başlık altında değerlendirilmeye başlamıştır. Bu değerlendirme eğitim alanında çalışmalar yürüten kurumlar ve uzmanlar tarafından da desteklenmektedir. Eğitim diplomasisi kavramsal olarak yeni ortaya çıksa da kültürel diplomasisi başlığı altında yıllardır faaliyet gösterilen bir alandır. Ancak eğitim diplomasisini tek bir başlık altında değerlendirmek uluslararası ilişkiler disiplini bakımından doğru değerildir. Dil eğitimleri, uluslararası öğrenciler, akademik personel değişimleri ve hatta bu başlıklarında alt başlıklarına kadar inilmesi mümkündür. Türkiye özellikle Sovyetler Birliği'nin yıkılması ile Türk Cumhuriyetlerinde etkinliğini arttırmak istemiş, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle çok kutuplu dünya düzenine geöen küresel sistemde bölgesel güç olma hedefine yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu sebeple kurulan TİKA, Türkiye'nin dış ülkelerle olan ilişkilerin yönetilmesinde ve yatırımların koordineğinde görev almıştır. Osmanlı'nın mirası niteliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Osmanlı'dan kalan tarihi ve kültürel geömişin izlerinin bulunduğu Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu ve Afrika Kıtası'nda bölgesel güç olma hedefiyle ekonomiden sanayiye, eğitimden kültüre, sağlıktan sanata kadar farklı alanlarda çalışmalar yürütmüş, iş birlikleri kurmuştur. Yapılan faaliyetler

sonucunda karşılıklı kazanma yolunu tercih eden ve bu dünya kamuoyunda tanıtan Türkiye ilişkiler kurduğu ülkelerin kalkınması yönünde çalışmalar yürütmüştür.

Dünya genelinde son yıllarda canlanan uluslararası öğrenci hareketliliği ve buna bağlı olarak da artan ekonomi sisteminde artan pazar payından ötürü eğitim diplomasisi faaliyetleri önem kazanmaktadır. Bu çalışma kapsamında son yıllarda ayrı bir başlık altında ele alınan eğitim diplomasisinin tarihi sürecini, uygulamalarını, Türkiye'nin eğitim diplomasisi araçlarını ve Afrika Kıtası ve özellikle Somali örneğinde yapılan faaliyetlerini değerlendirip alanla ilgili çalışmalar yürüten kurumlardan yöneticiler ile yapılan görüşmelerde ise teorik birikim ile pratik uygulamaların eş güdümlü olarak ilerlediği görülmüştür. Türkiye'nin tarihi bağlarının olması sebebiyle Afrika Kıtası'nda kurulan ilişkilerde diğer ülkelere nazaran zorluklar yaşamadığı aşikardır. Afrika Kıtası'nda sorunlara Afrikalı çözümler mottosuyla ve kazan-kazan politikası söylemiyle Afrika Kıtası'nda çalışmalar yapmakta olup sadece söylemde kalmayıp uluslararası sistemde de bunun altını doldurarak kıta halkı nezdinde olumlu imaja sahip olmaktadır. Bu bağlamda eğitim diplomasisi alanında çalışmalar yürüten Türkiye'nin paydaş kurumlar aracılığıyla kıta genelinde açtığı okullarda her yıl binlerce Afrikalı öğrenci Türkçe öğrenmektedir. Kıta genelinde ilkökul düzeyinden yükseköğretim düzeyine kadar çalışmalar yürütülmektedir. Aynı şekilde her yıl binlerce Afrikalı öğrenci Türkiye'de eğitim görmektedir. Başta Türkiye Bursları kapsamında Afrika Kıtası'na her yıl ayrılan burs sayısının yıllar geçtikçe artması, özel kurumların ve üniversitelerin ayrı bir burs politikası gütmesi Afrika Kıtası'na verilen önemin en büyük göstergesidir. Aynı şekilde burs programları dışında kendi imkanlarıyla Türkiye'yi tercih eden Afrikalı öğrenciler de mevcuttur. YTB, YEE ve Türkiye Maarif Vakfı kıta genelinde başlıca eğitim faaliyetlerini yürüten kurumlar arasındadır. Afrikalı öğrencilerin eğitim hayatları boyunca zorluklarının kolaylaştırılması ve Türkiye'nin olumlu imajı doğrultusunda hareket edilmesi, öğrencilere yönelik Türk kültürünün tanıtımının yaygınlaştırılması ve mezuniyet sonrası takiplerinin yapılması, mezuniyet sonrası ülkelere dönen Afrikalı öğrencilerin bulundukları unvan ve çalışma sahaları doğrultusunda ülkeleri ve Türkiye arasındaki iş birliklerini arttıracaktır. Bu bağlamda Afrika Kıtası ile olan ilişkilerin uzun vadede daha da iyiye gitmesi adına eğitim diplomasisi alanındaki politikaların geliştirilmesi, mevcut sorunların çözülmesi ve kolaylaştırıcı adımların atılması Türkiye Afrika Kıtası arasındaki ilişkilerin pozitif ve kalıcı olarak seyretmesine etki edecektir.

Somali'deki faaliyetler genellikle TİKA ve Türkiye Maarif Vakfı koordinesinde ilerlemekte ve okul öncesi dönemden başlayarak yükseköğretime geçene kadarki süreçlerde Somalili öğrenciler kendi ülkelerinde eğitim görmektedirler. Türkiye Maarif Vakfı'nın bünyesindeki okullardan mezun olanları Türkiye'deki üniversitelere yönlendirmesi ve bu yükseköğretime geçiş süresindeki bürokratik işlemleri takip etmesi Somalili öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmesindeki etkenlerin başında gelmektedir. Bu kapsamda Somali'deki eğitim kurumlarının geliştirilmesi, yükseköğretim kurumu açılması, mezunların takibinin yapılması ve Türkiye'de eğitim kolaylığı sağlanması iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Eğitim diplomasisinde yürütülen çalışmaların başarıya ulaşması için bu alanda farklı başlıklarda çalışmalar yürüten bütün kurumların tecrübe ve birikimlerinden ülkenin eğitim politikası belirlenirken yararlanılması için süreçlere aktif katılımı sağlanmalı ve eğitim diplomasisinin faaliyetleri de kısa, orta ve uzun vadeli sonuçlara yönelik gerçekleştirilmelidir. Türkiye'nin tercih edilen ülkeler arasında üst sıralarda yer alması için uluslararası öğrencilere yönelik ikamet izni, vize, ulaşım imkanları ve çalışma şartları gibi konularda iyileştirmeler yapılarak süreçler kolaylaştırılmalıdır. Lisans, yüksek lisans ve doktoradan ziyade daha temel seviyede öğrenci alımı yapılarak istenilen Türkiye algısının, olumlu imajın yaratılması sağlanmalıdır. Öğrencilere yönelik faaliyetler dışında akademik personeller için uluslararasılaşmayı destekleyen politikalar izlenmeli uluslararası yayın şartının getirilmesi ve eğitimin niteliğinin artırılması adına farklı düzenlemeler yapılmalıdır.

Genel olarak bakıldığında ise uluslararası sistemde eğitim diplomasisinin öneminin artması kamu diplomasisi bağlamında eğitim diplomasisinin yerini de sağlamlaştırmaktadır. Sadece Afrika Kıtası ve Somali özelinde ifade edilen adımlar dünya genelinde eğitim alanında tercih edilen bir ülke konumuna gelmesi için önemlidir. Büyük bir hareketliliği bulunan uluslararası öğrenci trafiğini Türkiye'ye çekebilmek hem kamu diplomasisi bağlamında ülkelerle olan ilişkileri güçlendirmekte hem ekonomik olarak Türkiye'ye katkı sağlamaktadır. Bu sebeple eğitim diplomasisinin stratejik bir öneme sahip olduğunu ve bu alandaki politikaların daha kapsayıcı ve koordineli şekilde belirlenmesi gerektiğini ifade etmek mümkündür.

REFERANSLAR

- AA. (2019, 12 31). *Somali'nin 'Kara Gün Dostu' Türkiye*. Anadolu Ajansı: [https://www.aa.com.tr/tr/dunya/somalinin-kara-gun-dostu-turkiye/1688536#:~:text=Somali%20halk%C4%B1na%20e%C4%9Fitim%20ve%20k%C3%BClt%C3%BCr,T%C3%BCrkiye%20burslar%C4%B1ndan%20yararlana rak%20mezun%20oldu](https://www.aa.com.tr/tr/dunya/somalinin-kara-gun-dostu-turkiye/1688536#:~:text=Somali%20halk%C4%B1na%20e%C4%9Fitim%20ve%20k%C3%BClt%C3%BCr,T%C3%BCrkiye%20burslar%C4%B1ndan%20yararlana rak%20mezun%20oldu adresinden alındı) adresinden alındı
- AA. (tarih yok). *Tarihçe Kuruluşundan Bugüne Anadolu Ajansı*. 4 28, 2024 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce> adresinden alındı
- Abdurrahmanlı, E., & Bağış, E. (2021). Diplomasi Tanımı ve Uluslararası Konjonktürde Mevcut olan Diplomasi Türleri. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 140-160.
- Acar, D. Ş. (2014). Küreselleşen Dünyada Diplomasi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9(1-2), 417-440.
- Aden, S. J. (2021). *Dış Politika ve Dış Yardım İlişkisinin Türkiye'nin Somali Politikası Üzerinden Değerlendirilmesi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisan Tezi.
- Akar, E. (2023). *Eğitim Diplomasisi ve Türk Dış Politikasındaki Yeri*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Akçadağ, E. (2010). Dünyada ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi. *Kamu Diplomasisi* , 1-24.
- Akyürek, S., & Bilgiç, S. (2011). *Afrika’da Türkiye ve Türk Algısı*. Ankara: BİLGESAM.
- Altunışık, M., & Martin, L. (2011). Making Sense of Turkish Foreign Policy in the Middle East under AKP. *Turkish Studies*, 12(4), 569-587.
- Araz, N., & Özşahin, M. (2015). Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü: Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisinin Rolü ve İşlevi. M. Şahin, & B. Çevik içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 499-519). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Argun, S. (2000). *The Life and Contribution of the Osmanli Scholar, Abu Bakr Effendi: Towards slamic Thought and Culture in South Africa*. Johannesburg: University of Johannesburg.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Arıboğa, Ü., Ayman, G., & Dedeoğlu, B. (2017). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*. İstanbul: DR Yayınları.
- Aron, R. (2003). *Peace and War: A Theory of International Relations*. Brunswick: Transaction Publishers.
- Arslan, E. (2019). *Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde televizyon yayıncılığı: TRT World örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyo ve Sinema Anabilim Dalı Radyo Televizyon Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Artokça, İ. (2014). Eş Şebab ve Boko Haram Terör Örgütlerinin Özellikleri ve Afrika Siyasetindeki Yerleri. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 1* (s. 201-236). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydemir, E. (2016). *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınevi.
- Aydemir, E. (2016). *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Aydemir, E. (2018). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Kalkedon Yayınevi.
- Aydemir, E. (2018). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Aykaç, P. D. (2015). Afrika'da Sömürgeciliğe İtiraz: Bir Fırsat Penceresi Olarak Türkiye'nin Yaklaşımı. Y. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 2* (s. 443-465). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bahçacı, B. (2019). *Bir Kamu Diplomasi Aracı Olarak Kültür; Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Potansiyelinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- Bahçacı, V. (2022). *Kültürel Diplomasiinin Yumuşak Güç Olarak Sinema Filmlerinde Kullanımı Üzerine Nitel Bir Analiz*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Bakanlığı, D. (2024). *Ülkemizin Yurtdışında Tanıtımı*. 3 20, 2024 tarihinde Dışişleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa> adresinden alındı
- Barnett, M., & Duvall, R. (2005). Power in International Politics. *International Organization* 59(1), 39-75.
- Barthes, R., Rıfat, (., & Rıfat, (. (2014). *Göstergebilimsel Serüven*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Baştan, Y. (2016). *Diplomaside alan genişlemesi: Dijital diplomasi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Bir, Ç. (1993). *Somali'ye Bir Umut*. İstanbul: Sabah Kitapları.
- Bostancı, M. (2012). *Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Boztaş, A. (2011, Aralık). Türkiye'nin Afrika ile İlişkilerinde Proaktif Politikalarının Teorik Analizi: Konstrüktivist Teori, Eleştirel Teori ve Uluslararası Toplum Teorisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 139-158.
- Boztaş, A. (2017). Afrika'da Büyük Limanlar: Jeo-Stratejik, Jeo-Ekonomik ve Jeo-Politik Özellikleri. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika* 4 (s. 271-274). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Boztaş, D. Ö. (2018). Uluslararası Platformlarda Afrika-Türkiye İlişkileri Nasıl Gelişir? D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika* 5 (s. 439-457). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Boztaş, D. Ö. (2018). Uluslararası Platformlarda Afrika-Türkiye İlişkileri Nasıl Gelişir? D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 5* (s. 439-455). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Buergenthal, T., & Torney, J. (1976). *International Human Rights and International Education*. Washington: U.S. National Commission for UNESCO, Department of state.
- Bull, H. (1977). *The Study of Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. London: MacMillan.
- Cannon, B. J. (2016). Deconstructing Turkey's efforts in Somalia. *Bildhaan: An International Journal of Somali Studies*, 16(14), s. 98-117. <https://digitalcommons.maclester.edu/bildhaan/vol16/iss1/14> adresinden alındı
- Carr, E. H. (1939). *The Twenty Years' Crisis 1919-1939: An introduction to the study of international relations*. London: Macmillan.
- CEI. (tarih yok). *About Us*. 5 25, 2024 tarihinde Childhood Education International: <https://ceinternational1892.org/about-us/> adresinden alındı
- CEI. (tarih yok). *Our History*. 02 04, 2024 tarihinde Childhood Education International: <https://ceinternational1892.org/timeline/>, adresinden alındı
- Chomsky, N., & Kocaman, Ç. (2001). *Dil Ve Zihin*. Ankara: AYRAÇ YAYINEVİ.
- Cowan, G., & Arsenault, A. (2008). *Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy*. The Annals of the American Academy of Political and Social Science.
- Cull, N. J. (2009). *Public Diplomacy: Lessons From the Past*. Figueroa Press.
- Cull, N. J. (2020). Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase. N. J. Cull, & N. Snow (Dü) içinde, *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (2 b.).
- Cummings, M. C. (2003). Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. *Center for Arts and Culture*, s. 1.

- Çelik, M. (2023). *Uluslararası Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi: COVID -19 Salgınında Türkiye'nin İnsani Yardımları*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Bilimi ve İnternet Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı Kurumsal İletişim Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi.
- Çelikkalek, İ. (2023). *2009 YILI SONRASI TÜRK DIŞ POLİTİKASI VE SURİYE KRİZİ*. İzmir: DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI DOKTORA TEZİ.
- Çemrek, M., & Uluer, A. G. (2016). *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Çevik, B., & Şahin, M. (2015). *Türkiye'de Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çiftçi, S., & Ertugay, F. (2011). Türkiye'nin dış politikası bağlamında Ortadoğu'ya yönelik tutumlar: Üniversite öğrencilerinin algıları hakkında bir alan tartışması. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 7(28), 1-26.
- Daban, C. (2017). *Dekolonizasyon Süreci ve Sonrası Afrika*. İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.
- Dağ, A. E. (2016). *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*. İstanbul: Vadi Yayınları.
- Dağdelen, M. K. (2015). Türk Kızılayı: Bir İnsani Diplomasi Aktörü. M. Şahin, & B. Çevik içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 215-239). Ankara: Nobel Yayın Tanıtım.
- Dağı, Z. (2007). Diplomasi: Çatışmanın ve İşbirliğinin Dili. Z. Dağı içinde, *Uluslararası Politikayı Anlamak* (s. 287). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Davutoğlu, A. (2001). *Stratejik Derinlik Türkiye'nin Uluslararası Konumu*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Dedeoğlu, P. D. (2014). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. İstanbul: Yeniüzyıl Yayınları.

- Delegasyonu, A. B. (2021). *About Us*. 4 12, 2024 tarihinde Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu: https://www.eeas.europa.eu/turkey/who-we-are_en?s=230 adresinden alındı
- Demir, F. (2019). Değişen Dünyada Diplomasi, Eğitim ve Diplomatik Dil. Kolektif içinde, *Umay Türkes*. İstanbul: Hiperyayın.
- Demir, F. (2019). Değişen Dünyada Diplomasi, Eğitim ve Diplomatik Dil. Kolektif içinde, *Umay Türkes*. İstanbul: Hiperyayın.
- Demir, V. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Beta Basın Yayın.
- Derian, J. D. (1987). *On Diplomacy*. New York, Oxford: Basil Blackwell.
- Dinçer, M. (2019). *Türkiye-Afrika İlişkileri ve Afrika Açılımı*. Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Doğan, E. (2012). Kamu Diplomasisinin Sunduğu Fırsatlar ve Kısıtlar Üzerine. T. Ersoy Öztürk, & A. Özkan içinde, *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: TASAM Yayınları.
- Doğan, Y. D. (2012). Kamu Diplomasisinin Sunduğu Fırsatlar ve Kısıtlar Üzerine. D. A. ÖZKAN, & T. ERSOY ÖZTÜRK içinde, *Kamu Diplomasisi* (s. 13-35). İstanbul: Tasam Yayınları.
- Doster, D. D. (2018). Atatürk ve Kamu Diplomasisi. D. A. Yılmaz, & D. Kılıçoğlu içinde, *Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler* (s. 2-3). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Doster, D. D. (2018). Atatürk ve Kamu Diplomasisi. D. A. Yılmaz, & D. G. Kılıçoğlu içinde, *Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler Türkiye ve Dünyadan Örnekler* (s. 2). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Duman, M. (2020). *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi Faaliyetleri (1934-1960)*. Konya: Palet Yayınları.
- Dumangöz, Y. S. (2022). *Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Bağlamında Afrika'daki Sağlık Çalışmaları: Somali Örneği*. Niğde: Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Duran, B. (2021). Türkiye'nin Afrika Vizyonu. *Kriter* 06/63 , s. 6 – 9.

Düğer, M. (2023). Covid-19 Pandemi Dönemi Türk Kamu Diplomasi Faaliyetler: Somali Örneği. *Ahi Evran Akademi*, 4(2), s. 1-20.

Eilers, C. (2009). *Diplomats and Diplomacy in the Roman World*. Brill.

Ejder, A. (2019). *Türk Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye Bursları Örneği*. Yalova: Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Ekşi, M. (2014). *Kamu Diplomasisi ve AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ekşi, M. (2015). Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü. M. Şahin, & B. Çevik içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 345-364). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ekşi, M., & Taş, F. (2020). Dijital diplomasi yeni bir tür diplomasi midir? *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 213-239.

Erdağ, R. (2015). Türkiye'nin Kalkınma Yardımları ve TİKA. M. Şahin, & B. Çevik içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 241-263). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Erdenir, B. (2014). Avrupa Birliği, Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar. İ. G. Belgin Akçay içinde, *Avrupa Kimliği* (s. 625). Ankara: Seçkin Yayınları.

Eren, S. (2020). *Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri: Afrika Örneği*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.

Ermağan, D. D., & Fidan, P. (2014). Çin'in Afrika Politikası. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 1* (s. 49-69). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Ermağan, İ., & Tepeciklioğlu, E. E. (2021). Türkiye-Afrika İlişkileri: Nasıl ve Nereye? D. D. Ermağan, & D. Tepeciklioğlu içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika* 7 (s. 1-23). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erzen, M. Ü. (2012). Kamu Diplomasinin Kapsamı ve Geleceği. A. Özkan, & T. Öztürk içinde, *Kamu Dİplomasisi* (s. 35). İstanbul: Tasam Yayınları.
- Erzen, Y. D. (2014). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- European Court of Human Rights. (2024). *Statistical reports*. 4 12, 2024 tarihinde European Court of Human Rights: <https://www.echr.coe.int/statistical-reports> adresinden alındı
- Faraade, A. I. (2022). *Türkiye-Somali İlişkilerinde Yumuşak Güç Unsuru Olarak Türk Kamu Diplomasisi*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Farer, T. J. (1965). Somali Democracy. *Africa Today*, 12(5), s. 5-7.
- Fichter, J. H. (1957). *Sociology*. University of Chicago Press.
- Fırdınoğlu, G. (2012, Mart 25). *TÜRKİYE’İN AFRİKA AÇILIMI VE AÇILIMIN KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ*. Nisan 25, 2024 tarihinde Uluslararası Politika Akademisi: <https://politikaakademisi.org/2012/03/25/turiyenin-afrika-acilimi-ve-acilimin-kamu-diplomasisi-baglaminda-degerlendirilmesi/> adresinden alındı
- Francois, E. J., Avoseh, M., & Griswold, W. (2016). *Perspectives in Transnational Higher Education*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Fulbright U.S. Student Program. (tarih yok). *What is the Fulbright U.S. Student Program*. Fulbright U.S. Student Program: <https://us.fulbrightonline.org/> adresinden alındı
- Göç İdaresi Başkanlığı. (tarih yok). 04 14, 2024 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden alındı

- Gök, Y. D. (2015). 2000'li Yıllarda Yükselen Güç Türkiye, Birleşmiş Milletler ve Afrika: Fırsatlar ve Riskler. Y. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 2* (s. 420-421). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gökmen, O. (1992). Diplomasi ve Ekonomi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 147-156.
- Gönlübol, M. (1996). 1990-1995 Dönemi. M. Gönlübol içinde, *Olaylarla Türk Dış Politikası* (s. 605-715). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gönlübol, M., & Kürkçüoğlu, Ö. (1996). 1965-1973 Dönemi. M. GÖNLÜBOL içinde, *Olaylarla Türk Dış Politikası* (s. 518-727). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gözen, İ., & Yenel, İ. F. (2022). Akademisyenlerin; Sporun Yumuşak Gücünün Toplumlara Etkileme ve Dönüştürmedeki Etkileri Üzerine Görüşleri. *Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi 2* (1), 1-15.
- Group, I. C. (2012). *Assessing Turkey's Role in Somalia*. Nairobi/Istanbul/Brussels: International Crises Group.
- Gündoğdu, D. S. (2021). *Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi: Kurumlar ve Uygulamalar (2002 - 2013)*. Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Gündoğdu, D. S. (2021). *Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi: Kurumlar ve Uygulamalar (2002 - 2013)*. Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Güneş Güllal, A., & Akgül Durakçay, F. (2023, Ekim). Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüzüncü Yılında Kamu Diplomasisi ve İletişim Stratejisi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Güney, A., & Mandacı, N. (2013). The meta-Geography of the Middle East and North Africa in Turkey's New Geopolitical Imagination. *Security Dialogue*, 44(5/6), 431-448.
- Güzel, S. Ç. (2016). Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi Ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 30(2), s. 343-359.
- Halaşlı, A. F. (2023). *Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye'nin Balkanlardaki Faaliyetleri: Arnavutluk Örneği Üzerine Bir İnceleme*. Edirne: Trakya Üniversitesi

Balkan Araştırma Enstitüsü Balkan Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi.

Hamilton, K., & Langhorne, R. (2011). *The Practice of Diplomacy: Its Evolution, Theory and Administration*. London: Routledge - Second Edition.

Harrison, P., Babbage, B., Chin, C., Fair, T., Merrill, C., Schnee, C., . . . Webb, J. (2005). *Cultural Diplomacy: The Linchpin of Public Diplomacy*. US department of state Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy.

Hayden, C. (2012). *The Rhetoric Of Soft Power: Public Diplomacy in Global Contexts*. Lanham/Boulder/New York/Toronto/Plymouth: Lexington Books.

Hazar, N. (2014). Türkiye-Afrika Siyasal İlişkileri: Geçmişten Bugüne. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 1*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Hazar, N. (2014). Türkiye-Afrika Siyasal İlişkileri: Geçmişten Bugüne. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 1*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Hazar, N. (2020). *Dış Politika Anıları: Gündemden Notlar 1967-2018*. İmge Kitap Yayınları.

İnalcık, H., & Renda, G. (2002). *Osmanlı Uygarlığı*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

İskit, T. (2007). *Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

İskit, T. (2007). *Diplomasi, Tarihi, Teorisi, Kuramları ve Uygulamaları*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.

Kalay, D. Ö. (2018). Afrika'da Sınır Sorunları. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 5* (s. 249-251). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kalın, İ. (2011). Soft power and public diplomacy in Turkey. *Perceptions Journal of International Affairs*, 16(3).

Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. *Perceptions Journal of International Affairs*.

- Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. *Perceptions Journal of International Affairs*, 16(3).
- Kalın, İ. (2011). *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Müsiad.
- Kang, H. (2013). Reframing Cultural Diplomacy: International Cultural Politics . *Culture, Media & Creative* , 1-14.
- Karadağ, H. (2012). *Bir dış politika tekniği olarak kamu diplomasisi: Karar verme süreci üzerine etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Karadağ, H. (2016). *Kamu Diplomasisi: Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Karagül, S. (2013). Türkiye'nin Balkanlardaki Yumuşak Güç Perspektifi: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, cilt 8, sayı 1, 82.
- Karakaş, C. (2023). *Osmanlı Devleti'nde Ad Hoc Diplomasiiden Sürekli Diplomasiye Geçiş: Mısır Meselesi (1831-1841)*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- Kavak, G. (2023, Nisan 01). *Anadolu Ajansı TRT Afrika tüm kıtaya hitap etmeyi hedefliyor*. Nisan 28, 2024 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/trt-afrika-tum-kitaya-hitap-etmeyi-hedefliyor/2860978> adresinden alındı
- Kavas, A. (2007, 07 05). *Türkiye-Afrika İlişkileri: Bin Yılı Aşan Dostluk Köprüsü*. 01 23, 2024 tarihinde Tasam Afrika: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/610/turkiye-afrika-iliskileri_bin_yili_asan_dostluk_koprusu adresinden alındı
- Kavoğlu, S. (2018). *Türk Kamu Diplomasisi Halkla İlişkiler Eksenli Model Arayışları*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Kaya, M. (2019). Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1-12.

- Kılıçoğlu, D. G., & Yılmaz, D. N. (2016, Ocak-Haziran). Ortadoğu'da Türkiye Etkisi; Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Açısından Bölgedeki Siyasi Projeksiyonlar. *Yeni Türkiye, Ortadoğu Özel Sayısı*, s. 87.
- Kıran, Y. S., & Açıkalın, Ş. (2021). New Tools of Soft Power: Turkey's Education and Science Diplomacy. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 977-985.
- Kışlalı, A. T. (2008). *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kitsou, S. (2013). The Power of Culture in Diplomacy: The Case of U.S Culturel . *Ionian University, Exchange: The Journal of Public Diplomacy, Published by Surface*, s. 21-39.
- Koev, K. (2013). The Role of Cultural Diplomacy for Intensifying the Cross Border Cooperation within Danube Region. *Journal of Danubian Studies and Research*, s. 59-68.
- Kurtuluş, B. (2014). *21. Yüzyılda değişen kamu diplomasisi anlayışının Türk dış politikasına yansıması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Tezi (Yayımlanmamış).
- Kurtuluş, B. (2015). Türkiye'nin Kamu Diplomasisinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İnsani Yardım Kuruluşları ve İnsani Diplomasi Perspektifi. Ş. M., & S. Çevik içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 185-214). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kürkçüoğlu, Ö. (1980). "Dış Politika" Nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 309-335.
- Kyvliuk, O., Polishchuk, O., Svyrydenko, D., & Yatsenko, O. (2018). Educational management as education diplomacy: strategies for Ukraine. *Economy and Management*, s. 139-144.
- Lenczowski, J. (2009). Cultural diplomacy, political influence, and integrated strategy. J. M. Waller içinde, *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare* (s. 74-100). Washington: The Institute of World Politics Press.

- Leonard, M. (2002). *Public Diplomacy*. London: Foreign Policy Centre.
- Lewis, I. (2003). *A Modern History of the Somali: Nation and State in the Horn of Africa*. New York: Ohio University Press.
- Lima, A. F. (2007, Ağustos 27). The Role of International Educational Exchanges in Public Diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, s. 234.
- Lima, A. F. (2007, Ağustos 27). The Role of International Educational Exchanges in Public Diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, s. 234.
- Manheim, J. B. (1994). *Strategic Public Diplomacy and American Foreign Policy: The Evolution of Influence*. Oxford: Oxford University Press.
- Mark, S. (2009). *A Greater Role For Cultural Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.
- Mehmetçik, Ö. G., & Belder, A. (2017). Türkiye'nin Afrika'ya Açılan Kapısı: Somali. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 4* (s. 441-460). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Melissen, J. (2005). *The New Public Diplomacy, Soft Power in International Relations*. New York: Palgrave Macmillan.
- Morgenthau, H. (1970). *Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi* (Cilt 2). (B. Oran, & Ü. Oskay, Çev.) Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- Mwangi, O. G. (2012). State collapse, al-Shabaab, Islamism, and legitimacy in Somalia. *Politics, Religion & Ideology*, 13(4), s. 513-527.
- Nye, J. (2002). Hard and Soft Power in a Global Information Age. M. Leonard içinde, *Re-Ordering the World* (s. 2-11). London: The Foreign Policy Center.
- Nye, J. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. (2005). *Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu*. Ankara: Elips Kitap.

- Nye, J. S. (2003). *The Paradox of American Power: Why The Worlds Only Superpower Can't Go It Alone*. New York: Oxford University Press.
- Nye, J. S. (2003). *The Paradox of American Power: Why The Worlds Only Superpower Can't Go It Alone*. New York: Oxford University Press.
- Nye, J. S. (2005). *Yumuşak Güç*. Ankara: Elips Kitap.
- Nye, J. S. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 94 – 109.
- Nye, J. S. (2011). *The Future of Power*. New York: Public Affairs.
- Oba, B. (. (2016). *Türkiye'nin Afrika Politikası ve Türk Dünyası*. Nisan 25, 2024 tarihinde TASAM: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/29884/turkiyenin_afrika_politikasi_ve_turk_dunyasi adresinden alındı
- Odabaş, H. (2023). *Eğitim Diplomasisi Bağlamında Üniversitelerin Dış İlişkiler Ofislerinin Dijital Hesaplarının Diyalojik İletişim Açısından Analizi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Oğurlu, E. (2018, 5 20). 1998-2018 Arası Dönemde Türkiye'nin Afrika Deneyimi: Fikirde Eyleme Bir Dönüşüm. *Avrasya Etüdleri*, 54(2), s. 65-94.
- Omar, M. O. (1992). *The Road to Zero*. Londra: Haan.
- Oran, B. (2020). *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar* (Cilt 1: 1919-1980). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oran, B. (2020). *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar* (Cilt 2: 1980-2001). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Orhonlu, C. (1996). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Güney Siyaseti: Habeş Eyaleti*. Ankara: TTK Yayınları.

- Ozkan, M., & Orakci, S. (2015). Turkey as a “political” actor in Africa – an assessment of Turkish involvement in Somalia. *Journal of Eastern African Studies*, 9(2), s. 343-352.
- Önal, D. B. (2018). Türkiye'nin Orta Asya'da Uyguladığı Kamu ve Kültür Diplomasisi Politikalar. D. A. Yılmaz, & D. G. Kılıçoğlu içinde, *Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler Türkiye ve Dünyadan Örnekler* (s. 41-89). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Önal, D. B. (2018). Türkiye'nin Orta Asya'da Uyguladığı Kamu ve Kültür Diplomasisi Politikalar. D. A. Yılmaz, & D. G. Kılıçoğlu içinde, *Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler Türkiye ve Dünyadan Örnekler* (s. 41-89). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Örmeci, D. O. (2013, Mart 27). *Bric Ülkeleri*. Uluslararası Politika Akademisi: <http://politikaakademisi.org/2013/03/27/bric-ulkeleri/> adresinden alındı
- Öymen, O. (2005). *Silahsız Savaş: Bir Mücadele Sanatı Olarak Diplomasi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Öz, V. (2010). *Ferîdûn Bey'in Münşeât mecmuasında bulunan istimâletnameler ve Osmanlı'da istimâlet siyaseti*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı İslam Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Özel, M. (2021). *Kamu Diplomasisi Türü Olarak Eğitim Diplomasisi Bağlamında Erasmus+ Değişim Programı*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Özey, P. D. (2014). Afrika Kıtasının Panoraması: Siyaset, Toplum ve Ekonomide Farklılıklar ve Benzerlikler. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 1* (s. 1-2). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özgöker, U., & İba, S. (Eylül 2010). Uluslararası İlişkiler ve Türkiye'nin Yeni Dış Politikası. H. Çomak içinde, *21. Yüzyılda Çağdaş Türk Dış Politikası ve Diplomasisi* (s. 79-101). İzmit-Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Özkan, D. A., & Ersoy Öztürk, T. (2012). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: TASAM Yayınları.

- Özkan, M. (2009). Türkiye'nin Afrika Politikası. B. Duran, K. İnat, & M. Ataman içinde, *Türk Dış Politikası Yıllığı*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Özkan, M. (2015). Türk Dış Politikasında Din ve Dini Diplomasi. M. Şahin, & B. Çevik içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 135). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öztürk, T. E. (2009). *Dış Politikadaki Etkin Unsur: Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Etkinliği*. Nisan 25, 2024 tarihinde Kamu Diplomasisi Enstitüsü: <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/tugceersoyozturk.pdf> adresinden alındı
- Pamment, J. (2013). *New Public Diplomacy in the 21st Century*. New York: Routledge.
- Parim, A., & Çetin, C. (2021). Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Avaz ve Milliyetçilik. *İletişim ve Diplomasi* (5), 25-55.
- Ports.com. (2017). *Ports in Africa* (421). <http://ports.com/browse/africa/>. adresinden alındı
- Potter, E. (2002). *Canada and the New Public Diplomacy*. Clingendael: Netherland Institute of International Relations.
- Proitsi, G. (2015). The case of educational diplomacy in the European Union. *The 16th Annual Conference of the UACES Student Forum, 'Ever Challenged Union: exploring ways out of the crises'* (s. 29-30). Queen's University Belfast.
- Proitsi, G. (2015). The case of educational diplomacy in the European Union. *The 16th Annual Conference of the UACES Student Forum, 'Ever Challenged Union: exploring ways out of the crises'* (s. 29-30). Queen's University Belfast.
- Purtaş, F. (2012). Kültürel Diplomasi ve Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY). O. Yeşilot içinde, *Bağımsızlıklarının 20. Yılında Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye* (s. 69-80). İstanbul: Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları.
- Resmi Gazete. (2010). *Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü 2010/3 Başbakanlık Genelgesi*. Nisan 17, 2024 tarihinde Resmî Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-> adresinden alındı

- Riker, J. V. (1995). Contending perspectives for interpreting government—NGO relations in South and Southeast Asia: Constraints, challenges and the search for common ground in rural development. H. N. V., & A. Quizon içinde, *Government-NGO relations in Asia: : prospects and challenges for people-centred development* (s. 15-56). London: Palgrave Macmillan.
- Sancak, K. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sancar, G. A. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Sancar, G. A. (2012). *Uluslararası Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Sander, O. (1994). *Siyasi Tarih (1918-1994)*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Satow, E. (1979). *A Guide to Diplomatic Practice*. London: Cambridge University Press.
- Say, B. (2022). *Kırgızistan'da Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri*. Bişkek: Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Seib, P. (2009, January). Public Diplomacy and Journalism: Parallels, Ethical Issues and Practical Concerns. *American Behavioral Scientist*, 52(5), s. 772-786.
- Selçuk, O. (2015). Bir yumuşak güç ve kamu diplomasisi aracı olarak Türk hava yolları. M. Şahin, & B. Çevik içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 323-344). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Selimoğlu, E. (2023). *Bir Yumuşak Güç unsuru Olarak Türkiye Maarif Vakfı'nın Türk Dış Politikasındaki Rolü: Pakistan Örneği*. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- Selimoğlu, E. (2023). *Bir Yumuşak Güç unsuru olarak Türkiye Maarif Vakfı'nın Türk Dış Politikasındaki Rolü: Pakistan Örneği*. Muş: Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Selvi, Y. E. (2019). Avrupa Birliği'nin Kamu Diplomasisi. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, s. 55-63.
- Sevin, E. (2017). *Public Diplomacy and the Implementation of Foreign Policy in the USA, Sweden and Turkey*. Palgrave Macmillan Cham.
- Signitzer, B. (2008b). Public Relations and Public Diplomacy: Some Conceptual Explorations. K. Sriramesh, B. Ruler, & A. Zerfass içinde, *Public Relations Research* (s. 205-218). Wiesbaden: VS Sozialwissenschaftlicher Verlag.
- Snow, N. (2020). Rethinking Public Diplomacy in the 2020s. N. J. Cull, & N. Snow içinde, *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (s. 3-12). New York: Routledge .
- Spies, Y. K. (2019). *Global South Perspectives on Diplomacy*. Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Şahin, G. (2021). Türkiye Somali İlişkileri. D. D. Ermağan, & D. Tepeciklioğlu içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 7* (s. 283-308). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şahin, M. (2021). Türkiye'nin Somali Politikalarının İncelenmesi: 2011-2020 Dönemi. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 9(1), s. 109-147.
- Şöhret, M. (2013). Yumuşak güç konsepti çerçevesinde Türkiye'nin bölgesel rolü,. P. Çomak, & Y. Sancaktar içinde, *Türk Dış Politikasında Yeni Yönelimler: İki Kutuplu Sistem Sonrası Türk Dış Politikası* (s. 435). İstanbul: Beta Yayınları.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2024). *Mogadişu Somali - Türkiye Recep Tayyip Erdoğan Eğitim*. 7 18, 2024 tarihinde <https://somaliturkishhospital.saglik.gov.tr/TR-816666/tarihcemiz.html> adresinden alındı
- Taştan, S. (2023). *Türkiye'nin Afrika'daki Akıllı Güç Uygulamalarına Bakış: Türkiye'nin Afrika Açılımının Ekonomik ve Siyasi Analizi (Doktora Tezi)*. Ankara: Atılım

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Politik Ekonomi Bilim Dalı Doktora Tezi.

TDV. (2023). *2023 Faaliyet Raporu*. Türkiye Diyanet Vakfı. <https://tdv.org/tr-TR/medya-odasi/raporlar/> adresinden alındı

TDV. (tarih yok). *Faaliyetlerimiz*. Nisan 28, 2024 tarihinde Türkiye Diyanet Vakfı: <https://tdv.org/tr-TR/faaliyetlerimiz/> adresinden alındı

TDV. (tarih yok). *Kurumsal*. Nisan 28, 2024 tarihinde Türkiye Diyanet Vakfı: <https://tdv.org/tr-TR/kurumsal/> adresinden alındı

Tepebaş, U. (2008, 08 22). *Türkiye'nin Afrika Açılımı ve Türkiye- Afrika İşbirliği Zirvesi*. 01 23, 2024 tarihinde Tasam Afrika: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/933/turkiyenin_afrika_acilimi_ve_turkiye-_afrika_isbirligi_zirvesi adresinden alındı

Tepeciklioğlu, D. D., & Bayram, D. (2023). *Afrika Yıllığı 2022*. ANKARA: YTB Yayınları.

Tepeciklioğlu, D. E. (2014). Amerika Birleşik Devletleri'nin Afrika Politikası. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 1* (s. 73-102). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Tepeciklioğlu, D. E. (2016). Brezilya'nın Afrika Politikası. Y. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 3* (s. 115-138). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Tepeciklioğlu, D. E. (2018). Hindistan'ın Afrika Politikası. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 5* (s. 21-45). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Tepeciklioğlu, E. E. (2012). Afrika Kıtasının Dünya Politikasında Artan Önemi ve Türkiye - Afrika İlişkileri. *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, s. 59-94.

Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi .

THY. (2024). *Hakkımızda*. Mart 21, 2024 tarihinde Türk Hava Yolları: <https://www.turkishairlines.com/tr-tr/basin-odasi/hakkimizda/> adresinden alındı

- TİKA. (2014, 11 25). *En Az Gelişmiş Ülkelere Sivil Havacılık Eğitimi*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-en_az_gelistmis_ulkelere_sivil_havacilik_egitimi/ adresinden alındı
- TİKA. (2014, 1 25). *Mogadişu'da Daryel, Ileys ve Anadolu Eğitim Merkezi Yetimhanelerine Malzeme Desteği*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-mogadisuda_daryel_ileys_ve_anadolu_egitim_merkezi_yetimhanelerine_malzeme_destegi/ adresinden alındı
- TİKA. (2014, 1 27). *Mogadişu'daki Üniversitelere Jeneratör Desteği*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı : https://tika.gov.tr/detail-mogadisudaki_universitelere_jenerator_destegi/ adresinden alındı
- TİKA. (2015, 7 14). *TİKA'nın Desteğiyle Somalili Öğrencilere Türkçe Kursu*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika_nin_destegiyle_somalili_ogrencilere_turkce_kursu/ adresinden alındı
- TİKA. (2016). *İdare Faaliyet Raporu 2016*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı: <https://tika.gov.tr/basin-odasi/yayinlar/tika-faaliyet-raporlari/> adresinden alındı
- TİKA. (2016, 12 20). *TİKA Somali'de Eğitime Desteğini Sürdürüyor*. Türk işbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika_somali%27de_egitime_destegini_surduruyor/ adresinden alındı
- TİKA. (2017, 9 28). *TİKA'nın Somali'de Yaptığı Sivil Havacılık Uygulamalı Eğitim Merkezi Hizmete Açıldı*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika%27nin_somali%27de_yaptigi_sivil_havacilik_uygulamali_egitim_merkezi_hizmete_acildi/ adresinden alındı
- TİKA. (2018, 6 20). *TİKA'dan Somali Üniversitesine Bilgisayar Laboratuvarı*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika%27dan_somali_universitesine_bilgisayar_laboratuvari/ adresinden alındı

- TİKA. (2020, 8 6). *TİKA'dan Somali'de Yükseköğrenime Destek*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika%27dan_somali%27de_yuksekogrenime_destek/ adresinden alındı
- TİKA. (2020, 12 31). *TİKA'dan Somali'deki İlköğretim Okuluna Destek*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika%27dan_somali%27deki_ilkogretim_okuluna_destek/ adresinden alındı
- TİKA. (2021). *Afrika'da TİKA*. Ocak 13, 2024 tarihinde Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://www.tika.gov.tr/upload/2021/12/Afrika_Zirvesi.pdf adresinden alındı
- TİKA. (2021, 7 26). *TİKA'dan Somali'de Yardımcı Sağlık Personeli Eğitimi*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika%27dan_somali%27de_yardimci_saglik_personeli_egitimi/ adresinden alındı
- TİKA. (2022, 10 20). *Somali'de Emniyet Personeline “Yolsuzlukla Mücadele Eğitimi” Verildi*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-somali_de_emniyet_personeline_yolsuzlukla_mucadele_egitimi_verildi/ adresinden alındı
- TİKA. (2022, 12 12). *TİKA, Somali'deki Üniversiteye 3D Robotik Kodlama Laboratuvarı Kurdu*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika_somali%27deki_universiteye_3d_robotik_kodlama_laboratuvari_kurdu/ adresinden alındı
- TİKA. (2022, 9 6). *Türkiye, Askeri Tecrübesini Somali ile Paylaşıyor*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-turkiye_askeri_tecrubesini_somali_ile_paylasiyor/ adresinden alındı
- TİKA. (2023, 1 23). *Somali Ulusal Üniversitesine TİKA Desteği*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-somali_ulusal_universitesine_tika_destegi/ adresinden alındı
- TİKA. (2023, 11 27). *Somalili Hakim ve Savcılara Yönelik, Adalet Yönetimi ve İhtisas Mahkemeleri Eğitimi Düzenlendi*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı:

https://tika.gov.tr/detail-somalili_hakim_ve_savcilara_yonelik_adalet_yonetimi_ve_ihtisas_mahkemeleri_egitimi_duzenlendi/ adresinden alındı

TİKA. (2023, 11 7). *TİKA Somali’de Eğitim Seraları Kurdu*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika_somali%27de_egitim_serlari_kurdu/ adresinden alındı

TİKA. (2023, 5 8). *TİKA ve TRT İş Birliğinde Somalili Gazetecilere Eğitim*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika_ve_trt_is_birliginde_somalili_gazetecilere_egitim/ adresinden alındı

TİKA. (2023, 4 10). *TİKA, Somalili İtfaiyecilere "Temel İtfaiye Eğitimi" Verdi*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika_somalili_itfaiyecilere_temel_itfaiye_egitimi_verdi/ adresinden alındı

TİKA. (2023, 10 17). *TİKA’dan Somalili İtfaiyecilere İleri Seviye İtfaiye Eğitimi*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: https://tika.gov.tr/detail-tika%27dan_somalili_itfaiyecilere_ileri_seviye_itfaiye_egitimi/ adresinden alındı

TİKA. (2024). *Hakkımızda*. Mart 20, 2024 tarihinde Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: <https://tika.gov.tr/kurumumuz/hakkimizda/> adresinden alındı

TİKA. (2024, 6 6). *TİKA, Somali’de Türkçe Eğitimini Destekliyor*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: <https://tika.gov.tr/tika-somalide-turkce-egitimini-destekliyor/> adresinden alındı

TİKA. (2024, 9 2). *TİKA’dan Somali’de Özel Gereksinimli Çocuklara Destek*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı: <https://tika.gov.tr/tikadan-somalide-ozel-gereksinimli-cocuklara-destek/> adresinden alındı

TMV. (2017, 9 25). *Türkiye Maarif Vakfının Somali Başarısı*. Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/news/turkiye-maarif-vakfinin-somali-basarisi> adresinden alındı

- TMV. (2019, 5 22). *Somali Maarif Okullarında Mezuniyet Sevinci*. Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/news/somali-maarif-okullarinda-mezuniyet-sevinci> adresinden alındı
- TMV. (2021). *2021 Faaliyet Raporu*. Şubat 12, 2024 tarihinde Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/uploads/editions/files/16435827a044b6.pdf> adresinden alındı
- TMV. (2021, 7 16). *Beşinci Yılında Türkiye Maarif Vakfı*. Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/editions/besinci-yilinda-turkiye-maarif-vakfi> adresinden alındı
- TMV. (2021, 2 16). *Somali Maarif Okulları Kariyer Günleri Başladı*. Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/news/somali-maarif-okullari-kariyer-gunleri-basladi> adresinden alındı
- TMV. (2022, 5 24). *Somali Maarif Okulları Somalili Gençlere Umut Oldu*. Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/news/somali-maarif-okullari-somalili-genclere-umut-oldu> adresinden alındı
- TMV. (2024, Mayıs 28). *Afrika Günü'nde "Afrika'yı Anlamak" Paneli Düzenledi*. Mayıs 29, 2024 tarihinde Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/news/turkiye-maarif-vakfi-afrika-gununde-afrikayi-anlamak-paneli-duzenledi> adresinden alındı
- TMV. (2024). *Çalışma Alanları*. Mart 18, 2024 tarihinde Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/page/calisma-alanlari> adresinden alındı
- TMV. (2024). *Hakkımızda*. Mart 18, 2024 tarihinde Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/page/hakkimizda> adresinden alındı
- Topçu, S. H. (2024). *Türkiye'nin Afrika'ya yönelik dış politikasında yumuşak güç araçları: Resmi devlet kurumlarının rolü*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Topsakal, N. (2021). *Kamu Diplomasisinin Bir Aracı Olan Kültürel Diplomasi Bağlamında Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri ile İlişkileri*. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- TRT Afrika. (2023). *Hakkımızda*. Nisan 28, 2024 tarihinde TRT Afrika: <https://www.trtafrika.com/about-us> adresinden alındı
- Tuncer, H. (1995). *Eski ve Yeni Diplomasi*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Tuncer, H. (2009). *Diplomasinin Evrimi Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Tuncer, H. (2009). *Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Turhan, D. Y. (2020). Fransa'nın Afrika Politikası: Değişim veya Süreklilik. D. D. Ermağan, D. E. Tepeciklioğlu, & D. İpek içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 6* (s. 51-78). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TÜİK. (2024). *Türkiye İstatistik Kurumu*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Temmuz-2024-53536> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. (tarih yok). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türk Kızılay Derneği. (2024). *Neler Yapıyoruz?* Mart 21, 2024 tarihinde Türk Kızılay Derneği: <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz> adresinden alındı
- Türk Kızılay Derneği. (2024). *Türk Kızılay Derneği Hakkımızda*. Mart 21, 2024 tarihinde Türk Kızılay Derneği: <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz> adresinden alındı
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*. (tarih yok). 04 14, 2024 tarihinde <https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-genel.tr.mfa> adresinden alındı
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*. (tarih yok). Mayıs 27, 2024 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> adresinden alındı
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*. (2024, 01 23). Türkiye Afrika İlişkileri: <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> adresinden alındı

Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. (tarih yok). *TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ*. 8 20, 2024 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> adresinden alındı

Türkiye Maarif Vakfı Somali Temsilciliği. (2024, Ekim 7). EK-A TÜRKİYE MAARİF VAKFI SOMALİ ÇALIŞMALARI. (M. E. Özmen, Röportaj Yapan)

Türkiye Mezunları. (2018). *Mezun Dernekleri*. Türkiye Mezunları: <https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/mezun-dernekleri> adresinden alındı

Tzu, S. (2008). *Savaş Sanatı*. İstanbul: Kastaş Yayınları.

Tzu, S. (2020). *Savaş Sanatı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Ünal Erzen, M. (2012). Kamu diplomasisinin kapsamı ve geleceği. A. Özkan, & T. Ersoy içinde, *Kamu Diplomasisi* (s. 35-50). İstanbul: Tasam Yayınları.

Ünal, U. (2015). *Kamu Diplomasisi, Kalkınma Yardımları ve Algı Araştırması Çerçevesinde*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Ünal, U. (2017). *Kamu Diplomasisi, Kalkınma Yardımları ve Algı Araştırması Çerçevesinde*. Ankara: Gazi Yayınları.

Ünalı, A. N. (2019). Yumuşak Gücün Tesis Edilmesinde Kültürel Diplomasiinin Önemi ve Bir Uygulayıcı Olarak Yunus Emre Enstitüsü. *Bilig* (91), 137 - 159.

Vickers, B. (2013). Africa and the rising powers: Bargaining for the "marginalized many". *International Affairs*, s. 673-693.

Welch, E. R. (2017). *A Theater of Diplomacy: International Relations and the Performing Arts in Early Modern France*. Pennsylvania : University of Pennsylvania Press.

Welch, E. R. (2017). *A Theater of Diplomacy: International Relations and the Performing Arts in Early Modern France*. University of Pennsylvania Press.

www.unesco.org.tr. (tarih yok). <https://www.unesco.org.tr/Pages/504/194/> adresinden alındı

Yağbasan, M., & Günek, A. (2010). Arap Medyasında Türkiye'nin Değişen Siyasal Algısı. *Global Media Journal*(1), 117-143.

- Yağmurlu, A. (2019). Kültürel diplomasi: kuram ve pratikteki çerçevesi. *SELÇUK ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ AKADEMİK DERGİSİ*, 12(2), s. 1182-1210.
- Yalçıntaş, M. (2013). Sivil Toplum Kuruluşları ve Kamu Diplomasisi. A. Yalçınkaya, & Y. Özgen (Dü) içinde, *Kamu Diplomasisi* (s. 215). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- YEE. (2019). *2019 Faaliyet Raporu*. Mayıs 24, 2024 tarihinde Yunus Emre Enstitüsü: https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/yee_2019_v2_31122020.pdf adresinden alındı
- YEE. (2022). *2022 Faaliyet Raporu*. Mayıs 24, 2024 tarihinde Yunus Emre Enstitüsü: https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2022_faaliyet_raporu.pdf adresinden alındı
- YEE. (2023). *2023 Faaliyet Raporu*. Ankara: Yunus Emre Enstitüsü. https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2023_yillik_faaliyet_raporu.pdf adresinden alındı
- YEE. (2024). *Kurumsal*. Nisan 16, 2024 tarihinde Yunus Emre Enstitüsü : <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu> adresinden alındı
- YEE. (2024). *Neden Yunus Emre*. Nisan 16, 2024 tarihinde Yunus Emre Enstitüsü: <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/neden-yunus-emre> adresinden alındı
- Yeşiltaş, M., & Balcı, A. (2013). A Dictionary of Turkish Foreign Policy in the AK Party Era: A Conceptual Map. *Center for Strategic Research*(7), 3-35.
- Yeşilyurt, M. (2022). *Suriyeli Sığınmacıların Türk Kamu Diplomasisindeki Rolü*. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, M. Ö. (2021). Edebiyat Diplomasisi: Türkiye’de Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Edebiyat. *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi* (6), 14-40.

- Yılmaz, D. D. (2016). Afrika'da Büyük Güç Mücadeleri: Yeni Emperyalizm. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 3* (s. 85-110). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yılmaz, D. V. (2017). Geleceğin diplomatik inşası: kamu diplomasisi aracı olarak Türk. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Yılmaz, D. V. (2017). Geleceğin diplomatik inşası: kamu diplomasisi aracı olarak Türk. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Yılmaz, S. (2012). *Akıllı Güç*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Yılmaz, S. (2015). *Afrika İçin Yol Haritası Bir Kıtanın Stratejik Analizi*. Ankara: 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü.
- Yılmaz, Y. D., & Kılıçoğlu, Y. (2017). Türkiye'nin Afrika'daki Yumuşak Gücü ve Kıtadaki Artan Etkisinin Analizi. D. D. Ermağan içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 4* (s. 461-523). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- YÖK. (2017). *Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi*. Yüksek Öğretim Kurumu:
https://www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf adresinden alındı
- YÖK. (tarih yok). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- Yörük, İ. E. (2022). *1998 'Afrika Açılım Eylem Planı' Sonrası Türkiye'nin Sahra Altı Afrika'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri*. Balıkesir, TÜRKİYE: Bandırma Onyedİ Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- YTB. (tarih yok). Mayıs 28, 2024 tarihinde YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI: <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanlik> adresinden alındı

YTB. (2021, 28 Aralık). *Somali'nin Türkiye Mezunu Adalet Bakanı Nur Savunma Bakanı Olarak Atandı.* Türkiye Mezunları:
<https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/haberler/somali-nin-turkiye-mezunu-adalet-bakani-nur-savunma-bakani-olarak-atandi-2021-12-28T14-27-29> adresinden alındı

YTB. (2024, Mart 27). *Afrika Ülkelerinden Uluslararası Öğrenciler İftarda Buluştu.* Mayıs 28, 2024 tarihinde <https://www.ytb.gov.tr/haberler/afrika-ulkelerinden-uluslararasi-ogrenciler-iftarda-bulustu> adresinden alındı

EK A

TÜRKİYE MAARİF VAKFI SOMALİ ÇALIŞMALARI

Bu çalışma kapsamında eğitim diplomasinin paydaşlarından olan Türkiye Maarif Vakfı'nın Somali ülke temsilciliği ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme kapsamında kuruma iletilen sorular aşağıdadır;

- i. Somali'deki Türkiye Maarif Vakfı okullarında yıllık kayıtlı öğrenci sayısı nedir?
- ii. Öğrencilerin Türk eğitim sistemi ile tanışma süreci nasıl gerçekleşiyor? Türk eğitim yöntemlerinin öğrenci performansı üzerindeki etkileri hakkında ne tür veriler topluyorsunuz?
- iii. Öğrencilerin okul sonrası eğitim ve istihdam durumları hakkında bilgi toplayabiliyor musunuz? Mezunlar ile ilgili takip verileri var mı?
- iv. Türk yükseköğretim kurumları ile Somali'deki Türkiye Maarif Vakfı okulları arasında öğrenci değişim programları veya benzer iş birlikleri mevcut mu?
- v. Türkiye Maarif Vakfı okullarından mezunların yükseköğretimdeki ülke tercihleri nelerdir?
- vi. Türkiye Maarif Vakfı'nın Somali'deki faaliyetlerinin temel hedefleri nelerdir?
- vii. Somali'de Türkiye Maarif Vakfı tarafından yürütülen eğitim projelerinin yerel toplum üzerindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- viii. Türkiye Maarif Vakfı'nın Somali'de eğitim diplomasisi çerçevesinde uyguladığı stratejiler nelerdir?
- ix. Türk eğitim modeli ve uygulamalarının Somali'deki eğitim sistemine entegrasyonu nasıl sağlanıyor?
- x. Somali'de eğitim diplomasisi çerçevesinde karşılaşılan en büyük zorluklar nelerdir ve bu zorlukların üstesinden nasıl geliniyor?
- xi. Türkiye Maarif Vakfı'nın Somali'deki eğitim projelerine dair elde ettiği somut başarı örnekleri veya geri bildirimler var mı?
- xii. Somali'de eğitim diplomasisinin diğer uluslararası aktörlerle rekabeti veya iş birliği açısından nasıl bir konumda olduğunu düşünüyorsunuz?